

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om för- och efternamn och lag om ändring av 8 och 9 § i lagen om registrerat partnerskap

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om för- och efternamn. Genom den upphävs den nuvarande namnlagen. Dessutom föreslås det ändringar i lagen om registrerat partnerskap.

Propositionens syfte är att modernisera lagstiftningen om för- och efternamn, förenkla förfarandena i namnärenden och möjliggöra en övergång till elektronisk behandling av namnärenden. I den nya lagstiftningen införs termen efternamn för finskans ”sukunimi”. I den äldre lagstiftningen används släktnamn.

Enligt propositionen ska det bli möjligt att ge fyra förnamn i stället för tidigare tre. Som förnamn kan dessutom utan särskilda grunder väljas också ett sådant namn som inte motsvarar finländskt namnskick, om namnet är etablerat i Finland.

Enligt förslaget ska det bli möjligt att bilda en efternamnskombination av två olika efternamn. Föräldrar får fler alternativ att välja sitt barns efternamn. Dessutom kan ett barn få ett efternamn som bildats av en förälders eller far- eller morförälders efternamn, om detta motsvarar namnskicket i en främmande stat som föräldern har anknytning till. De som ingår äktenskap får fler alternativ att välja efternamn eller efternamnskombination. Även sambor kan under vissa förutsättningar få ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination.

Det föreslås att tidsfristen för att anmäla namn förlängs från två månader till tre månader. Ansvarsfördelningen mellan magistraterna och församlingarna ska göras klarare. I propositionen föreslås det också att endast nybildade efternamn ska kungöras genom publicering på magistraternas webbplatser. Enligt förslaget ska utlåtande av nämnden för namnärenden krävas i färre typer av ansökningar än tidigare.

I lagen om registrerat partnerskap stryks begränsningen enligt vilken bestämmelserna om makes efternamn inte ska tillämpas på parter i ett registrerat partnerskap.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen om för- och efternamn avses träda i kraft tidigast ett år efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Lagen om ändring av lagen om registrerat partnerskap avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast vid ingången av 2018.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.1.1 Namnlagens syfte och genomförda ändringar.....	4
2.1.2 Namnplikt.....	5
2.1.3 Förnamn	5
2.1.4 Barns förvärv av släktnamn.....	6
2.1.5 Ändring av barns släktnamn.....	7
2.1.6 Ändring av släktnamn på grundval av äktenskap eller upplösning av äktenskap.....	7
2.1.7 Ändring av släktnamn till nytt släktnamn	8
2.1.8 Förlust av släktnamn	9
2.1.9 Namnmyndigheter och förfarande.....	10
2.1.10 Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område	11
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i Europeiska unionen	12
2.2.1 Förenta nationerna.....	12
2.2.2 Europarådet	12
2.2.3 Europeiska unionen	14
2.3 Bedömning av nuläget	14
2.3.1 Namnplikt.....	14
2.3.2 Förnamn	15
2.3.3 Barns förvärv av släktnamn.....	16
2.3.4 Ändring av barns släktnamn.....	16
2.3.5 Ändring av släktnamn på grundval av äktenskap eller upplösning av äktenskap.....	17
2.3.6 Ändring av släktnamn till nytt släktnamn	17
2.3.7 Förlust av släktnamn	20
2.3.8 Namnmyndigheter och förfaranden.....	21
2.3.9 Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område	21
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	22
3.1 Målsättning	22
3.2 De viktigaste förslagen och alternativ för genomförandet.....	22
3.2.1 Tidsfrist för uppfyllande av namnplikten.....	22
3.2.2 Förnamn	22
3.2.3 Efternamnskombinationer	23
3.2.4 Fortsatt skydd för befintliga efternamn	23
3.2.5 Bestämmande av barns efternamn enligt namnkulturen i en främmande stat	24
3.2.6 Möjlighet att anta gemensamt efternamn i samboförhållanden och registrerade partnerskap	24
3.2.7 Elektroniska servicesystem	24
3.2.8 Anmälningförfarande i färre fall.....	24

3.2.9	Färre ärenden till nämnden för namnärenden.....	25
3.2.10	Klarare arbetsfördelning mellan församlingarna och magistraterna	25
4	PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	26
4.1	Ekonomiska konsekvenser.....	26
4.1.1	Konsekvenser för statens ekonomi.....	26
4.1.2	Konsekvenser för kommunalekonomin.....	27
4.1.3	Konsekvenser för näringslivet.....	27
4.1.4	Konsekvenser för hushållen	27
4.2	Konsekvenser för myndigheterna	28
4.2.1	Konsekvenser för magistraterna.....	28
4.2.2	Konsekvenser för Befolkningsregistercentralen.....	31
4.2.3	Konsekvenser för nämnden för namnärenden.....	31
4.2.4	Konsekvenser för domstolarna.....	31
4.2.5	Övriga konsekvenser	32
4.3	Samhälleliga konsekvenser	32
4.3.1	Konsekvenser för barn.....	32
4.3.2	Konsekvenser för jämställdheten mellan könen.....	33
4.3.3	Konsekvenser för jämlikheten.....	33
4.3.4	Konsekvenser för tillgodoseendet av språkliga rättigheter.....	34
4.3.5	Konsekvenser för medborgarnas ställning	34
5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	35
5.1	Beredningsskeden och beredningsmaterial	35
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats.....	35
6	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	37
	DETALJMOTIVERING	39
1	LAGFÖRSLAG	39
1.1	Lag om för- och efternamn	39
1 kap.	Förnamn	39
2 kap.	Efternamn.....	43
3 kap.	Namnmyndigheter och förfarandebestämmelser	55
4 kap.	Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område.....	66
5 kap.	Särskilda bestämmelser.....	73
6 kap.	Ikraftträdande.....	75
1.2	Lagen om registrerat partnerskap.....	77
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	78
3	IKRAFTTRÄDANDE	79
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	80
	LAGFÖRSLAG	82
1.	Lag om för- och efternamn.....	82
2.	Lag om ändring av 8 och 9 § i lagen om registrerat partnerskap	96
	BILAGA	97
	PARALLELLTEXT	97
2.	Lag om ändring av 8 och 9 § i lagen om registrerat partnerskap	97

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Släktnamnslagen (694/1985) trädde i kraft den 1 januari 1986. Den ersatte lagen om släktnamn från 1920 samt bestämmelserna om makars och barns släktnamn i den familjerättsliga lagstiftningen. Släktnamnslagen kompletterades 1991 då den nya släktnamnslagstiftningen och lagen om förnamn (1265/1945) från 1945 slogs samman till en enda lag, namnlagen.

En modernisering av namnlagstiftningen behövs eftersom det efter stiftandet av lagen har inträffat många sådana förändringar i befolkningsstrukturen och i befolkningens syn på individualisering som inverkar på tillämpningen av lagen. Exempel på sådana är särskilt internationaliseringsutvecklingen bland befolkningen och förändringar i familjestrukturen, en allmän strävan efter att ge namn som framhäver individualitet samt den ökade användningen av personbeteckning som identifikationsmedel i stället för för- och släktnamn. Behovet av en reform är aktuellt också med tanke på strävandena att förenkla lagstiftningen och effektivisera myndigheternas verksamhet.

Nämnden för namnärenden, som lyder under justitieministeriet, och magistraterna lämnade 2015 in separata initiativ om revidering av namnlagstiftningen. Magistraternas chefer har dessutom som en del av utredningsprojektet Verkställande av regeringsprogrammet inom regionförvaltningsverket lämnat in förslag till finansministeriet om möjligheterna att avveckla och förenkla normer med avseende på namnlagen och namnförordningen.

Genom namnlagsreformen genomförs målen för statsminister Sipiläs regering när det gäller digitalisering av offentliga tjänster, smidigare lagstiftning, avveckling av onödig reglering och lättare administrativ börda. Propositionen syftar till att gallra överlappande myndighetsfunktioner och att förkorta de genomsnittliga tiderna för behandling av ansökningar som gäller namnärenden.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Namnlagens syfte och genomförda ändringar

Den gällande namnlagens syfte var bl.a. att trygga namnstabiliteten i fråga om släktnamn och skydda den nationella namnkulturen samtidigt som strävan var att säkerställa jämställdheten mellan makar och likabehandlingen av barn oberoende av härkomst. I 1985 års släktnamnslag togs det också in internationellt privaträttsliga bestämmelser. Nämnden för namnärenden inrättades för att utveckla namnlagen och namnskicket i Finland och för att avge sakkunnigutlåtanden i ärenden som gäller ändring av för- och släktnamn.

Släktnamnslagen kompletterades på ett betydande sätt 1991 då den nya släktnamnslagstiftningen och lagen om förnamn från 1945 slogs samman till en enda lag, namnlagen. Skyddet för släktnamn utvidgades till att gälla alla släktnamn som fanns antecknade i det finska befolkningsregistret i stället för bara vissa bestämda släkter. I det sammanhanget begränsades möjligheten att godkänna i synnerhet sådana nya släktnamn som bildats genom att kombinera två släktnamn. Ett centralt mål för propositionen var att få behandlingen av ansökningar om ändring av släktnamn att löpa snabbare och minska namnmyndigheternas arbetsbörda. Bestämmelserna om förfarandet vid ändring av namn ändrades så att det inte längre ansågs behövt att begära utlåtande av nämnden för namnärenden om alla ansökningar som gällde

ändring av släktnamn. Vid sidan av ansökningsförfarande infördes också anmälningsförfarande i fråga om förnamn. Anmälningsförfarandet fick ett så positivt mottagande att dess tillämpningsområde utvidgades redan efter två år, dvs. 1993.

Efter 1993 har namnlagen inte varit föremål för omfattande eller betydande ändringar när det gäller dess materiella innehåll. De ändringar som gjorts den senaste tiden har närmast gällt benämningar på namnmyndigheter och deras behörighet samt bestämmelser om registrering av namnärenden eller enskilda materiellrättsliga bestämmelser. De flesta bestämmelserna i namnlagen har fortfarande sin ursprungliga ordalydelse.

Den senaste ändringen i behandlingen av namnärenden genomfördes 2015. Genom en ändring av namnförordningen (254/1991) utökades då den företeckning över typer av ansökningar där ett utlåtande av nämnden för namnärenden inte längre ansågs behövligt. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2016 och syftet var att minska överlappande myndighetsbehandling i klara fall och förkorta tiderna för behandlingen av namnansökningar.

2.1.2 Namnplikt

Enligt den gällande namnlagen ska var och en ha ett släktnamn och ett förnamn. Den som saknar släktnamn eller förnamn är skyldig att anta ett sådant. En allmän på lag baserad släktnamnsplikt har varit gällande i Finland sedan 1921. Bestämmelserna om förnamnsplikt baserar sig på 1945 års lag om förnamn.

Ett nyfött barns för- och släktnamn ska anmälas till befolkningsdatasystemet inom två månader efter barnets födsel. Om någon vars födelse inte är antecknad i befolkningsdatasystemet inte har ett för- eller släktnamn när han i Finland antecknas i befolkningsdatasystemet, ska han anmäla vilket för- och släktnamn han antar.

Anmälningarna görs till den magistrat inom vars verksamhetsområde personen har sin hemkommun eller folkbokföringskommun. Anmälan om ett nyfött barns för- och släktnamn kan också göras till den församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller i ortodoxa kyrkan där barnet är medlem. Den som tar emot anmälan ska utreda att namnet är lagenligt och utan dröjsmål tillställa befolkningsdatasystemet uppgiften om namnet för registrering. Uppgiften att avgöra om namnet är lagenligt ingår dock i sista hand i magistraternas behörighet i egenskap av myndighet som svarar för uppdatering av uppgifter i befolkningsdatasystemet.

2.1.3 Förnamn

Även om föräldrarna ofta i praktiken utgår från olika förteckningar över befintliga namn när de väljer namn för sitt barn, förutsätter den gällande namnlagen inte att förnamnet väljs ur en på förhand bestämd grupp av namn. Också nybildade namn har godkänts i väldigt många fall. Det har dock ställts vissa begränsningar för vad som kan godkännas som förnamn. En del av begränsningarna är absoluta och en del beroende på prövning. Antalet förnamn får vara högst tre.

Såsom förnamn kan inte godkännas namn som är olämpliga eller vilkas användning annars kan medföra uppenbar olägenhet. Förbudet har getts en absolut form. Huruvida ett namn är olämpligt bedöms på objektiva grunder. I den litteratur som gäller namnrätt i Finland nämns som exempel på olämpliga namn bl.a. sådana som anspelar på sexuellt umgänge, dubiösa personliga egenskaper eller religiös övertygelse i negativ bemärkelse. Den olägenhet ett förnamn medför kan däremot i gränsfall bedömas också utgående från personens egna premisser. Vid bedömningen kan man t.ex. ta hänsyn till huruvida det namn ansökan gäller kommer att bäras

av en myndig person eller av ett barn, som inte själv kan bedöma vilken olägenhet namnet eventuellt medför.

Såsom förnamn kan inte heller godkännas 1) namn som i fråga om form eller skrivsätt står i strid med namnskicket här i landet, 2) kvinnonamn för pojkar eller mansnamn för flickor, 3) släktnamn, om det inte är fråga om ett namn som har härletts från faderns eller moderns förnamn och som slutar med ordet son eller dotter och används efter ett annat förnamn eller 4) namn som förut bärs av ett syskon eller halvsyskon, utom vid sidan av ett annat förnamn.

Några andra absoluta krav för godkännande än att ett förnamn inte får vara olämpligt eller medföra olägenhet har inte skrivits in i lagen. Ett förnamn som inte uppfyller de krav i namnlagen som är beroende av prövning kan godkännas 1) på grund av religiös sed, 2) om personen i fråga på grund av sin nationalitet, sina familjeförhållanden eller någon annan särskild omständighet har anknytning till en främmande stat och det föreslagna förnamnet motsvarar det namnskicket som iakttas i denna stat eller 3) om något annat giltigt skäl provas föreligga.

I tillämpningspraxis har ett förnamn i princip godkänts, om det föreslagna namnet från tidigare används som förnamn i Finland av personer av samma kön som den för vilken namnet söks och det inte finns anledning att befara att namnet är olämpligt eller kan medföra uppenbar olägenhet för bäraren. Principen bygger på en dom av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna från 2007 där Finland konstaterades ha kränkt skyddet för privat- och familjelivet eftersom magistraten hade förkastat ett namn för en pojke trots att det föreslagna namnet redan var i bruk (*Johansson mot Finland*, 6.9.2007).

Uppgifterna i befolkningsdatasystemet har i praktiken ansetts avgörande också vid en bedömning av om ett visst förnamn är ett kvinnonamn eller ett mansnamn. Ett giltigt skäl att avvika från kravet på könsbundenhet har t.ex. ansetts vara att en person visat upp ett intyg över att han eller hon sökt sig till sådana undersökningar som syftar till könsbyte som avses i 2 § i social- och hälsovårdsministeriets förordning om ordnandet av undersökning och behandling som syftar till könsbyte samt om den medicinska utredningen för fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (1053/2002).

Enligt 1 § 1 mom. 5 punkten i statsrådets förordning om befolkningsdatasystemet (128/2010) kan i befolkningsdatasystemet registreras ett tilltalsnamn som en person har uppgett, om det är något av hans eller hennes officiella förnamn.

2.1.4 Barns förvärv av släktnamn

Enligt den gällande namnlagen får ett barn i princip det släktnamn som är föräldrarnas gemensamma släktnamn. Har föräldrarna inte gemensamt släktnamn, får barnet det släktnamn som föräldrarna anmäler såsom barnets släktnamn och som någondera av föräldrarna har när anmälan görs. Har föräldrarna gemensamt vårdnaden om ett gemensamt minderårigt barn, får barnet dock det släktnamn som dess syskon har. Principen om namngemenskap mellan syskon är enligt namnlagen sekundär i förhållande till ett gemensamt släktnamn som föräldrarna bär.

Ett barns släktnamn ska anmälas till befolkningsdatasystemet inom två månader efter barnets födsel. Är föräldrarna inte gemensamt vårdnadshavare för barnet, har de eller den som har vårdnaden om barnet rätt att besluta vilkendera föräldrarnas namn barnet ska få. Har ett barns släktnamn inte anmälts till befolkningsdatasystemet, får barnet det släktnamn som modern har när barnets uppgifter anmäls till befolkningsdatasystemet.

När domstolen fastställer adoption av ett minderårigt barn, bestäms barnets släktnamn på samma sätt som barns släktnamn bestäms genom födsel. Med avvikelse från vad som sagts

ovan kan domstolen besluta att barnet behåller sitt släktnamn, om detta ska anses förenligt med barnets bästa.

2.1.5 Ändring av barns släktnamn

I namnlagen tas det särskilt hänsyn till de vanligaste situationerna då det kan finnas behov att ändra barnets släktnamn. En sådan situation är då faderskapet till ett barn fastställs först efter det att barnet vid registreringen har fått moderns släktnamn. Föräldrarna kan då komma överens om en sådan ändring av ett minderårigt barns släktnamn att barnet får sin fars släktnamn.

En annan specialbestämmelse gäller en situation då barnets föräldrar ingår äktenskap med varandra och antar ett gemensamt släktnamn. Det kan då gå så att barnet, som vid födelsen t.ex. fått faderns släktnamn, blir den enda som bär faderns tidigare släktnamn. Föräldrarna kan då komma överens om en sådan ändring av barnets släktnamn att också barnet får föräldrarnas gemensamma släktnamn.

Det finns ytterligare en specialbestämmelse för det fall att den ena föräldern ingår äktenskap med någon annan än barnets andra förälder och makarna antar ett gemensamt släktnamn. Om föräldern ensam eller tillsammans med sin make är vårdnadshavare för barnet, kan makarna komma överens om att barnets namn ska ändras så att barnet får makarnas gemensamma släktnamn.

Ändring av barnets namn i ovan beskrivna situationer är möjlig också på basis av de allmänna bestämmelserna om ändring av släktnamn. Det har dock ansetts att specialbestämmelser behövs eftersom ovannämnda situationer förekommer så ofta. Specialbestämmelserna har dessutom gjort det möjligt att tillämpa ett lättare anmälningsförfarande i nämnda situationer som gäller förändringar i familjeförhållandena. De anmälningar som gäller ändring av barns släktnamn utgjorde 20 procent av alla behandlade anmälningar om ändring av släktnamn 2014. Möjligheten till anmälningsförfarande får dock utnyttjas endast en gång på samma grund.

Enligt namnlagen kan ett minderårigt barns namn inte ändras utan barnets samtycke, om barnet har fyllt 12 år. Samtycke krävs inte, om barnet till följd av sjukdom eller handikapp inte kan uttrycka sin vilja. Barnets namn kan inte heller ändras mot barnets vilja, om det är yngre än 12 år men så utvecklat att avseende kan fästas vid dess vilja. I och med den hänvisning som gjorts till rättegångsbalken får en minderårig som har fyllt 15 år självständigt föra talan i namnären den vid sidan av vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare.

2.1.6 Ändring av släktnamn på grundval av äktenskap eller upplösning av äktenskap

Enligt den gällande namnlagen är utgångspunkten att bägge makarna behåller sitt släktnamn när de ingår äktenskap. År 2014 valde nästan 30 procent av dem som ingick äktenskap att göra så, medan endast ca 20 procent av makarna behöll sitt släktnamn 2006.

Blivande makar kan dock gemensamt besluta att de ska anta ett gemensamt släktnamn. Som gemensamt släktnamn kan antas det släktnamn som någondera av dem senast hade som ogift. De makar som ingick äktenskap 2014 valde i 70 procent av fallen mannens släktnamn som gemensamt släktnamn. År 2006 var procenttalet närmare 80. Enligt namnlagen kan som gemensamt släktnamn inte antas ett namn som den ena av dem som ingår äktenskap har fått genom ett tidigare äktenskap.

Om makarna antar ett gemensamt släktnamn, kan den av de blivande makarna vars släktnamn kommer att ändras personligen använda sitt tidigare släktnamn framför det gemensamma släktnamnet. Detta förfarande utnyttjas årligen av 6—7 procent av de kvinnliga och 0,1 pro-

cent av de manliga blivande makarna. Maken kan för personlig användning välja antingen det släktnamn som han eller hon senast hade som ogift eller det släktnamn som han eller hon har vid äktenskapets ingående. Framför makarnas gemensamma släktnamn kan alltså personligen användas också det släktnamn som den blivande maken fått genom ett tidigare äktenskap. Ett släktnamn som används personligen på ovannämnda sätt kan tas i bruk när äktenskapet ingås eller senare under äktenskapet. Det är också möjligt att under äktenskapet avstå från släktnamn i personlig användning.

En make kan efter äktenskapets upplösning avstå från att använda det släktnamn han eller hon fått genom äktenskapet genom att ändra det till det släktnamn som han eller hon senast hade såsom ogift eller till det släktnamn som han eller hon hade vid äktenskapets ingående, om detta namn varit i personlig användning under äktenskapet. Återgång till släktnamnet som ogift utgjorde nästan 74 procent av alla behandlade anmälningar om ändring av släktnamn 2014, medan motsvarande procenttal 2006 utgjorde ca 65.

Enligt 9 § i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) tillämpas inte bestämmelserna i namnlagen om makes släktnamn på parterna i ett registrerat partnerskap. Personer som lever i registrerat partnerskap har dock i praktiken kunnat få ett gemensamt släktnamn genom att ansöka om ändring av släktnamn i ansökningsförfarande på basis av förändringar i familjeförhållandena. Vid behandlingen av namnansökningarna har samma principer tillämpats som i de bestämmelser i namnlagen som gäller makar. Enligt dem kan som gemensamt släktnamn inte antas ett släktnamn som den blivande maken fått genom ett tidigare äktenskap. En part i ett registrerat partnerskap har dock inte ens genom ansökningsförfarande kunnat ha ett släktnamn i personlig användning före det gemensamma släktnamnet.

2.1.7 Ändring av släktnamn till nytt släktnamn

När ett släktnamn ändras till ett nytt släktnamn, kan släktnamnet vara helt nytt så att det enligt befolkningsdatasystemet aldrig har använts eller redan vara i bruk men nytt för sökanden eller sökandens familj. Ett släktnamn kan enligt den gällande namnlagen ändras till ett nytt släktnamn, om sökanden kan visa att det finns grund för en ändring. Om behovet av ändring anses vara befogat, görs det en bedömning huruvida det nya släktnamn som ansökan gäller uppfyller villkoren i namnlagen.

Ett släktnamn kan för det första ändras om sökanden utreder att användningen av hans eller hennes nuvarande släktnamn medför olägenhet på grund av namnets främmande ursprung, dess betydelse i allmänt språkbruk eller namnets allmänna förekomst eller av annan orsak. Någon utredning av olägenhet krävs inte om det föreslagna nya släktnamnet tidigare har burits av honom eller henne eller hävdvunnet har burits av hans eller hennes förfäder och ändringen av släktnamnet bör anses vara ändamålsenlig. Någon utredning om olägenhet krävs inte heller om antagande av nytt släktnamn bör anses vara motiverat på grund av förändrade förhållanden eller av andra synnerliga skäl. Tröskeln för att bevisa att det nuvarande släktnamnet medför olägenhet eller bevisa någon annan grund har varit synnerligen låg.

Det kan finnas antingen absoluta hinder eller hinder beroende på prövning för godkännande av ett nytt släktnamn. Absoluta hinder är att namnet är olämpligt och att användningen av namnet annars kan medföra uppenbar olägenhet. I tolkningspraxis har olämpligt namn bedömts utifrån de uppfattningar som allmänt råder i samhället och inte utifrån sökandens egna erfarenheter. Såsom olämpliga anses t.ex. sådana släktnamn som är sedlighetssårande eller annars tyder på sådana moraliska värderingar hos bäraren av namnet som, om de utövas, strider mot lag, såsom hets mot en viss folkgrupp. Att ett namn är olämpligt kan enligt litteraturen också bero på att namnet uppfattas t.ex. som en samhällelig institution. Också namn som stämplar bäraren av namnet kan anses olämpliga eller medföra uppenbar olägenhet. Uppenbar olägenhet kan

bedömas också utifrån personens egna premisser. Avvikelse från de hinder som är beroende av prövning kan ske på synnerliga skäl. Såsom nytt släktnamn kan inte utan synnerliga skäl godkännas namn som 1) i fråga om form eller skrivsätt står i strid med namnskicket här i landet, 2) allmänt används såsom förnamn eller som 3) har bildats genom att förena två släktnamn.

Såsom nytt släktnamn kan inte heller godkännas släktnamn som i Finland finns antecknade i befolkningsdatasystemet, och inte heller namn som enligt vad som är allmänt känt är vedertagna i en viss inhemsk eller utländsk släkt, om det inte finns synnerliga skäl till godkännande. Utan synnerliga skäl kan såsom nytt släktnamn inte heller godkännas namn som kan identifieras med 1) stiftelses, förenings eller annat samfunds namn, 2) registrerad firma eller registrerat varumärke eller annat i näringsverksamhet använt skyddat kännetecken eller 3) konstnärsläktnamn och signatur som är allmänt kända.

Som synnerliga skäl för att avvika från namnskicket här i landet kan också anses att sökanden har ett släktnamn av främmande ursprung och ibruktagande av det nya namnet bör anses ändamålsenligt med beaktande av den utredning som lagts fram i saken. Synnerliga skäl har kunnat tillämpas t.ex. i fall där en invandrades släktnamn vid transkription från det kyrilliska eller arabiska alfabetet skrivits i en form som är otymplig och svår att använda i Finland. I dessa och motsvarande fall har namnet utifrån sökandens önskemål kunnat strömlinjeformas eller förkortas så att resultatet inte motsvarar namnskicket här i landet eller i ursprungslandet, men ändringen med hänsyn till den utredning som lagts fram kan anses ändamålsenlig.

Enligt namnlagen kan ett släktnamn som står i strid med namnskicket här i landet, släktnamn som använts såsom förnamn, släktnamn som bildats genom att förena två släktnamn eller släktnamn som redan förekommer i befolkningsdatasystemet godkännas också om 1) sökanden visar att han eller hans förfäder tidigare lagligen har använt det av sökanden föreslagna nya släktnamnet, 2) antagande av det nya släktnamn som sökanden föreslår bör anses motiverat på grund av förändringar i familjeförhållandena eller därmed jämförbara omständigheter eller om 3) sökanden på grund av sitt medborgarskap eller äktenskap eller av något annat synnerligt skäl har anknytning till främmande stat och det nya släktnamn som sökanden föreslår motsvarar namnskicket i nämnda stat.

Nämnden för namnären har i sin utlåtandep Praxis brukat tillämpa begreppet ”förfäder” så att det anses omfatta förfäder i femte generationen från sökanden, om sökanden själv är första generationen. Högsta förvaltningsdomstolen har i sitt beslut HFD 2013:2980 tillämpat nämndens riktlinjer.

En på medborgarskap och äktenskap baserad anknytning till en främmande stat är i praktiken lätt att visa, om en sådan finns. Namnmyndigheternas kunskap om olika staters namnskick har också kontinuerligt utökats i och med den snabba internationaliseringsutvecklingen bland befolkningen. Det som närmast krävt myndighetsprövning är vad som betraktas som sådan annan särskild omständighet på basis av vilken anknytningen till den främmande staten och namnskicket där kan anses vara grundad anledning att avvika från släktnamnskicket här i landet. Enbart planer på att senare flytta utomlands eller att sikta på en internationell karriär utan någon konkret anknytning till en viss stat har i princip inte ansetts vara en tillräcklig grund för att anta ett släktnamn som avviker från namnskicket här i landet.

2.1.8 Förlust av släktnamn

Namnlagen innehåller specialbestämmelser för de situationer då en person enligt lag kan förlora sitt släktnamn. Enligt namnlagen kan domstolen efter det att faderskapet till ett barn har upphävts, på yrkande av mannen besluta att barnet ska vara skyldigt att anta det släktnamn

som dess mor hade när barnet föddes, såvida det inte med tanke på barnets bästa bör anses viktigt att barnet behåller sitt släktnamn. Talan om ändring av barns släktnamn ska väckas inom ett år från det att faderskapet har upphävts. Under de senaste 10 åren känner man till ett fall där barnets namn har ändrats på basis av denna talerätt.

Också innehavaren av ett namn eller kännetecken kan i tingsrätten föra talan om att ett släktnamn ska förklaras förverkat, om någon på ansökan har fått ett nytt släktnamn och användningen av namnet i väsentlig mån kränker en sådan rätt till skyddat namn eller kännetecken som föreskrivs i namnlagen.

2.1.9 Namnmyndigheter och förfarande

Enligt namnlagen behandlas ärenden som gäller för- och släktnamn av magistraten. I landskapet Åland behandlas namnären den av statens ämbetsverk på Åland. Bestämmelser om vilka magistrater som är behöriga i ansökningsärenden och hur behandlingen av ärenden koncentreras till olika magistrater finns i en förordning av finansministeriet (1430/2015).

Nämnden för namnären den, som tillsätts av justitieministeriet för fem år i sänder, utgör en särskild sakkunnigmyndighet i frågor som gäller tillämpningen av lagen. Bestämmelser om nämnden för namnären den och dess uppgifter finns i förordningen om nämnden för namnären den (804/1985). Nämnden för namnären den består av en ordförande och en vice ordförande samt fyra andra medlemmar och deras personliga suppleanter. Medlemmarna och suppleanterna förordnas för högst fem år i sänder. Nämndens ordförande och vice ordförande ska ha avlagt juris kandidatexamen. Av de övriga medlemmarna ska en vara förtrogen med folkbokföring, en med genealogi, en med finska språket och med namnforskning samt en med svenska språket och med namnforskning. Nämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar sköter förtroendeuppdraget vid sidan av sin egen befattning. Uppgiften som sekreterare i nämnden sköts av en tjänsteman på justitieministeriet.

Enligt namnlagen ska magistraten begära utlåtande av nämnden för namnären den i ansökningsärenden som gäller ändring av förnamn och ändring av släktnamn, om inte något annat föreskrivs i namnförordningen. Förutom att avge utlåtanden ska nämnden följa praxis i frågor som gäller för- och släktnamn och lämna domstolar, magistrater och andra myndigheters uppgifter om den samt ta initiativ och göra framställningar för utvecklande av lagstiftningen om för- och släktnamn.

I namnlagen föreskrivs det dessutom om de ärenden gällande för- och släktnamn i vilka ett nytt namn kan ges eller ändras genom ett anmälningsförfarande. Anmälningsförfarande används när ett barn ges ett förnamn och släktnamn första gången efter födseln eller när en person, vars födelse inte har antecknats i befolkningsdatasystemet, saknar för- eller släktnamn när han eller hon antecknas i befolkningsdatasystemet i Finland. Om förnamnet inte har ändrats tidigare, kan det ändras genom ett skriftligt anmälan till magistraten en gång. Om förnamnet ändras flera gånger, ska ändringen av förnamnet göras genom en ansökan. Även största delen av de ändringar av släktnamn som hänger samman med förändringar i familjeförhållandena kan göras genom en anmälan, såsom antagande av gemensamt släktnamn eller personlig användning av släktnamn vid ingående av äktenskap eller återgång till ett tidigare släktnamn efter att äktenskapet upplösts. Även ett minderårigt barns släktnamn kan ändras till faderns släktnamn eller till ett äkta pars gemensamma släktnamn genom ett anmälningsförfarande. Också i dessa situationer har anmälningsförfarande kunnat användas endast en gång.

År 2014 gjordes det 20 784 anmälningar om namn på grund av ingående av äktenskap. Om man till dem adderar 5 764 andra anmälningar om ändring av släktnamn och 2 668 anmälningar om ändring av förnamn, blir det sammanlagda antalet anmälningar om ändring av för-

och släktnamn nästan 30 000. Antalet anmälningar om ändring av namn har sjunkit med ca 15 procent sedan 2006. Den största enskilda förklarande faktorn till det lägre antalet anmälningar torde vara att allt fler behåller sitt släktnamn när de ingår äktenskap.

Om det inte särskilt föreskrivits om möjligheten att utnyttja anmälningsförfarande, ska en namnändring göras genom en ansökan. Ansökan kan lämnas in till vilken magistrat som helst. Om ansökan har tagits emot av någon annan magistrat än den som är behörig att avgöra ärendet, överför myndigheten självant ansökan till rätt magistrat. Ansökan ska göras skriftligen. I ansökan ska nämnas de omständigheter som ligger till grund för att ändring av släktnamn söks, samt det av sökanden föreslagna nya släktnamnet.

År 2014 gjordes det 317 ansökningar som gällde förnamn och 4 205 ansökningar som gällde släktnamn. Det sammanlagda antalet ansökningar om ändring av namn har sedan 2006 vuxit med ca 23 procent. Antalet ansökningar om ändring av släktnamn har vuxit något mer än ansökningarna om ändring av förnamn.

Enligt namnlagen ska utlåtande av nämnden för namnären den begäras om alla ansökningar som gäller namn, om inte något annat föreskrivs i namnförordningen. Förteckningen i namnförordningen över de typer av ansökningar som inte ansetts fordra ett utlåtande av nämnden för namnären är de facto rätt omfattande. Förteckningen utvidgades betydligt i slutet av 2015. Ändringen av förordningen trädde i kraft vid ingången av 2016. Syftet med ändringen var att undvika att behandlingen av ansökningar i onödan drar ut på tiden i sådana fall där nämndens tolkningspraxis blivit så förutsägbart att det inte längre än ändamålsenligt att begära utlåtande av nämnden.

År 2014 behandlade nämnden för namnären den sammanlagt 1 042 begäranden om utlåtande, av vilka 204 gällde förnamn och 838 släktnamn. Antalet begäranden om utlåtande har vuxit med nästan 90 procent sedan 2006. Antalet begäranden om utlåtande om släktnamn har fördubblats från 2006 till 2014. En allt mer betydande del av dem gäller ansökningar om släktnamn där sökanden på grundval att en internationell anknytning ansöker om ett släktnamn som inte är förenligt med namnskicket här i landet.

Om magistraten efter att ha fått nämndens utlåtande finner att det inte finns hinder för ändring av släktnamn, ska magistraten på sökandens bekostnad kungöra ansökan i Officiella tidningen. Anmärkning ska framställas inom 30 dagar räknat från den dag då ansökan kungjordes.

2.1.10 Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

Internationellt privaträttsliga bestämmelser om förvärv av släktnamn togs in i namnlagen 1985. År 1991 utsträcktes dessa till att också gälla förnamn. Finsk lag tillämpas på förvärv av namn, om personen har hemvist i Finland. I övrigt bestäms tillämplig lag enligt lagen i den stat där personen har hemvist. Även finska myndigheters behörighet att behandla ett namnärrende bestäms i princip enligt var sökanden har hemvist.

Hemvistprincipen kompletterar medborgarskapsprincipen i de fall då en finsk medborgare har hemvist i någon annan främmande stat än Norge, Sverige eller Danmark. En ansökan från en finsk medborgare kan då behandlas i Finland, om ett i Finland givet beslut erkänns som giltigt i den stat där sökanden har hemvist. Bestämmelsen behövs för de situationer då en finsk medborgare är bosatt i en stat där myndighetens behörighet bestäms enligt medborgarskapsprincipen och personen annars inte skulle få sitt ärende behandlat. Eftersom Norge, Sverige och Danmark i huvudsak har frångått medborgarskapsprincipen, har dessa länder lämnats utanför tillämpningsområdet för den principen.

Ett lagakraftvunnet beslut om namn som meddelats i en främmande stat erkänns i Finland utan särskilt fastställande, om beslutet har fattats av en myndighet i den stat där personen har hemvist eller är medborgare eller om beslutet erkänns som giltigt i den stat där personen har hemvist. Vågran att erkänna ett beslut som meddelats i en främmande stat är möjlig i särskilt angivna situationer eller om förfarandet i ärendet eller resultatet strider mot grunderna för Finlands rättsordning.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i Europeiska unionen

De lösningar som tillämpats i fråga om bestämmelserna om en persons för- och släktnamn skiljer sig markant i olika länder. Hur namnbeståndet utformas och används är ett fenomen som är starkt knutet till språk och kultur. Det nationella språk- och kulturarvet återspeglar sig också i den nationella lagstiftningen om för- och släktnamn, och olika länders bestämmelser om namn kan skilja sig avsevärt från varandra. Av denna anledning finns det endast ett fåtal internationella fördrag som särskilt gäller namnrätt och de koncentrerar sig på internationellt privaträttsliga bestämmelser om namnrätt. Internationella civilståndskommissionen (*International Commission on Civil Status*) har utarbetat en del internationella konventioner om för- och släktnamn, men Finland eller de övriga nordiska länderna deltar inte i samarbetet. De nämnda konventionerna bygger till största delen på medborgarskapsprincipen, medan man i de nordiska länderna huvudsakligen tillämpar anknytningar som utgår från en persons hemvist eller bostadsort.

Nedan ges en beskrivning av sådana bestämmelser om namnrätt som ingår i allmänna mänskorskorätkonventioner eller i Europeiska unionens lagstiftning och sådan beslutspraxis vid domstolarna som är bindande också för Finland. Dessutom har justitieministeriet publicerat en utredning där det ges beskrivningar av personnamnslagstiftningen i 11 olika länder (justitieministeriets utredningar och anvisningar 49/2016). Som ett allmänt drag i de nordiska länderna kan konstateras att en totalrevidering av namnlagstiftningen har genomförts i Sverige, Norge och Danmark under 2000-talet. Lagstiftningsreformer planeras också på Island och i Estland. Det gemensamma för reformerna är i synnerhet ett behov att beakta de förändringar som skett i befolkningens struktur och internationaliseringsutvecklingen inom namnbeståndet.

2.2.1 Förenta nationerna

Finland ratificerade 1975 FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976). Enligt artikel 24 stycke 2 i konventionen ska varje barn registreras omedelbart efter födelsen och ha ett namn. Finland har också förbundit sig till FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991). Enligt artikel 3 i konventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Enligt artikel 7 ska barnet registreras omedelbart efter födseln och från födseln ha rätt till ett namn, rätt att få ett medborgarskap och, så långt det är möjligt, rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem. Enligt artikel 8 ska barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden respekteras såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande. Enligt artikel 12 ska konventionsstaterna tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2.2.2 Europarådet

Finland har ratificerat den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990). Enligt artikel 8 i konventionen har envar

rätt att åtnjuta respekt för sitt privat- och hemliv, sitt hem och sin korrespondens. Offentliga myndigheter får inte störa åtnjutandet av denna rättighet med undantag för vad som är stadgat i lag och i ett demokratiskt samhälle och är nödvändigt med hänsyn till landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggandet av oordning och brott, hälsovården, skyddandet av sedligheten eller skyddandet av andra personers fri- och rättigheter.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i flera mål konstaterat att ärenden som gäller en persons namn omfattas av artikel 8 i Europeiska människorättskonventionen som gäller skydd för en persons privatliv. Domstolen har konstaterat att den i namnfrågor tillåter medlemsstaterna att utöva en synnerligen omfattande prövningsrätt av skäl som hänför sig till medlemsstaternas språk, kultur, historia och religion. Skyddet av ett lands språk och anknytande namnkultur har ansetts ingå i upprätthållande av ordningen och skyddande av andra fri- och rättigheter enligt artikel 8 stycke 2 med vilket begränsningar i individens eller familjens namnval har kunnat motiveras.

I enskilda fall har det således i allmänhet varit fråga om huruvida lagstiftning eller ett myndighetsbeslut i ett namnärende som motiverats med skydd av det nationella språket eller den nationella kulturen stått i ett sådant förhållande till individens eller föräldrarnas valfrihet att begränsningen har ansetts som skälig och godtagbar. Som en godtagbar begränsningsgrund i fråga om förnamn betraktas t.ex. en olägenhet som det föreslagna namnet kan medföra för barnet (*Salonen mot Finland*, 2.7.1997) eller skillnaden mellan det namn som använts i socialt umgänge och det namn som registrerats (*Guillot mot Frankrike*, 24.10.1993). Europeiska människorättsdomstolen har även funnit det godtagbart att en myndighet vägrat registrera ett namn som innehåller bokstäver som inte ingår i alfabetet för medlemsstatens officiella språk (*Kemal Taşkin m.fl. mot Turkiet*, 2.2.2010). En begränsning har däremot inte ansetts godtagbar om den lagstiftning som gäller saken har ansetts oklar och ge myndigheterna för stor prövningsrätt utan tillräckliga rättsmedel (*Güzel Erdagöz mot Turkiet*, 21.10.2008) eller om samma namn utan godtagbar grund har nekats även om det är fråga om ett förnamn som är i bruk (*Johansson mot Finland*, 6.9.2007).

Ofta har tillämpningsområdet för artikel 8 om skydd för privat- och familjelivet övervägts i förening med artikel 14, enligt vilken de rättigheter som anges i konventionen ska tryggas utan diskriminering. I merparten av de mål som Europeiska människorättsdomstolen behandlat har det varit fråga om att behandla förhållandet mellan namn och alfabet i ett visst land och för- och efternamn som föreslagits av personer som hör till en nationell språkminoritet eller kommer från en främmande stat och hur dessa namn ska skrivas (bl.a. *Kemal Taşkin m.fl. mot Turkiet*, 2.2.2010). I flera mål har det också varit fråga om jämställdhet mellan könen eller jämlik behandling vid bestämmande av ett barns eller en makes namn (bl.a. *Cusan och Fazzo mot Italien*, 7.1.2014). Europeiska människorättsdomstolen har också dryftat sökandens självbestämmanderätt och skyddet för de faktiska familjeförhållandena i förhållande till en namnändring (*Garnaga mot Ukraina*, 16.5.2013).

I de mål som gäller Finland har det varit fråga om likabehandling, den olägenhet som namnet kan medföra för ett barn och vägning av grunderna för det föreslagna namnet (*Johansson mot Finland*, 6.9.2007, *Salonen mot Finland*, 2.7.1997, *Stjerna mot Finland*, 25.11.1994). Av dessa konstaterades finska myndigheter endast i det förnämnda falla ha kränkt sökandenas skydd för privatlivet genom att förkasta anmälan om förnamn, trots att det var fråga om ett förnamn som redan var i bruk.

2.2.3 Europeiska unionen

Också Europeiska unionens domstol har granskat begäranden om förhandsavgörande i fråga om namnrätt med tanke på fri rörlighet, etableringsrätt och förbud mot diskriminering för unionsmedborgare. I målet *Konstantinidis* (C—168/91) konstaterade Europeiska unionens domstol att transkription av namn kan ställa hinder för rätten att fritt etablera sig (artikel 49 i FEUF), om det namn som används som firma förvanskas i samband med transkriptionen. I målet *Garcia Avello* (C—148/02) konstaterade domstolen att artikeln om fri rörlighet för personer (artikel 21.1 i FEUF) och artikeln om förbud mot diskriminering (artikel 18 i FEUF) utgör hinder för att avslå en belgisk-spansk familjs ansökan om byte av efternamn för familjens barn, som var födda i Belgien och hade dubbelt medborgarskap, så att efternamnen skulle motsvara spanskt namnskick och göra det möjligt för barnen att använda samma efternamn i såväl Belgien som Spanien. I målet *Grunkin och Paul* (C—353/06) konstaterade domstolen att artikeln om tryggnad av fri rörlighet utgör hinder för att myndigheterna i Tyskland beslutar att inte erkänna ett barns efternamn såsom detta har fastställts i Danmark, då barnet i likhet med sina föräldrar är tysk medborgare. Enligt domstolens tolkning har som godtagbar grund för vägran i enskilda fall ansetts vägran att godkänna en adelsmarkör som en del i ett släktnamn i en situation då det krävdes att en adelsmarkör som förvärvats enligt tysk lag skulle godkännas i Österrike (*Sayn-Wittgenstein*, C—208/09) och transkription av namn på främmande språk i enlighet med stavningsreglerna i det officiella nationalspråket, om det är förenligt med proportionalitetsprincipen (*Runevič-Vardyn*, C—391/09).

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Namnplikt

Den namnplikt som anges i den gällande lagen uppfylls förhållandevis väl i praktiken. Namnsystemet, som inbegriper en plikt att använda för- och släktnamn, är fortfarande tidsenligt och motsvarar namnskicket i de flesta länder. Enligt en utredning från Befolkningsregistercentralen har namnplikten dock inte alltid uppfyllts inom utsatt tid. Enligt utredningen har endast ca 62 procent av barnen i Finland fått ett förnamn inom 60 dygn efter födseln under tiden mellan 2011 och 2016. Procenttalet stiger till nästan 92 när det har förflutit 90 dagar från barnets födelse.

Enligt uppgifter från magistraterna och församlingarna har bl.a. tidsfristerna för fastställande av faderskap lett till att namngivningen fördröjts. Också seden att anmäla barnets namn i samband med dopet har lett till att namn inte anmäls inom utsatt tid. Många föräldrar ordnar dopet först efter den utsatta tiden av tidsrelaterade praktiska skäl. Problemet kunde t.ex. lösas så att den tidsfrist som anges i lagen för att anmäla barnets namn förlängs från nuvarande två månader. Även lagstiftningen i de övriga nordiska länderna talar för att tidsfristen för att anmäla namn förlängs.

I några relativt sällsynta fall har ingen anmälan om barnets för- och släktnamn gjorts, trots att det redan förflutit flera månader från barnets födelse. Den gällande lagen innehåller inga bestämmelser om hur namnmyndigheten ska reagera på underlåtenhet att uppfylla namnplikten. Bedömningen har varit att namnplikten behöver uppfyllas effektivare också i de fall då en minderårig eller vuxen som invandrat till landet inte har något registrerat för- och släktnamn. Gällande namnlag innehåller inte heller bestämmelser om inom vilken tid en sådan person borde göra en anmälan om för- och släktnamn för registrering i befolkningsdatasystemet och vilka medel magistraten har till sitt förfogande för att namnplikten ska uppfyllas effektivare.

I enskilda fall har ansvarsfördelningen mellan kyrkan och namnmyndigheterna när det gäller att utreda att det namn som föreslås för barnet är lagenligt förorsakat oklarheter. Föräldrarna

vill ofta före dopet försäkra sig om att barnets namn är lagenligt, men det kan hända att de gör denna förfrågan så sent som några dagar före dopet. Enligt etablerad praxis lämnas blanketten med anmälan om uppgifter om barnets namn ofta till dopprästen i samband med dopet. Arbetstagare inom evangelisk-lutherska kyrkan och ortodoxa kyrkan har således i egenskap av mottagare av anmälan utrett att barnets för- och släktnamn är lagenligt i samband med dopet. Barnets namn borde inte anmälas till befolkningsdatasystemet innan det slutgiltigt avgjorts att namnet är lagenligt, men så går det inte alltid till. I praktiken kan det hända att namnet i församlingen lagras i befolkningsdatasystemet, även om namnet till sin karaktär är sådant att lagenligheten borde ha utretts hos magistraten först. Å andra sidan förekommer det skillnader i magistraternas praxis när det gäller huruvida magistraten begärt ett utlåtande om ett nybildat förnamn av nämnden för namnändringen eller inte. Praxis vid utredning om ett nybildat förnamn eller ett mycket sällsynt förnamn är lagenligt har således varierat avsevärt. Av denna anledning behöver det skapas klarhet i ansvarsfördelningen mellan de olika myndigheterna när det gäller att utreda att ett namn är lagenligt.

2.3.2 Förnamn

Den starkare betoningen på individualitet i de ärenden om namngivning och namnändring som behandlats under de senaste åren talar för att bestämmelserna om förnamn bör vara liberal också i framtiden. Det finns inte heller framöver något behov att begränsa valet av förnamn så att det sker med hjälp av på förhand givna namnförteckningar.

Begränsningen av antalet förnamn till högst tre har delvis förlorat sin betydelse i och med den ökade invandringen. Allt fler personer bosatta i Finland har de facto fler än tre förnamn eller anknytning till en sådan namnkultur där förnamnen kan vara fler än tre. Namnmyndigheterna har i växande grad blivit tvungna att göra utredningar för att bedöma kravet på antalet namn utgående från internationell anknytning. Det är av dessa skäl ändamålsenligt att höja maximiantalet i bestämmelsen.

Kraven att förnamn inte får vara olämpliga eller medföra uppenbar olägenhet för att godkännas är fortfarande ändamålsenliga vad innehållet beträffar. I synnerhet när det gäller att tillgodose barnets bästa är det viktigt att finna en lämplig balans mellan valfrihet och ett allmänt intresse. De på prövning baserade krav som gäller förnamn och möjligheterna att avvika från dem fordrar dessutom preciseringar för att en enhetlig tillämpningspraxis ska säkerställas. De begränsningar som gäller förnamn som släktnamn samt förnamn som från tidigare bärs av ett syskon eller halvsyskon samt undantagen från dem är fortfarande aktuella. I synnerhet mot bakgrund av den tolkningspraxis som bygger på anteckningar i befolkningsdatasystemet fyller en bestämmelse som strävar efter att skydda finländsk förnamnspraxis inte längre sitt syfte, eftersom det inte finns förutsättningar att genomföra den på ett effektivt sätt. Inte heller sett ur historisk synvinkel har det förnamnsbestånd som använts i de inhemska språken begränsat sig endast till dessa språk, utan förnamn har tagits in också ur andra språk.

Avstående från könsbundenheten vid förnamn är något som tagits upp bl.a. i samband med den diskussion som förts om lagstiftningen om transpersoner. Det är dock fortfarande tidsenligt att bibehålla könsbundenheten vid förnamn med beaktande av att det finländska namnbeståndet också innehåller flera förnamn som allmänt används som namn av bägge könen. När ett nytt förnamn tas i bruk, kan dess könsbundenhet vara oklar och utkristallisera sig först efter en längre tids användning. Däremot anses många traditionella förnamn ofta blivit vedertagna namn för ett visst kön. I myndighetspraxis har det setts som ett problem att fastställa när ett namn anses vara så starkt inarbetat som namn för ett visst kön att en företrädare för det motsatta könet inte kan få namnet utan särskilda skäl.

2.3.3 Barns förvärv av släktnamn

De gällande bestämmelserna om barns förvärv av släktnamn återspeglar den situation som rådde när bestämmelserna stiftades. Då föddes största delen av barnen i en familj där föräldrarna hade gemensamt släktnamn. Detta givna antagande har förändrats i och med att familjestrukturerna i Finland förändrats. Allt mer sällan har barnets föräldrar gemensamt släktnamn. Detta beror bl.a. på att barn oftare än förr föds i en familj där föräldrarna inte är gifta med varandra. Andelen barn födda utanför äktenskapet är för närvarande större än 40 procent. Av de barn som föds utanför äktenskapet föds ca 76 procent i en familj där föräldrarna är sambor.

Dessutom behåller allt fler sitt släktnamn när de ingår äktenskap och fler familjer än tidigare utgör s.k. nyfamiljer där det förutom föräldrarnas gemensamma barn också finns barn från föräldrarnas tidigare parrelationer. Dessa barn kan också ha olika släktnamn sinsemellan. Den gällande lagen medger inte namngemenskap mellan barnen och vardera föräldern i sådana situationer då föräldrarna inte har ett gemensamt släktnamn. Det är för många fortfarande viktigt att ha namngemenskap med sitt barn, även om bägge föräldrarna skulle behålla sitt namn när de gifter sig. Något som väckt kritik också på ett allmännare plan är att den nuvarande namnlagen inte tar hänsyn till att familjerna numera är av många olika slag, vilket föranleder behov att ta i bruk släktnamn som uttrycker den faktiska familjesamhörigheten.

Om barnets föräldrar har ett gemensamt släktnamn, är det fortfarande befogat att barnet får samma släktnamn som föräldrarna bär. Trots de utmaningar som hänför sig till de förändrade familjestrukturerna finns det inte anledning av avsiktligt avstå från att behålla namngemenskapen i familjen. En bestämmelse som begränsar föräldrarnas valfrihet i en situation då familjen har flera barn är i princip fortfarande befogad i syfte att främja namngemenskapen mellan barnen och likabehandlingen av dem.

I och med internationaliseringsutvecklingen bland befolkningen har det allt oftare uppstått ett behov att ge barnet ett släktnamn direkt utifrån namnskicket i den främmande stat som anknyter till den ena förälderns eller båda föräldrarnas internationella bakgrund i stället för att tillämpa det finländska namnskicket. Enligt den gällande namnlagen kan barnet endast få föräldrarnas gemensamma släktnamn eller någondera förälderns släktnamn som sådant. Bestämmelsen beaktar t.ex. inte sådana tudelade släktnamn som bildats av föräldrarnas släktnamn enligt namnskicket i Spanien eller Latinamerika eller sådant namnskick där släktskap uttrycks t.ex. med förnamnet på barnets far eller farfar. Ett sådant släktnamn kan fås endast på särskild ansökan. Rättsläget står här i strid med barnets intresse, dvs. att han eller hon så snart som möjligt efter födelsen vid registreringen ges ett släktnamn som är avsett att vara permanent.

De gällande bestämmelserna om adoption har kritiserats för att de inte beaktar adoption inom familjen där maken eller partnern adopterar den andre makens eller partners barn. Adoptioner inom familjen har blivit vanliga sedan namnlagen trädde i kraft. På basis av de gällande bestämmelserna får ett barn i regel sin adoptivförälders namn. I synnerhet vid adoption inom familjen lämpar sig bestämmelsen inte längre som utgångspunkt.

2.3.4 Ändring av barns släktnamn

Det är fortfarande motiverat att ett barns namn ska kunna ändras till följd av förändringar i familjeförhållandena och att förfarandet i samband med detta är enkelt. Bestämmelserna ska dock moderniseras på så sätt att det i dem används uttrycket ”den andra föräldern” i stället för fadern för att bestämmelserna också ska inbegripa de situationer då barnets föräldrar är av samma kön.

Bestämmelsen om en minderårigs självbestämmanderätt är fortfarande tidsenlig i grunden. Bestämmelserna i den gällande lagen har dock i tillämpningspraxis upplevts som bristfälliga såtillvida att de inte ger stöd för att förhindra upprepade namnändringar som står i strid med barnets bästa. Det har i tillämpningspraxis förekommit situationer då barnets vårdnadshavare har ändrat barnets för- och släktnamn ett flertal gånger redan under de första levnadsåren. Det är motiverat att ändra bestämmelserna också till denna del.

2.3.5 Ändring av släktnamn på grundval av äktenskap eller upplösning av äktenskap

Utgångspunkten i den gällande lagstiftningen att makarna behåller sitt namn när de ingår äktenskap är fortfarande befogad. Makar utnyttjar numera denna möjlighet oftare än tidigare. Det är dock mycket vanligt att makarna antar ett gemensamt namn vid vigseln, och detta ska fortfarande vara möjligt både i samband med vigseln och under äktenskapet. Förbudet mot att som gemensamt släktnamn ta ett namn som maken fått genom ett tidigare äktenskap är fortfarande ändamålsenligt.

När det gäller personlig användning av släktnamn har det veterligen inte förekommit några större problem. När det gäller att förstå och tillämpa begränsningarna för användning och nedärvning av ett släktnamn i personlig användning har det dock gjorts enstaka fel. Det har dessutom setts som bristande jämställdhet att endast den ena maken kan anta ett s.k. dubbelt släktnamn.

Äktenskapslagen ändrades 2015. Från den 1 mars 2017 kan personer av samma kön ingå äktenskap. När ändringen av äktenskapslagen och av de lagar som har samband med den stiftades ändrades inte bestämmelserna om rättsverkningar för registrerade partnerskap. De bestämmelser i namnlagen enligt vilka makar kan få ett gemensamt släktnamn genom ett anmälningsförfarande tillämpas således för närvarande inte på registrerade partnerskap. Eftersom en person som lever i registrerat partnerskap kan få ett gemensamt släktnamn tillsammans med sin partner genom ett ansökningsförfarande, tolkas begränsningen ofta som diskriminerande för könsminoriteter och innebär att namnmyndigheternas arbete ökar i onödan. Det är därför befogad att stryka begränsningen.

2.3.6 Ändring av släktnamn till nytt släktnamn

I en ansökan om ändring av släktnamn ska det för närvarande visas vilken olägenhet det nuvarande släktnamnet medför och vid behov ges skäl för att det släktnamn som ansökan gäller ska godkännas. Kravet på olägenhet återspeglar det tänkande som rådde när namnlagen stiftades, dvs. att en persons släktnamn ska bibehållas så oförändrat som möjligt. Orsaken till oföränderlighetsprincipen var att personer ska kunna identifieras och spåras. Efter det att personbeteckningar infördes kan dessa mål inte längre anses lika betydelsefulla som tidigare. Det är således befogad att tillåta att behovet av ändring av släktnamn inte behöver motiveras separat i framtiden.

Termen ”nytt släktnamn” i den gällande lagstiftningen har ansetts ge rum för tolkning. Det kan förutom till ett nybildat släktnamn hänvisa också till ett släktnamn som är i bruk men som är nytt för sökanden själv. Det behövs här en klarare terminologi.

Allmänna hinder

Kraven att ett nytt släktnamn inte får vara olämpligt eller medföra uppenbar olägenhet är fortfarande aktuella innehållsmässigt. Dessa krav behöver stå kvar.

Skydd av det nationella språket eller det nationella namnskicket kan mot bakgrund av Europeiska människorättsdomstolens beslutspraxis fortfarande anses som en godtagbar grund för begränsning i namnfrågor. Det finländska släktnamnsskicket är resultatet av en lång utveckling. Ett kontrollerat skydd av och trygghet av utvecklingsförutsättningarna för det behövs fortfarande också med hjälp av lagstiftning. Det nationella namnskicket får dock inte bevaras på ett sätt som begränsar personers valfrihet och utan att det görs avvägningar som tar hänsyn till individens rättigheter och lämpliga rättsmedel. Det är också fråga om huruvida det uppnåtts en balans som kan anses rättvis när det gäller målen. Utifrån vad som sagts ovan är det befogat att utgångspunkten att skydda det finländska släktnamnsskicket kvarstår i namnlagstiftningen. Det ska dock fortfarande vara möjligt att göra avvikelser från det av särskilda skäl.

Enligt den gällande namnlagen kan såsom nytt släktnamn inte heller godkännas ett namn som allmänt används såsom förnamn. Begränsningen beror på risken för sammanblandning av för- och släktnamn, vilket medför olägenhet vid uttalande av ärenden. I det existerande släktnamnsbeståndet ingår visserligen redan nu namn som används som såväl för- som släktnamn. Det är dock inte ändamålsenligt att i framtiden främja användningen av sådana släktnamn annat än av särskilda skäl, vilket innebär att det med vissa preciseringar är befogat att hålla kvar begränsningen att ett släktnamn inte får vara likt ett förnamn.

Ovan har det gjorts en bedömning av behovet av efternamnskombinationer för barn och mar. Det är logiskt att förbudet mot att kombinera två släktnamn frångås också i de situationer då ändringen av släktnamn inte har samband med bestämmandet av barns namn eller med ingående av äktenskap. Fler än två släktnamn ska dock inte få kombineras, annars blir det lätt besvärligt att använda namnet, både för personen själv och i personens kontakter med andra.

Skyddade namn och kännetecken

Enligt den gällande namnlagen kan såsom nytt släktnamn inte godkännas släktnamn som i Finland finns antecknade i befolkningsdatasystemet, och inte heller namn som enligt vad som är allmänt känt är vedertagna i en viss inhemsk eller utländsk släkt. Såsom släktnamn kan inte heller godkännas ett namn som kan identifieras med ett skyddat kännetecken.

Skyddet för släktnamn är detsamma för alla befintliga släktnamn. På grund av de reformer som genomförts i Sverige, Norge och Danmark har man också i Finland diskuterat möjligheten att delvis avstå från skyddet för släktnamn. Om skyddet slopades för de allra vanligaste släktnamnen, skulle utredningsarbetet för sökanden och namnmyndigheterna vid ändring av namn minska när sökanden ansöker om ett mycket vanligt släktnamn. Å andra sidan kan behovet att ta i bruk mycket vanliga släktnamn vara litet. Sådana situationer kan dock uppstå när en person önskar smälta in i den lokala befolkningen och inte skilja sig från den. Exempel på personer i en sådan situation är invandrare eller personer som är föremål för sociala trakasserier. Att avstå från skyddet för släktnamn i fråga om de allra vanligaste efternamnen skulle motsvara den allmänna utvecklingen i de nordiska länderna. Det finska släktnamnsbeståndet skiljer sig dock betydligt från namnskicket i de övriga nordiska länderna och Europa i övrigt med tanke på dess tillkomst. De äldsta finska bondesläktnamnen har gått i arv i släkterna ända sedan 1200-talet. Av den anledningen kan antalet bärare av många finska släktnamn vara stort, vilket dock inte minskar behovet av kulturellt skydd för dem.

Skydd för släktnamn endast i fråga om vissa släkter är dessutom problematiskt av jämlikhets-skäl. Det skulle således vara en jämlik lösning att slopa skyddet för släktnamn till alla delar, men detta skulle kunna skada eller kränka vissa befolkningsgrupper och lämna den kulturella och informativa betydelse som släktnamnsbeståndet har utan beaktande. Det är således fortfarande befogat att bevara skyddet för släktnamn i sin nuvarande omfattning.

Specialbestämmelsen om skyddade kännetecken har i tillämpningspraxis till vissa delar upplevts som alltför begränsande. I bestämmelsen är det fråga om begränsningar som skyddar bärarens enskilda intresse. De rättsliga funktionerna i fråga om släktnamn, varumärke och firma skiljer sig dock i någon mån från varandra. Av konkurrensrättsliga skäl är det förståeligt att varumärke och firma måste kunna skiljas från varandra utan risk för sammanblandning. Ett likadant behov att skilja ett verksamt bolag eller företag från en fysisk person finns däremot inte alltid. I synnerhet om namnet på en sammanslutning eller ett skyddat kännetecken språkligt sett klart har två betydelser och namnet inte kan ge en bild av att det är fråga om ett skyddat kännetecken, ska det skyddade kännetecknet inte automatisk utgöra ett hinder för att bifalla en ansökan om ett nybildat släktnamn. Ett särskilt tolkningsproblem har dessutom förorsakats av det stora antalet olika skyddade kännetecken och sammanslutningar och frågan om vilka skyddade kännetecken som behöver skydd också i den lagstiftning som gäller personnamn. Det är därför ändamålsenligt att skapa klarhet i villkoren. Frågan kan delvis lösas så att skyddet för skyddade kännetecken slopas åtminstone i fråga om sådana namnförslag som innehåller allmänna ortnamn eller ord i allmänspråket och som inte typiskt är kopplade till någon kommersiell aktör. Detta motsvarar vedertagen tillämpningspraxis.

Synnerliga skäl

Enligt den gällande namnlagen kan en person få ett släktnamn som inte uppfyller de krav som gäller för nytt släktnamn, om han eller hon kan lägga fram synnerliga skäl för att det nya släktnamnet ska godkännas. Den rätt vaga förteckningen över synnerliga skäl ger sökanden en möjlighet att motivera varför t.ex. ett namn som skiljer sig från finländskt namnskick är motiverat i hans eller hennes fall. Namnmyndigheterna har på basis av bestämmelsen från fall till fall kunnat ta ställning till om de begränsningar som hänför sig till ett allmänt eller enskilt intresse står i rätt proportion till personens frihet att välja ett namn enligt sina egna preferenser. En sådan förteckning behövs i namnlagen även i fortsättningen. Några tvetydiga punkter kräver dock precisering på basis av de erfarenheter som inhämtats.

Ett allmänt använt synnerligt skäl för godkännande av ett sådant släktnamn som sökanden annars inte skulle kunna få som nytt släktnamn är att sökandens förfäder tidigare lagligen har använt det nya namn som sökanden föreslagit. Begreppet ”förfäder” har brukat tillämpas så att det anses omfatta förfäder i femte generationen från sökanden, om sökanden själv är första generationen. Av skäl som hänger samman med förutsägbarheten i namnmyndigheternas beslut och rättssäkerheten är det motiverat att dessa etablerade riktlinjer i tillämpningspraxis skrivs in i lagen.

Även om det finns särskilda bestämmelser om de vanligaste fallen av förändringar i familjeförhållandena, har det i bestämmelsen om synnerliga skäl tagits in en punkt som tillåter att ett släktnamn godkänns, om antagande av det nya släktnamnet bör anses motiverat på grund av förändringar i familjeförhållandena eller därmed jämförbara omständigheter. Namnlagen har genom denna bestämmelse kunnat bibehålla sin tidsenlighet när nya familjeformer uppkommit. Alla förändringar som skett i familjeförhållanden kunde inte förutses i den namnlag som trädde i kraft 1986. En av dem är möjligheten att ingå registrerat partnerskap, om vilket det stiftades en lag 2001. Ett annat fenomen är att det blivit väldigt vanligt med sambofamiljer och att vissa familjer där föräldrarna är sambor fört fram önskemål om ett gemensamt släktnamn. Dessa förändringar i familjeförhållanden har vid avsaknad av specialbestämmelser bedömts på basis av 13 § 2 mom. 2 punkten i namnlagen, som tillåter att ett släktnamn ändras t.ex. till partners eller sambons släktnamn, om det bör anses motiverat på grund av förändringar i familjeförhållandena eller därmed jämförbara omständigheter. På ansökningar som gäller gemensamt släktnamn i samband med registrerat partnerskap har man i praktiken tillämpat principerna för makar, och dessa namnansökningar har så gott som utan undantag förordats. Ansökningar som gäller gemensamt släktnamn i sambofamiljer har förordats i tillämpningspraxis

i nämnden för namnären, om paret har haft ett gemensamt barn eller har haft gemensam vårdnad om ett barn. Enligt bedömningen ovan har det ansetts befogat att ändra lagen om registrerat partnerskap så att namnlagens bestämmelser om makar i framtiden kan tillämpas också på parterna i ett registrerat partnerskap. Utöver detta är det befogat att i lagen skriva in rätt till gemensamt släktnamn på grundval av ett samboförhållande, om de villkor som uppställts för ett samboförhållande uppfylls.

Ett tredje synnerligt skäl som blir allt vanligare är att sökanden visar på anknytning till en främmande stat. Den anknytning sökanden har till en främmande stat på grundval av medborgarskap och äktenskap är relativt lätt att visa, om en sådan anknytning finns. För de varierande situationer som blir aktuella i beslutspraxis är det befogat att hålla kvar hänvisningen i bestämmelsen till andra särskilda omständigheter såsom element till grund för en internationell anknytning.

Den gällande namnlagen innehåller inga bestämmelser om huruvida någon kan överföra nyttjanderätten till sitt släktnamn eller huruvida den som innehar ett skyddat kännetecken som använts i näringsverksamhet, genom sitt samtycke kan godkänna att namnet används som ett nybildat släktnamn. I tillämpningspraxis har det hänt att sådana namnändringar i enskilda fall har förordats av särskilda skäl. Den förstnämnda frågan har aktualiserats t.ex. i situationer då en person på ansökan har fått en gammal släkts namn eller gårdsnamn som ett s.k. nybildat namn. Samtycke av bärarna av namnet kan vara ett kriterium för att namnet ska kunna tas i bruk i släkten t.ex. mellan syskon. På motsvarande sätt kan det nybildade släktnamn som ansökan gäller vara i bruk inom näringsverksamhet genom ett skyddat kännetecken. Den sökande kan då ha anhållit hos företaget om att få dess samtycke till sin namnändring. Det problematiska är att denna tillämpningspraxis inte framgår av lagen. Med beaktande av vad som sagts ovan behövs det i lagen en specialbestämmelse för motsvarande situationer.

2.3.7 Förlust av släktnamn

Bestämmelsen enligt vilken domstolen efter att faderskapet upphävs kan besluta att barnet ska vara skyldigt att anta det släktnamn som dess mor hade när barnet föddes är inte längre motiverad. Även om det genom bestämmelserna om barns förvärv av släktnamn och ändring av släktnamn i namnlagen har skapats en koppling till fastställande av faderskap, kan det dock inte anses finnas något sådant nödvändigt orsakssamband mellan barnets släktnamn och barnets och faderns rättsliga släktskapsförhållande att mannen ska ha rätt att yrka att barnets ska förlora sitt släktnamn när en talan om upphävande av faderskap bifallits.

Enligt artikel 8 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59 och 60/1991) åtar sig konventionsstaterna att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande. Även om barnet i dessa situationer har fått sitt släktnamn på basis av omständigheter som senare visat sig vara oriktiga och mannens rättsliga förhållande till barnet ändras så att det motsvarar de faktiska förhållandena, kan det hända att det släktnamn som barnet fått redan har hunnit bli en del av dess identitet. Barnets släktnamn kan inte längre på samma sätt som bestämmelsen ger vid handen avgöras av den tidigare fadern.

Barnet eller barnets vårdnadshavare kan visserligen på grund av förändrade familjeförhållanden komma fram till att en ändring av barnets släktnamn är befogad. I den gällande bestämmelsen uttrycks dock förverkandepåföljden i fråga om släktnamn mer med tanke på mannens rättigheter än barnets rättigheter trots att domstolen i bestämmelsen förpliktas att fästa uppmärksamhet också vid barnets bästa. Det är således befogat att stryka bestämmelsen i fråga.

Specialbestämmelsen om förlust av släktnamn i det fall att släktnamnet kränker ett skyddat namn eller kännetecken behövs däremot fortfarande.

2.3.8 Namnmyndigheter och förfaranden

Förfarandebestämmelserna om ändring av för- och släktnamn bildar för närvarande en svårtolkad helhet på tre nivåer. Skillnaden mellan t.ex. anmälnings- och ansökningsärenden upplevs ställvis som svår och komplicerad att uppfatta. De behöver kunna åtskiljas enklare. För att enhetlighet och klarhet ska uppnås är det också motiverat att lagen innehåller en bestämmelse om sökande av ändring i anmälningspliktiga namnärenden.

Den kraftiga ökningen av i synnerhet ansökningar som gäller släktnamn har redan länge ställt press på de myndigheter som svarar för behandlingen av ansökningar till följd av allt längre behandlingstider och kundernas förväntningar. Ändringen har varit speciellt snabb i de ansökningar om släktnamn som grundar sig på internationellt namnskick. På grund av vad som sagts ovan behöver förfarandena i namnärenden förenklas och automatiseras så långt det är möjligt.

Bestämmelserna om behörighetsfördelningen mellan magistraterna måste ses över. Enligt uppgifter från magistraterna har problem uppstått främst när en kund ansöker om ändring av såväl förnamn som släktnamn, men behörigheten i fråga om förnamn och släktnamn är fördelad på olika magistrater i och med att ärenden som gäller förnamn är anmälningsärenden och ärenden som gäller släktnamn är ansökningsärenden. I framtiden ska ärenden som anhängiggörs genom samma ansökan kunna behandlas samtidigt.

Också arbetsfördelningen mellan magistraterna och nämnden för namnärenden behöver klargöras. Det är inte ändamålsenligt att använda det långsammare förfarandet i nämnden för namnärenden i sådana namnansökningsärenden där nämndens utlåtande väl kan förutses och beslutet kan fattas snabbare och närmare kunden av magistraten. I namnlagen eller i den namnförordning som kompletterar namnlagen bör de typer av ansökningar anges vars behandling kräver ett utlåtande av nämnden för namnärenden. Något som talar för kompletterande bestämmelser i förordning är att den regleringsmekanism som grundar sig på namnlagen och namnförordningen hittills har tillåtit en smidig omdefiniering av arbetsfördelningen mellan magistraterna och nämnden för namnärenden när förhållandena förändras och beslutspraxis etableras.

Det är fortfarande motiverat att nämnden för namnärenden kvarstår som ett särskilt sakkunnigorgan. Utlåtandena av nämnden för namnärenden är inte juridiskt bindande, men utlåtandena har de facto en stark styrande verkan. Syftet med utlåtandeverksamheten är att främja en enhetlig tillämpning av lagen och erbjuda andra namnmyndigheter sakkunskap i språkvetenskap, namnforskning och släktforskning. Det specialkunnande som nämnden för namnärenden innehar behövs också i framtiden.

Kungörelser i Officiella tidningen är inte längre tidsenligt. Förfarandet leder till onödiga kostnader för kunderna och ett extra dröjsmål på 1–2 månader vid behandlingen av ansökan. Officiella tidningen är de facto ingen tidning som läses aktivt. Om sökanden har beviljats spärrmarkering, kan en kungörelse i Officiella tidningen om namnändringen äventyra sökandens säkerhet. Dessutom har anmärkningar på basis av kungörelser gjorts ytterst sällan. Anmärkningsförfarandet bör begränsas till färre situationer än för närvarande.

2.3.9 Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

De bestämmelser i namnlagen som hör till den internationella privaträttens område kan anses ha bibehållit sin tidsenlighet förhållandevis väl. Det har inte förekommit stora praktiska pro-

blem vid tillämpningen av dem. Bestämmelserna om erkännande av ett släktnamn som förvärvats enligt lagen i en främmande stat är synnerligen liberala, vilket främjar fri rörlighet på det sätt som avses i Europeiska unionens lagstiftning. Efter att namnlagen stiftades har å andra sidan en persons bostadsort allt mer börjat användas som internationell anknytning i stället för hemvist. Även om skillnaden mellan begreppen inte är stor, finns det orsak att uppdatera hänvisningarna så att de motsvarar de allmänt använda begreppen.

Praktiska svårigheter har förekommit vid bedömning av i vilket skede magistraten är behörig i ett ärende som gäller för- och släktnamn när det är fråga om en finsk medborgare som är bosatt i en främmande stat. I de situationer som anges i den gällande lagen har avgörande av ett namnäreende i Finland förutsatt en utredning från den främmande staten om att ett beslut som fattats i Finland kommer att erkännas i det land där personen är bosatt. Det har tidvis varit svårt att få sådana utredningar. Med en allt mer internationell befolkningsstruktur kommer dessa situationer att bli allmänna.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Det primära syftet med reformen är att skapa en tidsenlig lagstiftning om för- och efternamn som motsvarar de ändringar som skett i samhället. Ändringbehoven hänger samman med internationaliseringsutvecklingen inom befolkningen och förändringar i familjestrukturerna samt en strävan efter större individualitet vid namngivning. Samtidigt som effekterna av internationaliseringen beaktas i namnbeståndet, har målet varit att försöka se till att också den traditionella finländska namnkulturen bevaras. Syftet med lagen är att stärka beaktandet av barnets bästa i beslutsfattandet om barnets namn.

Ett mål med reformen är också att gallra bort överlappande myndighetsfunktioner samt förkorta de genomsnittliga behandlingstiderna för namnansökningar.

Genom förslaget genomförs målsättningarna för statsminister Sipiläs regering i fråga om smidigare lagstiftning, avveckling av onödig reglering och lättare administrativ börda. Förslaget till lag om för- och efternamn har utarbetats med beaktande av möjligheten att anmälningar och ansökningar om namn behandlas elektroniskt. Befolkningsregistercentralens och magistraternas projekt kring ett servicesystem motsvarar regeringens mål när det gäller digitalisering av offentliga tjänster och skapandet av användarvänlig service. När e-tjänster kan utnyttjas blir också tiderna för behandling av namnären den avsevärt kortare.

3.2 De viktigaste förslagen och alternativ för genomförandet

3.2.1 Tidsfrist för uppfyllande av namnplikten

I propositionen föreslås det att tidsfristen för att anmäla namn förlängs från nuvarande två månader till tre månader från barnets födelse. I lagen föreslås bestämmelser om en tidsfrist för namnplikten också i de fall när en person på andra grunder än att han eller hon är född i Finland för första gången antecknas i befolkningsdatasystemet. Som tidsfrist föreslås sex månader.

3.2.2 Förnamn

Enligt propositionen ska det bli möjligt att anta fyra förnamn i stället för tidigare tre. Den föreslagna ändringen ger större frihet att välja namn för sig och sitt barn. Enligt förslaget behöver ett förnamn inte längre vara förenligt med det finländska namnskicket, utan när ett nytt

förnamn föreslås ska det bedömas i förhållande till alla befintliga förnamn i Finland oavsett vilket lands namnkultur namnet härstammar ifrån. De absoluta kraven för att ett förnamn ska godkännas är fortfarande ändamålsenliga, men föreslås bli preciserade. Den olägenhet ett förnamn kan medföra ska enligt förslaget bedömas på olika sätt beroende på om det är fråga om namn till ett barn eller en namnändring som en myndig person själv tar initiativ till.

Vid beredningen av propositionen övervägdes möjligheten att avstå från könsbundenhet vid förnamn. Även om främjande av jämställdheten mellan könen kan anses tala för avskaffande av könssegregering, utgör könsindelning åtminstone ännu för närvarande en betydande del av möjligheten att identifiera en person vid socialt umgänge och en del av sättet att skapa en personbeteckning. Av personbeteckningen framgår individens kön, och det är naturligt att detta återspeglar sig också i namnsystemet. I befolkningsdatasystemet har det förutom könskodade namn också antecknats ett växande antal namn som inte kan anses vara vedertagna bara för det ena könet. Sådana namn ska kunna användas av båda könen. Det föreslås dock att bestämmelserna görs tydligare så att en person som fastställer sin könstillhörighet så att han eller hon tillhör det motsatta könet ska ha en i lag inskriven möjlighet att utan avgift ändra sitt namn så att det motsvarar den nya könstillhörigheten.

Det föreslås att möjligheten att anteckna uppgifter om tilltalsnamnet, om det är ett av personens förnamn, i befolkningsdatasystemet står kvar att avgöras i den lagstiftning som gäller befolkningsdatasystemet.

3.2.3 Efternamnskombinationer

Enligt förslaget ska det bli möjligt att bilda en efternamnskombination av två olika efternamn.

Ett alternativ som övervägts är att rätten att bilda en efternamnskombination skulle begränsas endast till ett barns rätt att få en efternamnskombination som bildats av föräldrarnas efternamn och å andra sidan till makars rätt att bilda en efternamnskombination av sina gällande efternamn. Detta alternativ förkastades dock av jämlikhetsskäl. I propositionen föreslås det därför att en person utöver nämnda situationer ska kunna bilda en efternamnskombination av vilket som helst av två efternamn som han eller hon genom ansökan är berättigad till. En efternamnskombination ska alltså kunna bestå också av två separata nybildade efternamn. Den rådande principen om valfrihet främjas också av förslaget om att personen själv får välja såväl efternamnens ordning som användningen av bindestreck. För att myndighetssystemen ska fungera är det dock viktigt att en efternamnskombination inte kan bildas av fler än två olika efternamn.

Samtidigt föreslås det att efternamn som används personligen framför makarnas gemensamma efternamn ska frångås. En kombination som antagits medan den gällande lagen var i kraft bestående av ett namn i personlig användning och ett efternamn som antagits genom äktenskap ska i framtiden utan särskild ansökan betraktas som en sådan efternamnskombination som avses i förslaget. Ändringen förutsätter inga åtgärder av bäraren av namnet.

3.2.4 Fortsatt skydd för befintliga efternamn

Under beredningen av propositionen övervägdes möjligheten att frånga skyddet för befintliga efternamn i fråga om de vanligaste efternamnen, såsom fallet är i Norge, Danmark och Sverige. Detta alternativ skulle ha medfört att en stor mängd efternamn hade kunnat väljas fritt av vem som helst. Ändringen kunde ha främjat t.ex. integrering av invandrare i samhället och även annars gjort det lättare att finna ett nytt lämpligt efternamn. Detta alternativ förkastades dock på grund av de jämlikhetsproblem som är förknippade med det. Det ansågs svårt att slå fast en lämplig gräns för vad som är vanligt och det ansågs finnas en risk för inbördes ojäm-

likhet mellan efternamn. Det finländska efternamnsskicket skiljer sig också i fråga om sin tillkomst på många sätt från efternamnsskicket i de övriga nordiska länderna och är exceptionellt också i europeiskt hänseende. Ett fortsatt efternamnsskydd för alla befintliga efternamn motsvarar nuläget.

3.2.5 Bestämmande av barns efternamn enligt namnkulturen i en främmande stat

I propositionen föreslås det att internationella familjesituationer ska beaktas bättre vid bestämmande av ett minderårigt barns av efternamn. Enligt förslaget kan som efternamn för barnet väljas ett efternamn eller en efternamnskombination som bildats av en förälders eller en mor- eller farförälders namn eller av både förälderns och mor- eller farförälderns namn, om föräldern på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat.

3.2.6 Möjlighet att anta gemensamt efternamn i samboförhållanden och registrerade partnerskap

I propositionen föreslås det att de som lever i ett långvarigt samboförhållande på särskild ansökan ska kunna få ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination.

Sambor har nu kunnat få ett gemensamt efternamn på synnerliga skäl som är jämförbara med förändringar i familjeförhållandena, om paret har haft ett gemensamt barn eller har haft gemensam vårdnad om ett barn. Det föreslås att denna rätt till ett gemensamt efternamn skrivs in i lagen, dock så att rätten utvidgas till att gälla också sådana barnlösa sambor som har bott i gemensamt hushåll i minst fem år.

I propositionen föreslås det också att lagen om registrerat partnerskap ändras. Den begränsning enligt vilken namnlagens bestämmelser om makes efternamn inte tillämpas på parterna i ett registrerat partnerskap ska strykas.

3.2.7 Elektroniska servicesystem

I propositionen föreslås det att det skapas två nya elektroniska servicesystem. I framtiden ska det vara möjligt att göra anmälningar om barns namn och behandla ansökningar om namnändring med hjälp av dem. Genom e-tjänsterna ska enkla och klara anmälnings- och ansökningsärenden i princip kunna skötas genom automatisering. Om den automatiserade behandlingen inte förmår producera ett beslut om bifall, överförs ansökan till myndighetsprövning där det görs en närmare undersökning av om villkoren i lagen uppfylls. Anmälaren eller sökanden får efter att ha lämnat sin ansökan på nätet omedelbart besked om i vilket förfarande anmälan behandlas och hur lång tid behandlingen beräknas ta. Anmälan av namn eller ändring av namn ska dock också kunna skötas personligen eller med hjälp av pappersblanketter eller elektroniska blanketter såsom för närvarande.

3.2.8 Anmälningsförfarande i färre fall

I propositionen föreslås det att anmärkningsförfarande ska användas i mindre utsträckning än tidigare och att det anlutande förfarandet med kungörelse i Officiella tidningen frångås.

Skyldigheten att kungöra och möjligheten att framställa anmärkning ska begränsas till nybildade efternamn. Nybildade efternamn ska enligt propositionen kungöras genom publicering på magistratens webbplats och inte längre i Officiella tidningen. Tidsfristen för en anmärkning är 30 dagar.

3.2.9 Färre ärenden till nämnden för namnären

I propositionen föreslås det att behandlingen av namnären i nämnden för namnären ska begränsas avsevärt jämfört med nuläget. Enligt propositionen ska de namnären som sänds till nämnden för namnären begränsas till sådana anmälnings- och ansökningsärenden där den sakkunskap som nämnden erbjuder effektivast kommer till nytta vid behandlingen. På motsvarande sätt ska namnären som inte fordrar utlåtande av nämnden för namnären kunna avgöras självständigt av magistraten.

I syfte att säkerställa en enhetlig tillämpningspraxis har man dryftat alternativet att sakkunnigutlåtande bör begäras om alla föreslagna nybildade namn, dvs. förnamn som inte är i användning. På grund av det stora antalet nybildade namn skulle en sådan behandling i nämnden dock bli alltför tungrodd och eventuellt medföra överbelastning i utlåtandeförfarandet, vilket inte skulle främja propositionens mål om att förkorta behandlingstiderna. I propositionen föreslås det i stället att sakkunnigutlåtande av nämnden för namnären ska begäras om förnamn, om det finns grundad anledning att befara att namnet inte är lagenligt. Ett förslaget förnamn ska således inte kunna förkastas utan ett sakkunnigutlåtande. På motsvarande sätt ska magistraten inte vara skyldig att begära utlåtande om förnamn som föreslagits för godkännande, om magistraten inte själv anser att det finns särskilda skäl att begära utlåtande.

Nämndens utlåtande ska också begäras i fråga om nybildade efternamn och efternamn som burits av sökandens förfäder men i fråga om vilket senaste anteckning i en handling har gjorts före 1900. Magistraten har dessutom möjlighet att begära ett utlåtande om både förnamn och om efternamn, om det finns något särskilt skäl för detta.

3.2.10 Klarare arbetsfördelning mellan församlingarna och magistraterna

Anmälningar om namn för ett nyfött barn och för dem som ingår äktenskap kan enligt förslaget fortfarande också lämnas till en församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller en församling i den ortodoxa kyrkan. I propositionen föreslås det dock att bestämmelserna om utredning av lagenligheten hos de namn som anmäls ska preciseras så att ansvarsfördelningen mellan församlingarna och magistraterna blir klarare. I sådana situationer då det är oklart om namnet är lagenligt, t.ex. när det föreslagna förnamnet är ett nybildat namn, ska församlingen enligt propositionen överföra ärendet till magistraten för behandling.

Som ett alternativ till ett överföringsförfarande som bygger på prövning hos den person som tar emot namnanmälan har det också övervägts att göra ändringar i församlingarnas system för medlemsuppgifter så att systemen hindrar att t.ex. ett brudpars gemensamma efternamn lagras i befolkningsdatasystemet, om det gemensamma efternamn som paret uppger härstammar från ett tidigare äktenskap. Sådana ändringar skulle dock förorsaka kyrkorna betydande ekonomiska kostnader. Ett spärrsystem skulle inte heller vara ett kundvänligt sätt ta sig an saken, eftersom uppgiften om oklarheter i samband med namnet ofta skulle nå fram till företrädaren för församlingen och kunden först efter det att dopet eller vigseln förrättats. Ett överföringsförfarande har således ansetts vara ett väl avvägt sätt att utreda att det föreslagna namnet är lagenligt. Det är befogat också i syfte att säkerställa en enhetlig tillämpningspraxis. För att minska ovissheten kring ansvarsfördelningen mellan församlingarna och magistraterna kommer det att ordnas information och utbildning, i synnerhet i det skede då totalreformen genomförs.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Konsekvenser för statens ekonomi

De viktigaste konsekvenserna med tanke på statsekonomi är kostnaderna för skapandet av tjänsten för namnanmälan och applikationen för namnändring. Dessa genomförs i två faser under den ett år långa perioden för genomförande som inleds efter att den föreslagna lagen har stadfäst. Applikationen för namnändring, som genomförs under den första fasen, innebär i enlighet med det kostnadsförslag som gemensamt utarbetats av Befolkningsregistercentralen och enheten för styrning och utveckling av magistraterna vid Regionförvaltningsverket i Östra Finland en engångskostnad på ca 235 000 euro. Av denna summa är 65 000 euro utvecklingskostnader för magistraternas ärendehanteringssystem. Engångskostnaden för tjänsten för namnanmälan, som genomförs under den andra fasen, är i enlighet med kostnadsförslaget ca 115 000 euro. Av denna summa är 30 000 euro utvecklingskostnader för magistraternas ärendehanteringssystem. Den lägre helhetskostnaden för tjänsten för namnanmälan beror på att den kan skapas på basis av de verksamhetsprinciper som skapas i samband med applikationen för namnändring. I kostnaderna för tjänsten för namnanmälan ingår också en automatiserad påminnelsefunktion för namnplikten. Dessutom har engångskostnaden för de nödvändiga system- och blankettändringar som ändringarna i lagstiftningen medför för Befolkningsregistercentralen beräknats till 60 000 euro. Dessa utgiftsposter av engångsnatur, som sammanlagt uppgår till 410 000 euro, berör finansministeriets förvaltningsområde.

Kostnaderna för skapandet av de elektroniska namnsystemen balanseras av besparingarna i personalkostnader, i synnerhet magistraternas, som de för med sig efter att de tagits i bruk. Enheten för styrning och utveckling av magistraterna vid Regionförvaltningsverket i Östra Finland har bedömt att kostnadsbesparingarna på grund av e-tjänsterna under det första året de är i bruk är ca 200 000 euro. Summan motsvarar ca fyra årsverken. Det bör påpekas att besparingen både i eurobelopp och i årsverken upprepar sig årligen och växer i och med att användningen av e-tjänsterna ökar. Besparingarna berör finansministeriets förvaltningsområde.

Kostnaderna för information och utbildning på grund av ändringarna i lagstiftningen ska också ersättas med statsmedel och de berör i huvudsak finansministeriets förvaltningsområde.

De ekonomiska konsekvenserna på grund av ändringar i befolkningsdatasystemet och ärendehanteringssystemet som förslaget medför täcks med en ökning av anslaget i budgeten för 2018. Anslagsökningen uppgår till 315 000 euro och är av engångsnatur. De kostnader som uppstår för magistraterna täcks med beaktande av de besparingar som reformen medför med ramanslagen.

Förslagets konsekvenser för verksamheten för nämnden för namnären den är i enlighet med uppgifter från nämnden små. Minskningen av nämndens kvantitativa arbetsvolym omvandlas till en ökning av den kvalitativa arbetsvolymen och allt mer komplicerade tillämpningssituationer innebär i framtiden att nämnden måste sammanträda 6—8 gånger per år. Någon sådan minskning av antalet sammanträden är inte att vänta att nämndens sammanträdesarvoden i väsentlig mån skulle sänka justitieministeriets kostnader för nämnden. Kostnaderna för nämnden var 2016 sammanlagt 56 000 euro. I summan ingår lönekostnaderna för föredragande i nämnden och 2 715 euro i sammanträdesarvoden. I verkligheten är de sammanlagda kostnaderna mindre på grund av att en del av årsverkets arbetsinsats för justitieministeriets tjänstemannaföredragande har styrts till andra av justitieministeriet anvisade uppgifter. Även i fortsättningen kan detta skötas så, om arbetsinsatser frigörs ytterligare. Kostnaderna för inrättande och underhåll av en webbplats för nämnden för namnären den har också bedömts som små.

De föreslagna ändringarna har inte konstateras medför behov av ytterligare personal i domstolarna. För justitieministeriets ansvarsområde bedöms inte konsekvenserna för domstolarna och nämnden för namnären den sammanlagt medföra några kostnadseffekter, med undantag för mindre kostnader för information och utbildning.

Den föreslagna lagstiftningen har konsekvenser också för ekonomin i den evangelisk-lutherska kyrkans och den ortodoxa kyrkans församlingar i fråga om de funktioner vars finansiering hör till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde. De ändringar i datasystemen som förslaget orsakar medför endast små kostnader för församlingarna. Kostnaderna för datasystemen uppvägs av de besparingar i församlingarnas personalkostnader som e-tjänsten för namnanmälan medför. För församlingarna innebär förslaget också vissa mindre kostnader för information och utbildning. Kostnaderna täcks med budgetanslagen för de nationella kyrkorna.

4.1.2 Konsekvenser för kommunalekonomin

Förslaget uppskattas medföra endast små ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Skyldigheten för det organ som ansvarar för socialvården i kommunen att avge ett utlåtande i fråga om ett omhändertaget barns namnändring motsvarar den gällande lagstiftningen. I förslaget ingår dessutom en hänvisning till skyldigheten för den kommun där barnet är bosatt att i sista hand sörja för att en minderårigs namn anmäls om vårdnadshavaren underlåter att iaktta sin skyldighet. Sådana fall bedöms på riksnivå förekomma uppskattningsvis ca 15 per år. Fallen är koncentrerade till huvudstadsregionen och till de största kommunerna.

4.1.3 Konsekvenser för näringslivet

Förslaget har inga betydande ekonomiska konsekvenser för näringslivet. Det skydd för kännetecken som används inom näringslivet består nästan oförändrat. Skyddet inskränks i fråga om sådana kännetecken, vars namn består av ett ord i allmänspråket eller ett allmänt ortnamn. Förslaget motsvarar gällande tillämpningspraxis. De verkliga möjligheterna till att framställa anmärkning i framtiden i fråga om föreslagna nybildade efternamn förbättras, eftersom de nybildade efternamnen i fortsättningen kungörs på ett sammanställt sätt på magistraternas webbplats. Den föreslagna bestämmelsen om överlåtande av rättigheten att som nybildat efternamn använda ett namn i ett skyddat kännetecken ökar också näringsutövarnas möjligheter att avtala om användningen av namnet och om ersättning för detta. Det föreslås dessutom att skyddet avlägsnas i fråga om firman för bostadsaktiebolag, eftersom bostadsaktiebolagen i regel inte utövar näring.

4.1.4 Konsekvenser för hushållen

Förslaget har inga betydande konsekvenser för hushållens ställning. De e-tjänster som ingår i förslaget främjar digitaliseringen av statens tjänster och användarvänligheten i fråga om namnären den. E-tjänsterna gör också förfarandet tydligare för kunderna och förknäbbar avgörandet av namnären den. Utgångspunkten är dock fortfarande att det tas ut en avgift för namnändring, förutom vid vigsel eller när ett registrerat partnerskap omvandlas till äktenskap. Bestämmelser om storleken av den avgift som tas ut i namnären den finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) och i de författningar på lägre nivå som utfärdats med stöd av den. Konsekvenserna av storleken på de ansökningsavgifter som förslaget innebär bedöms närmare i samarbete mellan finansministeriet och magistraterna i det skede då lagen genomförs. I förslaget har dock separat räknats upp de namnändringssituationer som i dagsläget behandlas som anmälningsären den där det inte heller i fortsättningen tas ut någon ansökningsavgift. Förteckningen har kompletterats en aning och där har införts bl.a. specialsituationer om upphävande

av faderskap, fastställande av könstillhörighet och minderårigas avstående från efternamnskombination.

De ekonomiska konsekvenserna för befolkningen är dock ansevärda i fråga om internationella familjer som bor i Finland. I dessa familjer minskar behovet av att göra en separat avgiftsbelagd namnansökan med en främmande namnkultur som grund för undantaget, eftersom valfriheten i fråga om förnamn ökar och tillåtelsen för efternamnskombinationer minskar skillnaderna mellan namnlagstiftningen i Finland och i främmande stater.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

4.2.1 Konsekvenser för magistraterna

Förlängningen av tidsfristen för namnplikten från två till tre månader ökar inte magistraternas uppgifter vid övervakningen av namnplikten, eftersom man i praktiken numera inte omedelbart vidtar övervakningsåtgärder genast efter utgången av tidsfristen.

Däremot medför genomförandet av e-tjänsten för namnanmälan ansevärda konsekvenser för magistraterna. Med hjälp av den föreslagna namntjänsten kan ett barns föräldrar anmäla barnets för- och efternamn via nätet. Genom den inbyggda automatiken i tjänsten jämförs det anmälda förnamnet med de i befolkningsdatasystemet redan registrerade förnamnen för personer av samma kön och med föräldrarnas efternamn. Om de anmälda namnen uppfyller kraven, registrerar tjänsten namnen direkt i befolkningsdatasystemet och skickar information om registreringen till barnets vårdnadshavare. Om den automatiserade behandlingen inte förmår producera ett beslut om bifall, överförs ärendet till myndighetsprövning där det görs en närmare undersökning av om villkoren i lagen uppfylls. Efter att anmälan har gjorts får anmälaren information via nätet om vilket förfarande som tillämpas på anmälan och om den uppskattade behandlingstiden, i det fall att registreringen i befolkningsdatasystemet kan göras omedelbart.

Tjänsten för namnanmälan är avgiftsfri för anmälaren, eftersom det är fråga om uppfyllande av en plikt som grundar sig på lagstiftning. En anmälan av namn ska dock också kunna skötas personligen eller med hjälp av pappersblanketter eller elektroniska blanketter såsom för närvarande. Genom att tjänsten för namnanmälan tas i användning minskar magistraternas uppgifter och behandlingstiderna för namnanmälningar förkortas. Ett personligt besök och användning av pappersblanketter eller elektroniska blanketter har däremot inte motsvarande konsekvenser. När dessa alternativ används begränsas förslaget konsekvenser till att minskat antalet blanketter i användning och uppdatera dem.

Enligt den gällande lagstiftningen kan en namnanmälan lämnas endera till magistraten eller till en församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller i den ortodoxa kyrkan. I förslaget görs ansvarsfördelningen mellan församlingarna och magistraten tydligare och magistratens ställning som myndighet betonas, då avgörandet av oklara namnären den är magistratens skyldighet. Församlingarnas skyldighet att överföra oklara namnären till magistraten för behandling kan i någon mån öka magistraternas uppgifter. I dagsläget tar församlingarna emot ca 70 procent av alla namnanmälningar. I och med att den elektroniska tjänsten för namnanmälan och den elektroniska ärendehantering tas i bruk bedöms detta neutralisera den ökade mängden arbete som krävs för överföringsförfarandet.

Den skyldighet för magistraten som ingår i förslaget att i fråga om en minderårig som saknar för- eller efternamn sända en uppmaning till vårdnadshavaren att uppfylla anmälningsplikten gör magistratens skyldighet att övervaka att namnplikten och att barnets bästa främjas tydligare. Denna fråga regleras inte alls i den gällande lagstiftningen. Skyldigheten att sända en uppmaning ökar antalet myndighetsuppgifter för magistraten en aning, eftersom också de

ärenden i fråga om minderåriga som saknar för- och efternamn ska övervakas i befolkningsdatasystemet när den föreslagna lagen träder i kraft. Å andra sidan kan sändningen av uppmaningar i anknytning till namnplikten lätt automatiseras. När tjänsten för namnanmälan tas i bruk blir det dessutom lättare att uppfylla namnplikten, vilket har en minskande effekt på behovet av uppmaningar.

Det ökade antalet förnamn har inte någon avsevärd konsekvens för myndigheternas verksamhet. Enligt uppgifter från befolkningsregistercentralen kan befolkningsdatasystemet också i dagslägen behandla fler än tre förnamn utan att det medför några extra kostnader.

När efternamnskombinationerna tas i bruk ökar detta valfriheten för individer och familjer, och ökar i någon mån också myndighetsuppgifterna, eftersom bestämmelserna om efternamn blir mer komplicerade i och med valfriheten. De nya möjligheterna till kombinationer i fråga om efternamn kräver utbildning vid magistraterna och också i församlingarna, eftersom efternamnskombinationerna bedöms bli vanligare förutom vid bestämmande av barns efternamn också vid vigslar.

I båda situationerna ska församlingarna i oklara fall överföra namnärendet till magistraten för behandling. I ärenden som gäller ett barns namn minskar införandet av e-tjänsten för namnanmälan i betydande omfattning både magistraternas och församlingarnas arbetsvolym, då befolkningen kan sköta sina ärenden direkt på nätet och en del av anmälningarna kan registreras direkt i befolkningsdatasystemet.

Enligt förslaget ska blivande makar i framtiden meddela sitt önskemål om efternamn när de begär hindersprövning. Namnen för dem som ska ingå äktenskap skrivs in i intyget över hindersprövningen och efter vigseln meddelar vigselförrättaren namnen till befolkningsdatasystemet. Församlingarna har möjlighet att också i fortsättningen registrera klara namnanmälningar i befolkningsdatasystemet. Enligt uppgifter från magistraterna kommer också överföringen av oklara namnärenden från församlingarna till magistraterna att göras elektroniska.

Den möjlighet till gemensamt efternamn vid samboende och registrerat partnerskap som ingår i förslaget minskar en aning mängden myndighetsuppgifter vid magistraterna. Efter den 1 mars 2017 har inte några nya registrerade partnerskap kunnat ingås, så i dessa situationer är det alltid fråga om en ändring av efternamnet under tiden för det registrerade partnerskapet. Även om ärendet alltjämt behandlas som ett ansökningsärende, kräver behandlingen av ärendet inte längre ett utlåtande från nämnden för namnärenden utan blir ett s.k. klart ansökningsärende och försnabbar därmed behandlingen av ärendet, både för sökanden och för myndigheten. Om ett registrerat partnerskap ändras till äktenskap, kan anmälan om att ett gemensamt namn antas göras i samma anmälan utan att ärendet behöver skötas separat.

Ett gemensamt efternamn som antas på grundval av äktenskap kräver däremot myndighetsbehandling. Enligt förslaget ska inte heller dessa i framtiden sändas till nämnden för namnärenden, om inte ansökan gäller ett nybildat efternamn. Behandlingen av också dessa ansökningar blir därmed lättare i framtiden och den genomsnittliga behandlingstiden förkortas.

Utöver tjänsten för namnanmälan föreslås det att en elektronisk tjänst för namnändring inrättas. Även om den största delen av namnärendena, ca 84 procent, anknyter till bestämmande av barns namn efter födelsen eller till vigsel, utgör namnändringsärenden den kvarvarande delen på 17 procent av alla namnärenden. Antalet namnändringsärenden var enligt uppgifter från enheten för styrning och utveckling av magistraterna vid Regionförvaltningsverket i Östra Finland sammanlagt ca 14 500 år 2016. Också av dessa anknöt uppskattningsvis ca 70 procent till ändringar i familjeförhållandena, såsom skilsmässa eller förändringar i ett barns familjeförhållanden eller så var den önskade namnändringen annars klar. Som exempel på namnänd-

ringssituationer som annars är klara kan nämnas ändring av förnamnet till ett förnamn som allmänt används av personer av samma kön eller avstående från det ena efternamnet i en efternamnskombination. I dessa situationer har myndigheten tillgång till de uppgifter som behövs för namnändringen redan genom befolkningsdatasystemet, vilket skapar goda förutsättningar för en snabb elektronisk handläggning av namnändringen. Antalet klara namnändringssituationer ökas också genom att skyldigheten att motivera namnansökningarna slopas.

I dagsläget behandlas klara namnändringsärenden som anmälningsärenden. För att förfarandet ska förenhetligas föreslås det att också dessa namnändringar i fortsättningen ska behandlas som ansökningar. Genom övergången till den elektroniska tjänsten för namnändringar kan man utan dröjsmål i bifallande beslut få resultatet av ansökan. Av denna orsak förkortas behandlingstiden i klara fall med bifall trots att det föreslås en omgruppering av namnändrendena.

I de fall där myndigheten måste meddela ett avslagsbeslut, är behandlingstiden lika lång som i eller förkortas jämfört med dagsläget. Den förkortade behandlingstiden också i fall med avslag beror på att efter att de elektroniska tjänsterna tas i bruk så förkortas anhängiggörandet av namnändrenden och besparingen i arbetstid på grund av de elektroniska tjänsterna kan bättre riktas till behandlingen av sådana namnändrenden som kräver myndighetsbehandling.

Enligt uppgifter från magistraterna används i dagsläget ca tio procent av den genomsnittliga behandlingstiden för namnändrenden till behandlingen och uttagandet av avgifter. Den elektroniska namnändringstjänsten gör det möjligt att behandla uttagandet av avgiften i anknytning till en namnansökan på förhand innan avgörandet meddelas sökanden. Genom att övergå till ett automatiserat förhandsbetalningssystem frigörs den arbetstid som i dagsläget går åt till uttagande av avgifter för behandlingen av egentliga namnändrenden eller till produktion av magistraternas övriga tjänster. De sakkomplex som tidigare behandlades avgiftsfritt som anmälningsärenden har i förslaget separat föreskrivits som avgiftsfria också i framtiden.

Utöver den elektroniska tjänsten för namnanmälan och tjänsten för namnändring anknyter det viktigaste förslaget som minskar på myndighetsuppgifterna till begränsning av behandlingen i nämnden för namnändrenden. Antalet ansökningar om namnändring som sänds till nämnden för namnändrenden bedöms minska med ca 500—600 per år. Eftersom behandlingstiden för en ändringsansökan som sänds till nämnden för namnändrenden, inklusive alla behandlingsskeden, normalt är 3—6 månader, har förslaget en viktig konsekvens med tanke på de ansökningar om namnändringar som i enlighet med förslaget inte normalt längre ska sändas för behandling i nämnden för namnändrenden. Genom en inskränkning av påminnelse- och informationsförfarandet avkortas dessutom behandlingstiden för ca 150 ansökningar årligen med minst 30 dygn.

Enligt förslaget övergår man i namnändrenden till att i stället för anknytning till hemvist använda anknytning till bostadsort i den internationella privaträttsliga regleringen. Det bedöms inte att bytet av anknytning medför några betydande konsekvenser för myndigheterna. Bedömningen av myndigheternas behörighet och den tillämpliga lagen underlättas en aning, eftersom myndigheterna inte längre behöver bedöma sökandes avsikt, som vid bedömningen av anknytning enligt hemvist, utan i bedömningen kan man koncentrerar sig på de omständigheter som ska bedömas objektivt.

Enligt förslaget har finska medborgare i fortsättningen alltid en möjlighet att ändra sitt namn i enlighet med finsk lag. Magistratens arbete underlättas i och med ändringen och servicen till medborgarna förbättras, eftersom magistraten inte längre före ärendets behandling behöver utreda om beslutet i Finland godkänns som giltigt i det land där sökanden bor, eftersom risken att beslutet inte godkänns som giltigt i det landet bärs av sökanden själv.

4.2.2 Konsekvenser för Befolkningsregistercentralen

Trots att konsekvenserna av att de elektroniska tjänsterna tas i bruk i synnerhet berör magistraterna, görs planeringen av dem och genomförandet av de funktionella element som kräver central beslutslogik och robotteknik vid Befolkningsregistercentralen. Arbetet genomförs i huvudsak som köpta tjänster. Inledningsvis kräver införandet och användningen av tjänsten en frågebänk och framöver en rådgivningstjänst producerad genom myndighetsarbete och robotteknik, så att användarna kan få svar på frågor i anknytning till saken när de ansöker om en namnändring eller anmäler ett namn.

4.2.3 Konsekvenser för nämnden för namnärenden

Enligt förslaget ska magistraten direkt avgöra avsevärt fler namnärenden än för närvarande, eftersom magistraten ska begära utlåtande i fråga om klart färre sakkategorier än i dagsläget. Behandlingen av begäran om utlåtande kommer enligt uppgifter från magistraterna att göras elektroniska. Både begränsningen av utlåtandeförfarandet och övergången till ett elektroniskt system för begäran om utlåtande medför att nämndens resurser frigörs för behandlingen av sådana begäranden om utlåtande som kräver särskild sakkunskap, vilket gör det möjligt att ge noggrannare motiverade yttranden och därmed stärka nämndens styrande uppgift i namnärenden. Under 2000-talet har antalet begäran om nämndens utlåtande ökat märkbart, vilket har medfört att nämndens arbete har hopat sig. Genom de föreslagna åtgärderna är det möjligt att få antalet ärenden hos nämnden anpassat till en ändamålsenlig nivå, också med tanke på de resurser som står till förfogande.

Det bedöms att antalet ärenden hos nämnden för namnärenden på årsnivå minskar med ca två tredjedelar, vilket innebär en minskning av antalet ärenden med ca 500—600 ärenden årligen. Förslaget avkortar avsevärt behandlingstiden för dessa ärenden, eftersom den tid som går åt till nämndens behandling inte längre inverkar på den totala behandlingstiden. Samtidigt som antalet begäran om utlåtande minskar i enlighet med förslaget, styrs de ärendegrupper som kräver särskild sakkunskap till nämnden. Detta kan innebära att det för beredningen av en enskild begäran om utlåtande går åt mer tid än för närvarande. Den genomsnittliga behandlingstiden vid nämnden blir kortare, eftersom mindre ärenden ska behandlas och ansökningarna blir inte på kö som i dagsläget. I synnerhet i övergångsskedet kan man anta att nämndens roll som styrande organ i svåra fall där lagen tillämpas växer. Också det ökade behovet av information samt underhållet av webbsidan ökar i någon mån nämndens uppgifter jämfört med nuläget. På motsvarande sätt är syftet dock att nämndens för namnärenden roll som sakkunnigorgan med tiden ska minska i och med att det underlättade förfarandet om begäran om utlåtande träder i kraft.

4.2.4 Konsekvenser för domstolarna

En större valfrihet i namnärenden syftar till att minska antalet besvärärenden i fråga om namn som behandlas i domstolarna. Antalet besvärärenden dämpas också av att ställningen för nämnden för namnärenden bevaras som ett sakkunnigorgan för enhetligande av magistraternas tolkningar. De absoluta hindren för t.ex. minderårigas namn ändras just inte alls, så förslagets konsekvenser för de ärenden som behandlas i domstolarna som besvärärenden är små.

Det att informationsskyldigheten och möjligheten till påminnelse i vissa ärenden som gäller namnändringar slopas förutses inte medföra att antalet talan om att ett namn ska förklaras förverkat ökar i tingsrätterna. Fysiska personer och juridiska personer ska ändå i framtiden ha möjlighet att få domstolens avgörande i sina frågor i anknytning till skyddet av namn, trots att de inte har varit part i det ursprungliga förvaltningsärendet i fråga om namnet. Av denna orsak har man stannat för att bevara möjligheten att väcka talan i fråga om att ett namn ska förklaras

förverkat, även om denna form av talan används ytterst sällan. Bedömningen är att denna talan också i framtiden är ovanlig, så bevarandet av möjligheten att väcka talan ökar inte domstolarnas arbetsvolym.

4.2.5 Övriga konsekvenser

De föreslagna ändringarna minskar behandlingen av namnärenden i församlingarna. Församlingarna i den evangelisk-lutherska kyrkan och i den ortodoxa kyrkan kan på samma sätt som i dagsläget också i fortsättningen ta emot namnanmälningar. Det bedöms dock att antalet anmälningar minskar efter att den elektroniska tjänsten för namnanmälan tas i bruk. Å andra sidan kan t.ex. det ökade antalet efternamnsalternativ medföra att de ärenden som behandlas är mer varierande. Skyldigheten att överföra oklara namnanmälningar och allmänhetens kontaktbegäran bedöms i någon mån medföra en ökning av uppgifterna för församlingarnas personal, men som helhet bedömt kommer församlingarnas uppgifter i namnärenden att minska i framtiden.

I förslaget ingår ett åtgärdsförslag för att genomföra namnplikten för minderåriga som saknar för- och efternamn. Inledningsvis är det magistratens ansvar att övervaka att namnplikten uppfylls, men om inte magistratens uppmaning till vårdnadshavaren att uppfylla namnplikten ger något resultat, ska magistraten enligt förslaget anmäla att namnplikten inte har uppfyllts till det organ som ansvarar för socialvården i den kommun inom vars område barnet bor. Skyldigheten att se till att namnplikten uppfylls övergår efter detta till kommunen, som vid behov kan ansöka hos tingsrätten om att en ställföreträdare för intressebevakaren ska utses för uppfyllandet av namnplikten. Enligt uppgifter från magistraterna och de största kommunerna gör man på detta sätt redan för närvarande, även om antalet fall som uppdagas är mycket litet, på riksnivå ca 15 fall per år. På lagstiftningsnivå är det fråga om en ny uppgift för kommunerna, som dock är relativt liten till sin omfattning.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

4.3.1 Konsekvenser för barn

Många av propositionens viktigaste konsekvenser gäller barn. Propositionen stärker beaktandet av barnets bästa både när barnets för- och efternamn anmäls för första gången och när barnets namn ändras. Grunden för beaktandet av barnets bästa finns i artikel 3 i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. I propositionen beaktas förverkligandet av barnets bästa både i de materiella bestämmelserna och i förfarandebestämmelserna.

Enligt artikel 7.1 i konventionen om barnets rättigheter har barnet från födelsen rätt till ett namn. Barnets rätt till ett eget namn främjas genom att i lagen precisera de åtgärder som magistraten kan vidta om barnets namn inte har anmälts i tid. Propositionen inverkar också på rätten för barn från olika språkgrupper att på lika villkor och i enlighet med sin egen namnkultur så snabbt som möjligt efter sin födelse få ett namn som är avsett att vara permanent.

I propositionen preciseras betydelsen av barnets rätt i fall när det namn som föreslås för barnet kan medföra olägenhet för barnet. Trots att den olägenhet som medförs för barnet i första hand bedöms av barnets vårdnadshavare tillsammans med barnet, är det ändå namnmyndigheten som i sista hand bedömer olägenheten. Barnets bästa ska bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Syftet är dessutom att betona barnets delaktighet och påverkningsmöjligheter i namnärenden som gäller barnet självt. Av denna orsak har bestämmelsen om 15-åringars självständiga talan preciserats i förslaget.

Vid beredningen av propositionen har strävan varit att beakta förändringar som skett i familjestrukturerna så att barns likhet inför lagen förverkligas oberoende av ett barns härkomst. Av denna orsak föreslås det t.ex. att en familj kan få gemensamt efternamn med ett samboförhållande som grund. Tillåtelse till efternamnskombinationer i situationer där barnets föräldrar har olika efternamn gör det möjligt för barnet att skapa en namngemenskap med båda föräldrarna samt bevara den, förutom i kärnfamiljer också t.ex. i situationer med skilsmässa och nyfamiljer. Konsekvensen är därmed att barnet och familjen mer smidigt än för närvarande kan skapa en namngemenskap. Dessutom minskar behovet av barns namnändringar på grund av förändringar som skett i familjeförhållandena.

I enlighet med artikel 8 i samma konvention har ett barn rätt att behålla sitt namn. Det är med tanke på denna rätt av betydelse att det i lagen föreslås en bestämmelse om begränsning av antalet namnändringar för ett barn under 12 år. Upprepade namnändringar stöder inte barnets rätt att behålla sitt namn. Bestämmelsen bedöms ha en positiv inverkan på samhällets och föräldrarnas inställning att erkänna barnets principiella rätt att behålla sitt namn och behov av en bestående namnidentitet. Barnets rätt till en bestående namnidentitet betonas också i förslaget som gäller namn för barn som ska adopteras.

I propositionen stöds barns förhållande till sina föräldrar samt jämlikheten mellan syskon också förfarandemässigt genom att en del av familjemedlemmarnas namnändringar för uppnående av en namngemenskap kan göras endera helt avgiftsfritt eller genom familjens gemensamma ansökningsavgift. Enligt förslaget kan en minderårig som har fyllt 15 år också avstå från det ena efternamnet i sin efternamnskombination, om han eller hon upplever att det är besvärligt att använda.

4.3.2 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Propositionens mest betydande konsekvens för jämställdheten mellan könen ligger i makars lika rätt att av sina efternamn bilda en gemensam efternamnskombination som går i arv. Enligt den gällande lagen är det möjligt endast för den ena maken att framför det gemensamma släktnamnet använda sitt tidigare släktnamn och det släktnamn som tagits i personlig användning går inte i arv. Personlig användning av ett släktnamn har etablerats nästan uteslutande som ett val av kvinnor. Enligt förslaget ska bildandet av en efternamnskombination var möjlig för båda två och båda efternamnen i efternamnskombinationen kan också ges barnet.

Man kan anta att kravet enligt den gällande lagen, att barnet kan ges endast den ena förälderns släktnamn, indirekt styr parens namnlösningar när de ingår äktenskap. Den föreslagna lika rätten för makar att bilda en efternamnskombination främjar jämställdheten mellan könen och gör en namngemenskap mellan makarna möjlig utan att någondera av makarna måste avstå från sin egen efternamnsidentitet. På motsvarande sätt stöder den föreslagna möjligheten att ge barnet en efternamnskombination som bildats av föräldrarnas efternamn ett jämlikt föräldraskap.

4.3.3 Konsekvenser för jämlikheten

Propositionen har flera konsekvenser som främjar jämlikhet. I synnerhet de förslag som utgår från förändringar som skett i familjestrukturerna och internationaliseringsutvecklingen bland befolkningen främjar jämlikheten i samhället samt människors självbestämmanderätt och respekten för deras identitet. Detta mål främjas t.ex. genom förslaget att i lagen om registrerat partnerskap slopa begränsningen enligt vilken bestämmelserna om makes släktnamn i namnlagen inte tillämpas på ett registrerat partnerskap. Sett ur synvinkeln för vissa könsminoriteter är det viktigt att en del av förnamnen inte är etablerade endast för det ena könet och att det finns en grupp förnamn som kan användas oberoende av sökandens juridiska kön.

Enligt förslaget ska det av särskilda skäl vara möjligt att göra undantag från begränsningen av förnamns bundenhet till kön. Enligt förslaget ska dessutom den som fastställer sin könstillhörighet så att han eller hon tillhör det motsatta könet ha möjlighet att utan avgift ändra sitt förnamn så att det motsvarar det nya könet. En personens rätt att ta ett för- eller efternamn i enlighet med personens religiösa sed stöder ytterligare jämlikheten. Från de krav som är beroende av prövning kan dessutom alltid göras undantag om personen på grund av sitt medborgarskap, sina familjeförhållanden eller någon annan jämförbar orsak har anknytning till en främmande stat och det föreslagna namnet motsvarar namnskicket i den staten.

4.3.4 Konsekvenser för tillgodoseendet av språkliga rättigheter

Genom förslaget stärks rätten till eget språk och egen kultur, särskilt med beaktande av invandrabefolkningens behov. I fortsättningen ska det oftare än tidigare vara möjligt att direkt och utan något separat ansökningsförfarande få ett namn som går i arv i enlighet med barnets egen namnkultur. Det ska också bli lättare att ge ett förnamn i enlighet med det egna modersmålet, eftersom referensgruppen mot vilken förnamnet jämförs utvidgas enligt förslaget så att den utöver namnskicket i Finland också omfattar andra förnamn som används i Finland, oberoende av ursprungslandet för namnskicket. Propositionen gör det möjligt att använda latinska bokstäver och specialtecknen i anknytning till dem, vilka bedöms specifikt utifrån namn och språk.

Propositionen har inga organisatoriska konsekvenser i fråga om finskspråkigas och svenskspråkigas rätt att i sina ärenden använda det egna språket. I samband med beredningen av propositionen har det inte konstaterats några problem vid utövandet av de språkliga rättigheterna eller myndigheternas genomförande av de språkliga rättigheterna. För att befolkningen ska ha en verklig möjlighet att utöva sina språkliga rättigheter måste de planerade elektroniska tjänsterna stödja detta. Med hjälp av nämnden för namnärenden tryggas i fråga om det svenska namnbeståndet sakkunnigheten vid myndighetsbehandlingen av nybildade efternamn.

4.3.5 Konsekvenser för medborgarnas ställning

Flera av propositionens centrala konsekvenser gäller ställningen för medborgare som ändrar sitt namn. Reformen stärker befolkningens valfrihet i fråga om sitt eget och sitt barns namn. Propositionen har också flera konsekvenser som underlättar medborgarnas vardag och som är en följd av strävan att göra lagstiftningen smidigare och förkorta de genomsnittliga behandlingstiderna för namnärenden. Genom ändringen underlättas medborgarnas vardag när det gäller s.k. rutinmässiga namnändringar. Det föreslås t.ex. att en ändring av efternamnet ska bli enklare genom att kravet på att lägga fram särskilda skäl i fråga om det tidigare namnets olämplighet slopas. Vissa av de föreslagna ändringarna minskar, förutom för medborgarna, på den administrativa bördan för namnmyndigheterna, eftersom namnändringsförfarandena blir enklare i och med ändringen. Förslaget som gäller att ta elektroniska tjänster i användning främjar digitaliseringen av de offentliga tjänsterna och att namnändringstjänsten konstrueras på ett användarvänligt sätt. I framtiden ska en part kunna inleda ett namnändringsärende utan att han eller hon av flera blanketter ska kunna välja den som är lämplig i fallet. Alla namnändringsärenden, förutom de som gäller vigslar, ska i framtiden kunna inledas med en enda blankett som är i elektronisk form eller pappersform. Detta tillsammans med målet att minska det överlappande myndighetsarbetet gör det också klart till vilken myndighetsaktör man ska vända sig i namnärenden.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

I statsminister Juha Sipiläs regeringsprogram skrevs i maj 2015 in mål om digitalisering av offentliga tjänster, smidigare lagstiftning, avveckling av onödig reglering och lättare administrativ börda. Nämnden för namnändingen, som lyder under justitieministeriet, och magistraterna lämnade i juni och september 2015 in separata initiativ om revidering av namnlagstiftningen. Magistraternas chefer lämnade dessutom som en del av utredningsprojektet Verkställande av regeringsprogrammet inom regionförvaltningsverket in förslag till finansministeriet om möjligheterna att avveckla och förenkla normer med avseende på namnlagen och namnförordningen.

Justitieministeriet utarbetade våren 2016 en bedömningspromemoria om behovet av revidering av namnlagen (justitieministeriets utredningar och anvisningar 11/2016, på finska med svensk resumé). Responsen på promemorian offentliggjordes som ett remissammandrag i juni 2016 (justitieministeriets utredningar och anvisningar 26/2016, på finska med svensk resumé). I juni 2016 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till revidering av namnlagen. Arbetsgruppens utgångspunkt var den nämnda bedömningspromemorian och responsen på den. Till ordförande för arbetsgruppen valdes lagstiftningsrådet Salla Silvola från justitieministeriet. Utöver justitieministeriet har Befolkningsregistercentralen, magistraten i Inre Finland och nämnden för namnändingen varit företrädare i arbetsgruppen. I arbetsgruppen ingick som permanenta sakkunniga en företrädare för magistraten i Tavastland och företrädare för Institutet för de inhemska språken.

Enskilda personer kunde sommaren 2016 i tjänsten Din åsikt svara på en öppen elektronisk enkät om behoven av ändring av lagen. Enkäten besvarades av 3 123 personer och totalt 4 372 kommentarer lämnades in som svar på de öppna frågorna. Av svaren och kommentarerna sammanställdes ett sammandrag i september 2016 (justitieministeriets utredningar och anvisningar 38/2016, på finska med svensk resumé). Under arbetsgruppsarbetet publicerade justitieministeriet en utredning med beskrivningar av lagstiftningen om personnamn i 11 olika länder (justitieministeriets utredningar och anvisningar 49/2016, på finska med svensk resumé). Arbetsgruppen ordnade dessutom den 7 februari 2017 ett diskussionsmöte där man hörde företrädare för den evangelisk-lutherska kyrkan och den ortodoxa kyrkan. Under arbetsgruppsarbetets gång har också Kommunförbundet hörts. Den del av arbetsgruppens förslag som gäller skyddade kännetecken har beretts i samarbete med den av arbets- och näringsministeriet tillsatta arbetsgruppen för beredningen av totalreformen av varumärkeslagen (TEM030:00/2016). Arbetsgruppens betänkande lämnades till justitieministeriet den 2 maj 2017 (justitieministeriets utredningar och anvisningar 21/2017, på finska med svensk resumé).

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Justitieministeriet sände arbetsgruppsbetänkandet på remiss till 48 myndigheter och samman slutningar. Av dessa lämnade sammanlagt 39 aktörer ett yttrande och ytterligare en aktör lämnade sitt yttrande. Ett sammandrag av remissvaren har sammanställts (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 43/2017). Regeringspropositionen motsvarar i huvudsak arbetsgruppens förslag.

Arbetsgruppens betänkande sändes på remiss till följande aktörer: finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors förvaltningsdomstol, Tavastehus förvaltningsdomstol, Norra Finlands förvaltningsdomstol, Barnombudsmannen, Migrationsverket, nämnden för namnändingen, Patent- och registerstyrelsen, Jämställdhetsombudsmannen, Befolkningsregistercentralen, diskrimine-

ringsombudsmannen, kyrkostyrelsen för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, kyrkostyrelsen för Finlands ortodoxa kyrka, Regionförvaltningsverket i Östra Finland/enheten för styrning och utveckling av magistraterna, Tavastland/Lahtis enhet, magistraten i Sydvästra Finland/ Åbo enhet, magistraten i Västra Finland/enheten i Jakobstad, magistraten i Norra Finland/Kajana enhet, magistraten i Nyland/ Helsingfors enhet, Giellagas-institutet/Uleåborgs universitet, Helsingfors universitets almanacksbyrå, Institutet för de inhemska språken, Ridarhuset, Sukuseurojen Keskusliitto—SSK ry, Suomalaisuuden liitto ry, Finlands Advokatförbund rf, Finlands Kommunförbund rf, Suomen Sukuhistoriallinen yhdistys ry, Genealogiska Samfundet i Finland rf, Delegationen för etniska relationer, Centralförbundet för Barnskydd rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Mansorganisationernas centralförbund rf, Moniheli ry, Nätverket för Stjärnfamiljer, Naisjärjestöjen Keskusliitto—Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y., Rädda Barnen rf, Delegationen för romska ärenden, Sateenkaariperheet—Regnbågsfamiljer ry, Seta ry, Dreamwear Club DWC ry, Trasek ry, Utlandsfinländarparlamentet, Fritänkarnas Förbund rf och Förbundet för Ensamstående Föräldrar rf.

Yttranden lämnades av finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors förvaltningsdomstol, Tavastehus förvaltningsdomstol, Norra Finlands förvaltningsdomstol, Barnombudsmannen, Migrationsverket, nämnden för namnändringen, Patent- och registerstyrelsen, jämställdhetsombudsmannen, Befolkningsregistercentralen, kyrkostyrelsen för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, kyrkostyrelsen för Finlands ortodoxa kyrka, Regionförvaltningsverket i Östra Finland/enheten för styrning och utveckling av magistraterna, magistraten i Tavastland/Lahtis enhet, magistraten i Sydvästra Finland/ Åbo enhet, magistraten i Västra Finland/enheten i Jakobstad, magistraten i Norra Finland/Kajana enhet, magistraten i Nyland/ Helsingfors enhet, Helsingfors universitets almanacksbyrå, Institutet för de inhemska språken, Sukuseurojen Keskusliitto—SSK ry, Suomalaisuuden liitto ry, Finlands Advokatförbund rf, Finlands Kommunförbund rf, Suomen Sukuhistoriallinen yhdistys ry, Centralförbundet för Barnskydd rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Mansorganisationernas centralförbund rf, Moniheli ry, Nätverket för Stjärnfamiljer, Naisjärjestöjen Keskusliitto—Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y., Sateenkaariperheet—Regnbågsfamiljer ry, Seta ry, Dreamwear Club DWC ry, Trasek ry, Fritänkarnas Förbund rf och Förbundet för Ensamstående Föräldrar rf. Ytterligare ett yttrande av en privatperson lämnades till justitieministeriet.

Totalreformen av namnlagen ansågs allmänt i yttrandena som aktuell och behövlig. På grund av de förändringar som skett i samhället understöddes i stor omfattning omvärderingen av den gällande lagstiftningen. I yttrandena förhöll man sig positiv till huvudlinjerna i arbetsgruppsbetänkandet och till arbetsgruppens förslag. Också omfattningen av och täckningsgraden för konsekvensbedömningen i förslaget väckte positiv uppmärksamhet.

I många utlåtanden konstaterades att barnets bästa till den största delen på ett tillräckligt sätt har beaktats i förslaget, men till vissa delar framfördes önskemål om betoning av barnets bästa. För tydlighetens skull preciserades i detaljmotiveringen kravet på beaktande av barnets bästa vid beslutsfattandet i fråga om barnets namn.

Av yttrandena framgick att det utifrån förslaget inte entydigt var möjligt att av lagens syfte komma till klarhet i huruvida ett förnamn är etablerat eller inte etablerat för det ena eller för båda könen. Till denna del gjordes ändringar i motiveringen för att göra syftet tydligare.

I yttrandena sades att tidsfristen på tre månader för att anmäla ett namn, som föreslogs i arbetsgruppsbetänkandet, i fråga om personer födda utanför Finland i princip är för kort och att de som invandrat till Finland inte nödvändigtvis hinner bilda sig en uppfattning om den finska namnkulturen under den tiden. Av denna orsak föreslås en tidsfrist på sex månader. I proposit-

ionen infördes i fråga om efternamn också en bestämmelse om magistratens skyldighet att skicka en uppmaning, om en minderårigs namn inte anmälts inom tidsfristen, så att bestämmelserna om förfarandet för anmälningsplikt i fråga om för- och efternamn motsvarar varandra.

Migrationsverket föreslog i sitt yttrande att det för magistraterna borde föreskrivas skyldighet att på eget initiativ göra anmälan i vissa situationer där en utlänning ansöker om att få byta sitt namn. Enlig Migrationsverket är bestämmelsen en nödvändig förutsättning för en effektiv tillämpning av bestämmelsen om förlust av medborgarskap. Vid beredningen av propositionen bedömdes behovet av förslaget, men till sitt innehåll ansågs det inte passa i den nu föreslagna lagen som i första hand innehåller bestämmelser om bestämmande, val och ändring av för- och efternamn samt förfarandebestämmelser som gäller sökanden. Den fråga som lyfts fram gäller informationsutbytet mellan myndigheter, på vilket ska tillämpas bl.a. lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster, medborgarskapslagen och utlänningslagen samt de bestämmelser i allmänna lagar som gäller utlämnande av uppgifter och rätt att få uppgifter trots sekretessbestämmelserna. I medborgarskapslagen finns uttryckliga bestämmelser om myndigheternas skyldighet att lämna uppgifter till varandra och av den orsaken bör en dylik bestämmelse om informationsskyldighet vara i samklang med den övriga regleringen. Den fråga som lyftes fram i yttrandet ska därmed avgöras med stöd av de nämnda bestämmelserna och genom ett praktiskt genomförande av överföringen av uppgifter mellan systemen.

Utifrån yttrandena gjordes också tekniska korrigeringar och terminologiska preciseringar i propositionen och dess motivering. Den fortsatta beredningen av propositionen har gjorts vid justitieministeriet.

6 Samband med andra propositioner

Vi finansministeriet bereds en reform i anknytning till organisationen för magistraterna där det som alternativ har utretts att endera förena magistraterna till en myndighet med riksomfattande behörighet eller en sammanslagning av magistraterna och Befolkningsregistercentralen till en riksomfattande myndighet. Lagstiftningsprojektet har åtminstone samband med det föreslagna 21 § 1 mom. i lagen om för- och efternamn, där det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordning blir onödigt om magistraterna sammanslås. Omorganiseringen av magistraterna är en del av det projekt som gäller *organisering av digitaliseringsuppgifterna inom finansministeriets ansvarsområde*. Beslut om formen för organisationsreformen av magistraterna fattas hösten 2017 och avsikten är att regeringspropositionen ska lämnas till riksdagen under vårsessionen 2018.

Propositionen har också samband med regeringens social- och hälsovårds- och landskapsreform till den del att det i propositionen ingår uppgifter som anvisas till det organ i kommunen som ansvarar för socialvården. Sådana uppgifter anknyter till 22 § 3 mom., 23 § 3 mom. och 27 § i den föreslagna lagen om för- och efternamn. I de föreslagna bestämmelserna överförs dessa uppgifter i och med social- och hälsovårdsreformen från kommunerna till landskapen. De termer som används i bestämmelserna har dock valts så att genomförandet av lagstiftningsprojektet enligt den tillgängliga informationen inte kräver ändringar i de föreslagna bestämmelserna. Lagstiftningen om inrättande av landskap och ordnande av social- och hälsovården behandlas för närvarande i riksdagen (RP 15/2017 rd).

Propositionen har också samband med den totalreform av varumärkeslagen som bereds av arbets- och näringsministeriet. I 19 § i den föreslagna lagen om för- och efternamn finns bestämmelser om ett nybildat efternamns förhållande till en registrerad firma eller något annat i näringsverksamhet använt skyddat kännetecken. Mandattiden för den arbetsgrupp som bereder

reformen av varumärkeslagen utgår i december 2017 och avsikten är att regeringspropositionen ska lämnas till riksdagen hösten 2018. Bestämmelsen har beretts i samarbete med den nämnda arbetsgruppen.

Propositionen har anknytningspunkter också med det av finansministeriet tillsatta projektet om en revidering av personbeteckningar och identitetshantering garanterad av staten. Projektets mandattid är 1.8.2017—31.12.2019. Syftet med projektet är att utvärdera personbeteckningarna och identifieringen av personer så att en person i framtiden entydigt ska kunna identifieras i befolkningsdatasystemet och i andra system som används av myndigheterna och andra aktörer. Som en del av detta projekt utvärderas bl.a. om personens kön ska framgå av den beteckning som identifierar en person. Syftet är också att på nytt se över villkoren för registreringen av utlänningar i befolkningsdatasystemet. Till denna del har projektet beröringspunkter med identifieringen av en person utifrån det namn som han eller hon använder och registreringen av namnet i befolkningsdatasystemet inklusive registreringstidpunkten. I samband med projektet utreds också närmare hur uppgifterna om en person, t.ex. namnändringar, mer effektivt än tidigare kan överföras mellan olika myndigheters system med utnyttjande av den beteckning som identifierar personen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om för- och efternamn

1 kap. Förnamn

1 §. Förnamnsplikt och absoluta krav på förnamn. Enligt det föreslagna 1 mom. ska var och en ha minst ett förnamn. En person som saknar förnamn är skyldig att ta ett förnamn. Bestämmelser om förfarandet för att uppfylla förnamnsplikten finns i 22 §. Förnamnsplikten motsvarar den gällande lagstiftningen.

Enligt 2 mom. får förnamnen vara högst fyra till antalet. Ett sammanskrivet dubbelnamn (t.ex. *Annamari*) eller ett dubbelnamn bestående av två med bindestreck förenade förnamn (t.ex. *Anna-Mari*) betraktas som ett namn. Kravet i fråga om antalet förnamn har ändrats så att det maximala antalet förnamn har ökats från tre förnamn i enlighet med den gällande lagen till de nu föreslagna fyra. Ökningen i fråga om antalet förnamn är behövlig, eftersom i och med internationaliseringsutvecklingen har allt fler personer bosatta i Finland de facto fler än tre förnamn eller anknytning till en sådan namnkultur där förnamnen kan vara fler än tre.

I fråga om personer som kommit till Finland från utlandet, där de har getts fler än tre förnamn, har deras namn antecknats i befolkningsdatasystemet i Finland som sådana, oberoende av den nationella begränsningen av antalet förnamn. Fler än tre förnamn har också kunnat antecknas i de fall då i enlighet med internationellt privaträttsliga bestämmelser något annat lands lag tillämpas på bestämmande av personens namn. Den föreslagna ändringen främjar en jämlik behandling och svarar mot behoven för de flesta människor med en namnkultur där fler än tre förnamn ges. Den föreslagna ändringen dels ökar människornas valfrihet i fråga om sitt eget namn och sitt barns namn och dels minskar namnmyndighetens utredningsarbete i fråga om internationellt privaträttsliga anknytningar.

Enligt 3 mom. kan som förnamn endast godkännas sådana namn eller helheter bestående av flera förnamn som inte kan väcka anstöt. Ett namn eller en helhet bestående av förnamn väcker anstöt t.ex. när namnet eller helheten är ett svärord, innehållsmässigt underblåser hat eller hänvisar till sexuellt umgänge, brottslig verksamhet, dubiösa personliga egenskaper eller i negativ bemärkelse till övertygelse som rör religion eller livsåskådning. Det bör noteras att syftet med bestämmelsen är att tjäna allmänintresset och kraven ska granskas ur en allmän och inte den enskilda sökandens synvinkel. Det är fråga om ett objektiva krav vars betydelse i första hand bedöms av namnmyndigheten och i sista hand av domstolen.

Med en helhet bestående av förnamn avses en situation där endera det första förnamnet tillsammans med ett av de följande förnamnen eller de senare förnamnen sinsemellan bildar en sådan helhet som avses i paragrafen som väcker anstöt.

Som förnamn kan dessutom godkännas endast ett namn eller en helhet bestående av flera förnamn som inte kan medföra olägenhet. I motsats till kravet på att namnet inte kan väcka anstöt ska kravet i fråga om olägenhet i huvudsak granskas ur sökandens egen subjektiva synvinkel. Utgångspunkten är att bedömningen av den olägenhet som ett namn medför görs av den person själv som har gjort anmälan eller ansökan eller av hans eller hennes lagliga företrädare. I sista hand bedöms olägenheten dock av namnmyndigheten, i synnerhet när namnet föreslås för ett barn eller en myndig person vars fattningsförmåga är väsentligt nedsatt. Vid bedömningen av om ett namn som föreslås för ett barn kan godkännas ska i första hand barnets bästa beak-

tas. Det bör observeras att också ett redan etablerat förnamn, eller en redan etablerad helhet bestående av förnamn, kan bedömas stå i strid med barnets bästa, om det kan medföra olägenhet för barnet. Barnets bästa ska övervägas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall och med beaktande av situationen som helhet. Tröskeln i fråga om olägenhet ska bedömas vara lägre för ett minderårigt barn än för en vuxen sökande. Minderårigas egen åsikt ska i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå beaktas när barnets bästa bedöms och med beaktande av bestämmelserna om minderårigas egen rätt att föra talan. Därför anses en minderårig som har fyllt 15 år som utgångspunkt själv ha förmåga att bedöma den olägenhet som namnet medför för honom eller henne.

Som förnamn kan dessutom godkännas endast namn som inte är uppenbart olämpliga som förnamn. Ett förnamn är uppenbart olämpligt som förnamn t.ex. när det förnamn som ansökan gäller är en siffra eller en betydelselös, enskild bokstav eller kombination av bokstäver eller ett namn som hänvisar till en titel, ett yrke, en offentlig institution eller ett ämbetsverk.

De absoluta krav på efternamn som räknas upp i 3 mom. motsvarar i huvudsak den gällande regleringen, men innehållet i bestämmelsen har gjorts tydligare. På grund av bestämmelsernas absoluta karaktär ska de tolkas snävt.

2 §. Krav på förnamn som kan godkännas efter prövning. I 1 mom. föreskrivs om de krav som ska ställas på förnamn som man av de orsaker som räknas upp i 3 § kan avvika från.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan som förnamn endast godkännas namn som i fråga om form, innehåll och skrivsätt motsvarar etablerat förnamnsskick. Syftet med bestämmelsen är att trygga en kontrollerad utveckling av den nationella namnkulturen. Bestämmelsen skiljer sig dock från den gällande lagen till den del att det inte längre krävs att förnamnet uttryckligen motsvarar namnskicket enbart i Finland, vilket i tillämpningspraxis har betytt det förnamnsbestånd som används av finsk-, svensk- och samiskspråkiga samt av romer. Som en följd av ändringen jämförs ett föreslaget förnamn i stället för endast med namnskicket i Finland med samtliga förnamn som används i Finland, oberoende av från vilket lands namnkultur de kommer. Ett förnamns etablering kontrolleras utifrån de förnamn som antecknats i befolkningsdatasystemet i Finland. Ett namn som till sin form, sitt innehåll och skrivsätt på samma sätt motsvarar förnamn som tidigare bildats och är etablerade, kan godkännas som ett nybildat förnamn. Ändringen är behövlig, eftersom immigrationen och internationaliseringen har inverkat, och kan fortfarande inverka, utvidgande på det använda förnamnsbeståndet.

Ett förnamn motsvarar inte till sin form eller sitt innehåll det etablerade förnamnsskicket när det till sin form eller sitt innehåll inte är av förnamnskaraktär. Exempelvis är många ord som avser föremål, t.ex. *bord* eller *cykel*, inte av förnamnskaraktär. Ett förnamn motsvarar till sitt skrivsätt inte det etablerade förnamnsskicket t.ex. när namnet innehåller andra skiljetecken än bindestreck eller när det används andra än latinska bokstäver och de specialtecken som anknyter till dem. Användningen av specialtecken bedöms specifikt utifrån språket i fråga.

I ett förnamn kan en stor bokstav ingå endast i början av namnet och i ett dubbelnamn efter bindestrecket. Namnet ska bestå av minst två bokstäver och den ena ska vara en vokal. Ett förnamn ska följa de gällande rättstavningsreglerna och kunna uttalas fonologiskt. Som förnamn duger därför inte t.ex. *OlliPekka*, eftersom det inte följer de gällande rättstavningsreglerna. Skillnaden mellan kravet i fråga om olämplighet som ska bedömas utifrån 1 § och kravet i fråga om skrivsätt som ska bedömas utifrån 2 § blir i sista hand en fråga som bedöms vid tillämpningsförfarandet.

Syftet med bestämmelsen är inte att hindra en naturlig utveckling av förnamnsbeståndet. Olika förnamns popularitet varierar med tiden på samma sätt som åsikterna om vilka ord som passar

som förnamn och deras skrivsätt. Det är möjligt att en tolkning enligt vilken ett visst ord eller skrivsätt inte kan betraktas vara av namnkaraktär i och med den språkliga utvecklingen kan ändra.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan som förnamn endast godkännas namn som är etablerade bland personer av samma kön. Vid prövningen av kraven på förnamn som kan godkännas efter prövning ska det därmed bedömas om namnet i fråga kan betraktas som etablerat bland personer av samma kön som sökanden.

Många av de förnamn som används allmänt i Finland är etablerade för det ena könet. Indelningen i kvinno- och mansnamn är i praktiken dock inte exakt avgränsad. Det finns flera förnamn som etablerat används för båda könen och på grund av att de är etablerade för båda könen är de också könsneutrala. Huruvida ett namn är etablerat både som kvinno- och som mansnamn kan bedömas med uppgifterna i befolkningsdatasystemet som grund. Om namnet normalt getts personer inom båda könen kan detta anses vara en bekräftelse på att användningen av namnet är etablerad för båda könen. Antalet könskodade och könsneutrala förnamn varierar dock. Exempelvis kan ett förnamn som länge använts för det ena könet bli könsneutralt t.ex. i och med de internationella flyttningsrörelserna eller dödligheten. I extrema fall har ett förnamn som ursprungligen använts för det ena könet i och med utvecklingen senare kommit att bli ett namn för endast det motsatta könet. Uppgifterna i befolkningsdatasystemet anses i praktiken som avgörande vid en bedömning av om ett visst förnamn är ett etablerat kvinno- eller ett mansnamn eller om det är etablerat både som kvinno- och som mansnamn, dvs. könsneutralt. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll nuläget, men terminologin i bestämmelsen har preciserats.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan som förnamn endast godkännas ett namn som inte uppenbart påminner om efternamn. Vid skötseln av ärenden i praktiken är det ändamålsenligt att de namn som används som för- och efternamn kan åtskiljas. Trots att det i de efternamn som används i Finland ingår namn som används både som förnamn och efternamn, är det inte ändamålsenligt att främja att för- och efternamn blandas samman. Bestämmelsen hindrar inte att sådana egennamn som används som efternamn godkänns som förnamn, som ursprungligen har varit förnamn eller som traditionellt har använts också som förnamn. Utgångspunkten är att namn av efternamnskaraktär är namn som slutar på *-nen*, t.ex. *Aaltonen*, *Pekkanen*, *Hyvönen* och *Turkulainen* samt ett flertal namn med slutleden *-man*, t.ex. *Snellman* och *Backman*. Som efternamn har tagits in också typiska gårdsnamn, t.ex. *Karhula*, *Mattila*, *Koivisto*, *Snickars* och *Södergård*. Också sådana sammansatta ord som bildats i enlighet med modellen för ortnamn, t.ex. *Sinisalo*, *Korvenperä* och *Joensuu* är namn som uppenbart påminner om efternamn. Hjälp vid tolkningen av definitionen av namn som uppenbart påminner om efternamn kan man få av de efternamn av samma karaktär som antecknats i befolkningsdatasystemet och av antalet personer som bär namnen, men enbart den allmänna förekomsten av det ansökte namnet som efternamn kan inte anses vara avgörande. Den föreslagna bestämmelsen är mer tillåtande än tidigare, eftersom den inte hindrar att ett nybildat namn godkänns som förnamn trots att det är ett befintligt efternamn, om inte namnet uppenbart påminner om efternamn och därmed i första hand identifieras som ett efternamn.

Enligt 2 mom. kan endast av särskilda skäl som första förnamn för ett minderårigt barn godkännas ett namn som utgör första namnet för ett levande syskon eller halvsyskon. Den föreslagna bestämmelsen begränsar användningen av ett sådant förnamn endast som det första förnamnet. Kraven motsvarar den gällande lagstiftningen.

Som första förnamn för ett minderårigt barn kan enligt 2 mom. inte heller godkännas ett namn som är bildat med tillägg av ändelsen *-poika*, *-tytär*, *-son* eller *-dotter* eller som är bildat på motsvarande sätt. Sådana namn är t.ex. namn bildade utifrån metro- eller patronymikon för

barnets juridiska eller faktiska förälders namn eller tilltalsnamn, t.ex. *Liisantytär* och *Lisasson* eller *Matinpoika* och *Kallesdotter*. Det kan anses att namn som slutar på *-dotter* eller *-tyttö*, t.ex. *Andersdotter* och *Antintytär* har bildats på motsvarande sätt. Den föreslagna bestämmelsen begränsar användningen av ett sådant förnamn endast som det första förnamnet. Användningsmöjligheten för namn som slutar på *-dotter* och *-son* är inte bunden till ett visst språk, utan förutom i fråga om finsk- och svenskspråkiga namn kan ett namn i enlighet med en persons eget modersmål antas, t.ex. det isländska *Lisudóttir*. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget. Huruvida ett namn som slutar på *-son* eller *-dotter* och som inte innehåller namnet på barnets juridiska eller faktiska förälder, t.ex. det symboliska namnet *Skogsson*, måste dock bedömas också utifrån kraven enligt 1 § 3 mom. och 2 § 1 mom.

3 §. Grunder för undantag. I paragrafen räknas de grunder upp med stöd av vilka undantag kan göras från kraven på förnamn som kan godkännas efter prövning.

Enligt 1 punkten kan ett förnamn godkännas om namnet enligt uppgifter i befolkningsdatasystemet redan bärs av fem levande personer av samma kön som personen i fråga. Antalet personer som bär namnet enligt anteckningarna i befolkningsdatasystemet kan anses vara ett jämlikt och genomskinligt sätt att bedöma godtagbarheten för användningen av ett förnamn. Om namnet antecknats för fem levande personer av samma kön som personen i fråga kan man för jämlikhetens skull konstatera, att namnet i fråga ska godkännas också i de övriga fallen där lagens absoluta krav enligt 1 § uppfylls. Om namnet används av mindre än fem levande personer av samma kön, ska namnet bedömas från fall till fall med stöd av 3 § 4 punkten. Exempelvis kan nya eller ovanliga namn godkännas enligt 3 § 1 mom. för det ena könet och enligt 3 § 4 mom. för det andra könet. Syftet med bestämmelsen är därmed att inte etablera nya och ovanliga namn att med stöd av fem namn i befolkningsdatasystemet användas endast för det ena könet. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar delvis gällande tillämpningspraxis där godtagbarheten för namn bedöms utifrån befintliga namn antecknade i befolkningsdatasystemet. Bestämmelsen behövs för främjandet av den jämlika behandlingen.

Enligt 2 punkten kan ett förnamn också godkännas om personen på grund av sitt medborgarskap, sina familjeförhållanden eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det föreslagna förnamnet motsvarar det efternamnsskick som iakttas i den staten. Bestämmelsen motsvarar nuläget och behövs fortfarande för beaktande av behoven för den ökande internationella delen av befolkningen med bakgrund i andra namnkulturer. Det görs t.ex. inte skillnad mellan för- och efternamn i alla namnkulturer.

Enligt 3 punkten kan ett förnamn som står i strid med 2 § 1 mom. godkännas om det är en del av en religiös sed för den som ska få namnet eller hans eller hennes vårdnadshavare. Detta kan gälla t.ex. att sökanden har konverterat till en religion där det är brukligt att anta ett nytt efternamn. Syftet med bestämmelsen är att främja religionsfriheten. Bestämmelsen motsvarar nuläget.

Enligt 4 punkten är undantag från kraven på förnamn som kan godkännas efter prövning möjliga också om något annat särskilt skäl prövas föreligga. Bestämmelsen motsvarar nuläget och behövs fortfarande för beaktande av exceptionella omständigheter.

Som ett annat särskilt skäl kan t.ex. anses att namnet inte är etablerat för någotdera könet. Nya och ovanliga namns etablering som ett namn för någotdera könet eller för båda könen pågår ännu. I det fallet att ett ovanligt namn godkänns med stöd av 3 § 1 punkten för det ena könet, utesluter detta inte att namnet på grund av sin ovanlighet kan godkännas också för det andra könet. Prövningen ska i ett sådant fall göras utifrån ett särskilt skäl enligt 4 punkten och vid prövningen ska bl.a. de anteckningar i befolkningsdatasystemet som utvisar namnets allmänna förekomst beaktas.

Som ett annat särskilt skäl kan också anses t.ex. orsaker i anknytning till sökandens könsidentitet. Ett förnamn som är etablerat för det andra könet kan godkännas av orsaker som grundar sig på sökandens könsidentitet. I motsats till situationer där det ansöks om fastställande köns-tillhörigheten med stöd av lagen om fastställande av transsexuella personers könsstillhörighet (563/2002) förutsätter grunden för undantag inte att sökanden lägger fram en sådan utredning som avses i 1 § i den lagen om att han eller hon varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet, utan det avgörande ska vara att sökanden på ett tillförlitligt sätt visar på sin erfarenhet om sin könsstillhörighet. Grunden för undantag motsvarar gällande tillämpningspraxis.

2 kap. Efternamn

4 §. Efternamnsplikt samt ändring och kombinerings av efternamn. Enligt det föreslagna 1 mom. ska var och en ha ett efternamn. En person som inte har ett efternamn är förpliktad att ta ett efternamn. Bestämmelser om förfarandet för att uppfylla efternamnsplikten finns i 23 §.

Enligt 2 mom. kan efternamnet ändras i enlighet med det som föreskrivs i denna lag. Ett efternamn kan först och främst ändras till ett nybildat efternamn, dvs. ett efternamn som enligt be-folkningsdatasystemet för närvarande inte används av någon levande person. Bestämmelser om krav på nybildade efternamn finns i 17—20 §. I enlighet med de föreslagna kraven i 16 § kan ett efternamn också ändras till ett annat befintligt efternamn. Separata bestämmelser om namnalternativen i samband med ingående av äktenskap finns i 9—13 §. Ett efternamn kan också kombineras med ett annat efternamn genom att bilda en sådan efternamnskombination som avses i 5 §. Efternamnsplikten motsvarar den gällande lagstiftningen. Termen nybildat släktnamn används redan nu i tillämpningspraxis och det föreslås att definitionen av termen införs i lagen. Med indelningen nybildade efternamn och befintliga efternamn ersätts termen ”nytt släktnamn” som har ansetts vara tvetydig. Möjligheten att bilda en efternamnskombination som går i arv är däremot ny.

5 §. Efternamnskombination. I paragrafen föreslås bestämmelser om bildande av en efternamnskombination. Enligt paragrafen kan två olika efternamn bilda en efternamnskombination. Efternamnskombinationen är därmed inte ett efternamn, utan en kombination av två efternamn. Efternamnen i efternamnskombinationen ska separat kunna användas som efternamn. Syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt att kombinera två efternamn. Enligt de gällande bestämmelserna är det förbjudet att förena två släktnamn förutom vid ingående av äktenskap, ändring av efternamn på grundval att en internationell anknytning eller när ett släktnamn som fått i utlandet erkänns som giltigt i Finland. I och med den förändrade befolk-ningsstrukturen och internationaliseringen har det ansetts som befogat att slopa förbudet. En jämlik behandling av befolkningen kräver att den nationella namntraditionen tillåts utveckla sig på ett kontrollerat sätt i enlighet med befolkningens behov, också i situationer där den som ansöker om namnet inte har sådan anknytning till en främmande namnkultur som enligt den gällande lagstiftningen har kunnat motivera att efternamnskombinationer tas i användning. Den föreslagna ändringen ökar å ena sidan människornas valfrihet i fråga om sitt eget och sitt barns efternamn och gör det å andra sidan möjligt att upprätta en namngemenskap mellan två olika släkter eller släktgrenar.

Det bör observeras att i framtiden ska efternamnskombinationerna avskiljas från sådana efternamn innehållande bindestreck som används i dagsläget och som påminner om efternamnskombinationer, men som med tanke på både sin uppkomst och sett ur synvinkeln för namnlagstiftningen ska betraktas som ett namn. Sådana efternamn är t.ex. de namn med ursprung i gårdsnamn som börjar med *Ylä-* och *Ala-*. Exempelvis ska efternamnet *Ylä-Mattila* fortfarande betraktas som ett enda namn som går i arv som sådant. Syfte med bestämmelsen är inte att begränsa användningen av de befintliga, etablerade namnen av denna typ. Bestämmel-

sens förhållande till personlig användning av tidigare släktnamn enligt den gällande lagen behandlas nedan i motiveringen till 50 §.

Enligt bestämmelsen kan fler än två efternamn inte kombineras. Begränsningen är befogad med tanke på efternamnens användbarhet. I fråga om överföring av efternamnskombinationer till följande generation eller till en make föreslås separata bestämmelser i 7 och 11 §. En person kan bilda en efternamnskombination av två efternamn som han eller hon har rätt att använda med stöd av denna lag. Två likadana efternamn kan dock inte förenas till en efternamnskombination. Detta innebär att ett barn inte kan ges efternamnskombinationen *Virtanen-Virtanen*, trots att barnets föräldrar heter *Virtanen* och *Virtanen-Heikkinen*. Efternamnskombinationen kan bildas förutom av föräldrarnas efternamn eller makarnas efternamn, som det föreslås nedan, också av t.ex. två sådana nybildade efternamn som uppfyller kraven enligt 17—20 § på nybildade efternamn eller av sådana efternamn som i enlighet med 16 § används och som en person på ansökan kan få som sitt eget efternamn.

I paragrafen föreslås det vidare att efternamnen förenas med ett bindestreck eller särskrivs. Trots att det som en del av det etablerade efternamnsskicket i Finland har varit att förena efternamn med bindestreck, är det inte längre nödvändigt att använda bindestreck. Två efternamn kan däremot inte sammanskrivas i en enda teckensträng utan bindestreck, t.ex. i formen *Virtanenlindberg*. Syftet med bestämmelsen är att i synnerhet beakta sådana internationella familjer och namnkulturer där användningen av bindestreck inte ingår i traditionen för bildandet av namn. Samma syfte genomförs genom att anmälaren eller sökanden kan välja namnens ordningsföljd när kombinationen bildas. Däremot ska efternamn som *Ylä-Mattila* och *Ala-Heikkilä*, som ska betraktas som ett enda namn, fortfarande skrivas med bindestreck. De val som gäller namnens ordningsföljd och användningen av bindestreck ska göras när kombinationen bildas. Valet är personligt, om det inte är fråga om bestämmande av ett barns efternamn i enlighet med 6 § 1—3 mom. utifrån föräldrarnas gemensamma efternamnskombination, ett helsyskons efternamnskombination, den enda föräldrarnas efternamnskombination eller en sådan gemensam efternamnskombination för makar som avses i 10 §.

6 §. Bestämmande av barns efternamn. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om bestämmande av barns efternamn i olika situationer. Trots de utmaningar som hänför sig till de förändrade familjestrukturerna finns det inte anledning av avsiktligt avstå från att behålla namngemenskapen i familjen. Det primära syftet med bestämmelsen är också att säkerställa barnets namngemenskap med sin familj. Samma syfte genomförs genom att det, i enlighet med förslaget, för barnet tillåts den efternamnskombination som bildats av föräldrarnas efternamn. Att efternamnskombinationer tillåts för barn är en förändring jämfört med den gällande lagstiftningen. Behovet av att ta efternamnskombinationer i användning har ökat förutom på grund av föräldrarnas olika namn, också i och med internationaliseringsutvecklingen bland befolkningen. En annan ändring jämfört med den gällande lagstiftningen är att tidpunkten för när barnets efternamn bestäms ändras enligt förslaget från tidpunkten för barnets födelse till den tidpunkt när föräldrarna anmäler sitt barns efternamn på det sätt som föreskrivs i 23 § 1 mom. Avgörande med tanke på bestämmande av barns efternamn är därmed tidpunkten för anmälan.

Enligt 1 mom. bestäms barnets efternamn i första hand utifrån föräldrarnas gemensamma efternamn eller gemensamma efternamnskombination. Om föräldrarna när de anmäler barnets namn har gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination, får barnet sina föräldrarnas gemensamma efternamn eller gemensamma efternamnskombination. För att främja familjens namngemenskap är det motiverat att barnet fortfarande får samma efternamn som sina föräldrar. Bestämmelsen om prioritering av föräldrarnas gemensamma efternamn motsvarar nuläget.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om en situation då föräldrarna inte har ett gemensamt efternamn eller gemensam efternamnskombination, men valet av efternamn har gjorts redan tidigare för ett minderårigt gemensamt barn till föräldrarna som fötts tidigare och som föräldrarna gemensamt har vårdnaden om. Barnet får då det efternamn eller den efternamnskombination som barnets helsyskon har. Principen om namngemenskap mellan syskon är sekundär i förhållande till gemenskapen med det gemensamma efternamn som föräldrarna bär. Detta medför att ett barn får sina föräldrars gemensamma efternamn eller efternamnskombination också i ett fall där föräldrarna från tidigare har ett minderårigt barn som de har gemensam vårdnad om och som har ett annat efternamn än föräldrarnas gemensamma efternamn eller efternamnskombination. Orsaken till att barnet har ett annat namn kan vara t.ex. att när föräldrarna ingått äktenskap har namngemenskapen med deras barn som fötts före äktenskapet brutits. Namngemenskapen med föräldrarna, som har samma efternamn eller efternamnskombination, kan i dessa situationer återupprättas avgiftsfritt med stöd av 28 §.

Den bestämmelse som begränsar föräldrarnas valmöjlighet i en situation med flera barn i familjen motsvarar nuläget. För att främja namngemenskapen och jämlikheten mellan barnen är bestämmelsen fortfarande motiverad. Bestämmelsens betydelse betonas i och med att efternamnskombinationer tillåts, eftersom föräldrarnas valmöjlighet i fråga om det första gemensamma barnets efternamn ökar anmärkningsvärt jämfört med nuläget. Det kan inte anses vara ändamålsenligt att ordningen i och sättet att anteckna efternamnskombinationer varierar mellan helsyskon.

Enligt 3 mom. bestäms barnets efternamn med föräldrarnas efternamn som grund, om barnet har en förälder när barnets namn anmäls. Efternamnet följer då föräldrarnas efternamn eller efternamnskombination. För att främja familjens namngemenskap är det motiverat att barnet fortfarande får samma efternamn sin förälder.

I 4 mom. föreslås bestämmelser om bestämmande av barns efternamn i situationer när barnets föräldrar inte har ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination eller ett barn som fötts tidigare som de har gemensam vårdnad om vars efternamn skulle bestämma efternamnet på det yngre helsyskonet. I sådana situationer är föräldrarnas valfrihet i fråga om deras barns efternamn som störst. För barnet kan väljas någondera föräldrarnas efternamn eller efternamnskombination. För barnet kan också väljas en efternamnskombination som bildats av föräldrarnas efternamn i den ordningsföljd som föräldrarna väljer. Bestämmelser om överföring av en föräldrars efternamnskombination till barnet finns dessutom i 7 §.

Det bör beaktas att tolkningen av föräldrars gemensamma efternamn ändrar i och med förslaget. Om föräldrarna till barnet heter *Lahtinen* och *Johansson-Lahtinen* är enligt gällande praxis föräldrarnas gemensamma efternamn i exemplet *Lahtinen*. *Johansson* är däremot den ena föräldrarnas efternamn som han eller hon personligen använder före det gemensamma efternamnet och som inte ärvs av barnet. Enligt den gällande lagen får barnet föräldrarnas gemensamma efternamn *Lahtinen*. Definitionen av föräldrarnas gemensamma efternamn i förslaget skiljer sig från definitionen enligt den gällande lagen på det sätt att båda föräldrarna ska ha endera exakt samma efternamn eller efternamnskombination för att det ska definieras som föräldrarnas gemensamma efternamn eller efternamnskombination. Eftersom föräldrarna i exemplet inte har ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination, kan för barnet utöver efternamnen *Johansson* eller *Lahtinen* också väljas en efternamnskombination bildad av dessa i en fritt vald ordning, endera *Johansson-Lahtinen* eller *Lahtinen-Johansson* eller de samma namnalternativen särskrivna utan bindestreck. Den föreslagna definitionen motsvarar förslaget nedan till definition av makarnas gemensamma efternamn eller efternamnskombination. För att föräldrarnas efternamnskombination ska betraktas som gemensam ska efternamnen vara i samma ordningsföljd för båda föräldrarna och användningen av bindestreck ska vara likadan. Den föreslagna ändringen gör det möjligt att stärka barnets namnge-

enskap på ett jämlikt sätt i förhållande till båda föräldrarna, också i situationer där barnets föräldrar inte har ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination.

Trots bestämmelserna i 1—4 mom. föreslås att det för barnet i de situationer som anges i 5 mom. också kan väljas ett efternamn som motsvarar namnskicket i en främmande stat. Allt fler barn som föds i Finland har anknytning till en sådan namnkultur där barnets efternamn inte bestäms direkt på grundval av föräldrarnas efternamn. Enligt bestämmelserna i den gällande namnlagen är det ett krav att barnet får endera föräldrarnas släktnamn, oberoende av att barnets namn inte motsvarar namnskicket enligt efternamnsskicket i namnkulturen i familjens ursprungsland. Ett efternamn i enlighet med den önskade namnkulturen har varit möjligt att få endast efter en tidskrävande namnändring. För att avhjälpa detta missförhållande föreslås det att barnets namn kan bestämmas direkt utifrån det föreslagna 5 mom. Enligt bestämmelsen kan som efternamn för barnet väljas ett efternamn eller en efternamnskombination som bildats av en förälders eller en mor- eller farförälders namn eller av både föräldrarnas och mor- eller farföräldrarnas namn, om föräldern på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat. Ett krav är dessutom att det efternamn som föräldrarna anmäler motsvarar namnskicket i staten i fråga. De jämförbara omständigheter som nämns ska tolkas snävt. Därmed innebär inte vilken anknytning som helst till en stat, t.ex. avsikt att flytta utomlands eller arbeta utomlands, ännu som sådan det som i lagen avses med anknytning till en främmande stat.

Det föreslagna 5 mom. är nytt. Bestämmelsen behövs för att säkerställa en jämlik behandling och den motsvarar behoven för de flesta som tillhör namnkulturer där efternamnet inte ärvs direkt på grundval av föräldrarnas namn. Barnets bästa förutsätter dessutom att det för barnet så fort som möjligt i enlighet med barnets namnkultur registreras ett efternamn som avses vara permanent.

7 §. Överföring av förälders efternamnskombination till barnet. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om överföring av en förälders efternamnskombination till barnet i sådana fall där åtminstone den ena föräldern har en efternamnskombination. Det bör påpekas att bestämmelsen ska tillämpas endast när föräldrarna inte har en gemensam efternamnskombination eller ett minderårigt gemensamt barn som de har gemensam vårdnad om. I dessa fall bestäms barnets efternamn enligt 6 § 1 och 2 mom. Har barnet endast en förälder får barnet i enlighet med 6 § 3 mom. denna förälders efternamnskombination.

Föräldrarnas valfrihet är stor i de fall som avses i paragrafen. Barnet kan enligt 1 punkten för det första ges endera föräldrarnas efternamnskombination som sådan. Enligt 2 punkten kan barnet också ges det ena efternamnet i föräldrarnas efternamnskombination som sådant eller föräldrarnas efternamn kan kombineras så att slutresultatet är en namnkombination av föräldrarnas efternamn. Den allmänna begränsningen enligt 5 §, enligt vilken fler än två efternamn inte kan kombineras, gäller också dessa situationer. Detta innebär att om den ena föräldern redan från tidigare har en efternamnskombination och föräldrarna vill ge barnet en efternamnskombination som består av föräldrarnas efternamn, måste de välja vilket av namnen i efternamnskombinationen som ges till barnet. Om båda föräldrarna har en efternamnskombination så måste samma val göras för båda efternamnskombinationernas del. En efternamnskombination kan inte kombineras med den ena föräldrarnas efternamn eller efternamnskombination som sådan, eftersom begränsningen i fråga om antalet efternamn överskrids. Föräldrarna kan sinsemellan bestämma i vilken ordningsföljd föräldrarnas namn nämns i den namnkombination som barnet ges samt om efternamnen ska kombineras med bindestreck eller om de ska särskrivas.

8 §. Bestämmande av minderårigas efternamn på grund av adoption. Enligt det föreslagna 1 mom. ska på bestämmande av ett adoptivbarns efternamn tillämpas vad som i 6 och 7 § fö-

reskrivs om bestämmande av ett barns efternamn. Av detta följer att adoptivföräldrarna i fråga om sitt barns efternamn har samma valmöjligheter som biologiska föräldrar.

I 2 mom. finns bestämmelser om barnets rätt att behålla sitt eget efternamn. Trots det som föreskrivs i 6 och 7 § kan barnet behålla sitt efternamn som sådant eller som ett av namnen i en efternamnskombination. Bestämmelsen betonar på ett starkare sätt än i gällande lagstiftning barnets rätt till en bestående namnidentitet. Ju äldre barnet är, desto viktigare är frågan om barnets rätt att behålla sitt eget efternamn. Genom den föreslagna bestämmelsen beaktas också bättre än i dagsläget adoption inom familjen, där det dock ofta inte finns behov av att på grund av adoptionen ändra barnets efternamn. Ett efternamn som barnet behållit övergår med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 6 § 2 mom. inte till barnets syskon.

9 §. Bevarande av efternamn vid vigsel. Enligt den föreslagna paragrafen behåller båda makarna vid vigseln det efternamn eller den efternamnskombination som de hade när äktenskapet ingicks, om de inte kommer överens om något annat. Huvudprincipen i paragrafen är makarnas jämlikhet och namnens beständighet. Bestämmelsen motsvarar nuläget. I allt större utsträckning behåller makar sitt eget efternamn när de ingår äktenskap. Därmed är utgångspunkten om bevarande av efternamn utifrån den gällande lagstiftningen fortfarande motiverad. Med tanke på makarnas jämställdhet är det viktigt att båda makarna har rätt att behålla sitt eget efternamn och möjlighet att ge namnet vidare till eventuella barn.

Med make i den föreslagna paragrafen och i andra paragrafer i denna lag som gäller en makes namn avses makar som ingått äktenskap, om det inte av ordalydelsen i bestämmelsen framgår något annat. Det föreslås dessutom att lagen om registrerat partnerskap ändras så att de bestämmelser som gäller en makes namn i fortsättningen också ska tillämpas på en part i ett registrerat partnerskap.

10 §. Makars gemensamma efternamn och efternamnskombination. Enligt 1 mom. kan blivande makar gemensamt besluta att de vid vigseln antar ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination. Bestämmelsen om ett gemensamt efternamn motsvarar delvis den gällande lagstiftningen. Till skillnad från nuläget föreslås dock att makarna också kan anta en gemensam efternamnskombination som bildas av det egna och makens efternamn. Båda makarna har därmed lika rätt att bilda en efternamnskombination av sitt eget och makens namn. I 5 § finns närmare bestämmelser om kraven på bildandet av efternamnskombinationer.

När makarna bildar en gemensam efternamnskombinationen kan de välja ordningsföljden för sina namn och bestämma om efternamnen ska fogas samman med bindestreck eller om de ska särskrivas. För att efternamnskombinationen ska betraktas som gemensam ska efternamnen vara i samma ordningsföljd för båda makarna och användningen av bindstreck ska vara likadana. Om de blivande makarna Lena Johansson och Kalle Lahtinen vill ta en gemensam efternamnskombination, ska efternamnskombination ha samma form för båda två, t.ex. *Johansson-Lahtinen*. Detta är en förändring jämfört med nuläget. Enligt den gällande lagen kan endast den ena maken framför det gemensamma efternamnet personligen använda sitt tidigare släktnamn. Ett sådant namn i personlig användning kan enligt den gällande lagstiftningen inte gå i arv till maken eller till ett barn. Båda efternamnen i den efternamnskombination som nu föreslås går i arv. Ändringen främjar jämställdheten mellan makarna och gör det möjligt att skapa en namngemenskap mellan makarna utan att någondera av dem behöver avstå från sin egen namnidentitet.

Enligt 1 mom. kan som gemensamt efternamn eller som det ena efternamnet i en gemensam efternamnskombination antas det efternamn som någondera av dem hade vid begäran om hindersprövning eller senast som ogift. Bestämmelsen innebär en ändring jämfört med nuläget. Enligt den gällande lagen kan som gemensamt släktnamn endast antas det släktnamn som nå-

gondera av dem senast hade som ogift. Detta innebär det efternamn som sökanden hade före sitt första äktenskap eller registrerade partnerskap. Enligt förslaget kan som gemensamt efternamn eller som en del i en gemensam efternamnskombination antas det efternamn som någondera av dem bär när de begär sådan hindersprövning som avses i 10 § i äktenskapslagen (234/1929).

Den föreslagna ändringen ökar namnalternativen så att ett gemensamt namn inte är bundet endast till det namn som någondera senast hade som ogift. Exempelvis om någondera av de blivande makarna under ett tidigare äktenskap på ansökan har tagit sin far- eller morförälders efternamn och personen bär detta när hindersprövning begärs, kan detta tas som gemensamt efternamn trots att maken inte har haft namnet senast som ogift. Bestämmelsen kompletteras dock med förbudet mot att överföra ett efternamn från en tidigare make till en ny make i 13 §.

Enligt 2 mom. kan som gemensamt efternamn också det ena efternamnet i någondera makens efternamnskombination antas. Som gemensam efternamnskombination kan också någondera makens efternamnskombination antas som sådan. Den föreslagna bestämmelsen är ny och betonar att efternamnskombinationer går i arv.

Med bestämmelsen om makars gemensamma efternamnskombination avses inte att ett gemensamt efternamn bildas genom att endast delar av båda makarnas efternamn kombineras till ett helt nytt nybildat efternamn. En sådan situation uppstår t.ex. när de blivande makarna Maija Tervanen och Antti Laaksola vill kombinera delar av sina nuvarande efternamn till det nybildade efternamnet *Tervalaakso*. Separata bestämmelser om kraven på nybildade efternamn finns i 17—20 §. Nybildandet av efternamn skiljer sig också förfarandemässigt från bildandet av efternamnskombinationer. När en efternamnskombination som bildats vid ingåendet av äktenskap kan tas i användning genom en anmälan i samband med hindersprövningen, kräver ett nybildat efternamn en separat ansökan till magistraten i enlighet med 25 §.

11 §. *Antagande av makes efternamn eller det ena efternamnet i makes efternamnskombination.* I paragrafen föreslås bestämmelser om antagande av makens efternamn eller det ena efternamnet i makens efternamnskombination i situationer där de blivande makarna inte tar ett sådant gemensamt efternamn eller en sådan gemensam efternamnskombination som avses i 10 §. I ett sådant fall kan en blivande make förutom att behålla sitt eget efternamn eller sin egen efternamnskombination i enlighet med 9 § också bilda en i 5 § avsedd efternamnskombination. För antagande av makens efternamn eller det ena namnet i makens efternamnskombination krävs alltid makens samtycke.

Enligt paragrafen kan blivande makar bilda en efternamnskombination av sitt eget och makens efternamn. Utöver detta är det möjligt att kombinera det egna efternamnet eller ett efternamn i den egna efternamnskombinationen med makens efternamn eller ett efternamn i makens efternamnskombination. En blivande make kan också som sitt efternamn anta ett av efternamnen i den andra makens efternamnskombination. När efternamn bildas och antas ska kraven på efternamnskombinationer enligt 5 och 12 § samt begränsningen i fråga om överföring av efternamnet från en tidigare make i 13 § beaktas.

Därmed betonas det personliga i rätten att bilda en efternamnskombination av det egna och makens efternamn och den är inte bunden till om båda makarna bildar en efternamnskombination eller i vilken ordningsföljd makarnas namn förekommer i efternamnskombinationen. Den föreslagna bestämmelsen är en ändring av den gällande lagstiftningen. Bestämmelsen påminner om den bestämmelse som gäller personlig användning av efternamn i den gällande lagstiftningen, dock med den skillnaden att ett efternamn som bildats på detta sätt kan gå i arv till ett barn.

12 §. Förutsättningar för överföring av makes efternamn. I paragrafen finns bestämmelser om kraven på ett efternamn som överförs till en make på det sätt som avses i 11 §. Ett efternamn som överförs till maken som efternamn eller som det ena efternamnet i en efternamnskombination, ska enligt bestämmelsen bäras av den andra maken när hindersprövning begärs eller när denne senast var ogift. Till denna del hänvisas till det som framförts i motiveringen till 10 § 1 mom. Syftet med bestämmelsen är att för den delen göra det möjligt att makarna kan ta sina tidigare efternamn i användning i en situation där ett efternamn på grund av begränsningen i 13 § inte kan överföras till en make.

Ett ytterligare krav är att det namn som överförs till maken ska behållas av den andra maken när äktenskapet ingås eller så ska maken anta namnet i fråga när äktenskapet ingås. Bestämmelsen är ny. Bakgrunden till bestämmelserna är att göra en namngemenskap mellan makarna möjlig i en situation när båda två behåller också sitt eget efternamn eller tar i användning det efternamn som de tidigare hade som ogift. Syftet uppnås inte, om den ena av makarna överför ett sådant namn till sin make som han eller hon själv kommer att avstå från eller inte använder. Med stöd av bestämmelsen är det därmed inte heller möjligt att vid ingående av äktenskapet ta i användning ett namn som personen har haft som ogift, om inte detta efternamn också överförs till maken när äktenskapet ingås.

13 §. Efternamn från tidigare make. Enligt den föreslagna paragrafen kan ett efternamn från en tidigare make inte överföras till en ny make som efternamn eller som det ena efternamnet i en efternamnskombination. Inte heller en efternamnskombination från en tidigare make kan överföras till en ny make. Detta hindrar dock inte att maken själv som del av efternamnskombinationen behåller det namn som maken fått genom sitt tidigare äktenskap. Bestämmelsen hindrar inte heller att ett nybildat efternamn som gemensamt tagits i användning av makarna under det föregående äktenskapet överförs till den nya maken. Bestämmelse motsvarar i sak nuläget, trots att den genomförts på ett annat sätt än i den gällande lagstiftningen.

14 §. Antagande av gemensamt efternamn eller makes efternamn under äktenskapet. Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. tillämpas i fråga om ändring av efternamn under samma äktenskap vad som i 10—13 § föreskrivs om namnalternativ för blivande makar. Det är logiskt att bestämmelserna om val av efternamn för blivande makar också tillämpas när efternamnet ändras senare under samma äktenskap. Eftersom namnalternativen vid ingående av äktenskap är fler än tidigare, är också alternativen vid ändring av efternamnet fler än enligt den gällande lagen. Bestämmelsen gäller enskilda äktenskap. Den innebär att sökanden efter att äktenskapet har upplösts inte kan ta sin tidigare makes efternamn på grundval av att det är makens namn, om inte sökanden har rätt till namnet med stöd av den föreslagna 16 § 1 punkten.

I 2 mom. finns en specialbestämmelse med tanke på de situationer där en make har ändrat sitt efternamn efter hindersprövningen. Specialbestämmelsen innebär att till den andra maken kan under äktenskapet överföras endast det efternamn eller den efternamnskombination som maken hade vid tidpunkten för ansökan. Hänvisningen till tidpunkten för ansökan betyder den tidpunkt när en ansökan om att anta ett sådant efternamn eller en sådan efternamnskombination som avses i 10—13 § görs. Som exempel kan nämnas en situation där båda makarna vid ingåendet av äktenskapet behållit sina egna efternamn. Den ena maken har under äktenskapet ändrat sitt namn till sina far- eller morföräldrars namn. Dennes make vill nu som eget efternamn ta det namn som maken som ändrade sitt namn tidigare hade när makarna ingick äktenskapet. Detta är inte möjligt, eftersom maken inte längre har det namnet när ansökan görs. Som namn kan med samtycke av maken väljas det namn som maken har vid tidpunkten för ansökan, dvs. far- eller morföräldrarnas namn.

15 §. *Avstående från efternamnskombination.* Enligt den föreslagna paragrafen får den som bär ett efternamn som ingår i en efternamnskombination avstå från det. I det fallet blir sökandens efternamn det kvarstående efternamnet i efternamnskombinationen. Sökanden kan själv bestämma vilket efternamn i efternamnskombinationen som han eller hon avstår från. Man kan avstå från ett namn i en efternamnskombination oberoende av om det kvarstående efternamnet t.ex. används av en annan person eller är skyddat också som firma. Bestämmelsen behövs bl.a. eftersom en efternamnskombination i praktiken kan visa sig vara krånglig att använda.

16 §. *Ändring av efternamn till befintligt efternamn.* Paragrafen innehåller bestämmelser om skyddet för efternamn samt de avvikande grunder med stöd av vilka undantag kan göras. Efternamnsskyddet kontrolleras utifrån de befintliga efternamnen enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet i Finland. Ett efternamn som antecknats som en levande persons nuvarande efternamn kan man inte få utan särskilda skäl. Av detta följer att ett efternamn inte skyddas efter att de som senast bar det har dött, om det inte är fråga om namnet till en sådan allmänt känd och historiskt betydande släkt som avses i 18 § 2 punkten. En efternamnskombination anses bestå av två olika efternamn. Av detta följer att en person som har en efternamnskombination anses bära båda efternamnen. De villkor som räknas upp i paragrafen tillämpas separat på båda efternamnen i efternamnskombinationen.

Enligt 1 mom. kan man få ett befintligt efternamn om sökanden visar att det efternamn som ansökan gäller har burits av sökanden eller av en förfader i högst femte generationen från sökanden, sökandens generation medräknad. Enligt bestämmelsen har sökanden alltid rätt att ta tillbaka ett namn som han eller hon tidigare har använt. Till denna del motsvarar bestämmelsen nuläget. Rätten att ta tillbaka en förfaders namn har avgränsats till att gälla fem generationer med sökanden som den första generationen. Preciseringsen av generationsgränsen motsvarar den tillämpningspraxis som högsta förvaltningsdomstolen har fastställt i ärende 20.9.2012/2980. Begränsningen är fortfarande motiverad, eftersom en person kan ha en personlig kontakt högst inom fem generationer i sin släkt.

Enligt 2 punkten är en namnändring möjlig om det är fråga om att ändra eller förkorta skrivsättet av ett efternamn av främmande ursprung som sökanden använder och på så sätt göra namnet lättare att använda, trots att slutresultatet är ett efternamn som redan används av en annan person. Synnerliga skäl kan tillämpas t.ex. i fall där en invandrars efternamn vid transkription från det kyrilliska eller arabiska alfabetet skrivits i en form som är otymplig och svår att använda i Finland. Punkten är tillämplig också på situationer när man vill avkorta ett efternamn av främmande ursprung som består av flera delar eller annars är långt. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar gällande praxis.

Enligt 3 punkten är det möjligt att få det efternamn som används av sökandens sambo med vilken sökanden har bott i gemensamt hushåll i minst fem år eller med vilken sökanden har eller har haft ett gemensamt barn. Utgångspunkten är att det utifrån adressuppgifterna i befolkningsdatasystemet kontrolleras att villkoren uppfylls. Namnändringen kräver dessutom sambons samtycke. Det är logiskt att definitionerna av sambo och samboförhållande i lagen motsvarar definitionerna i 3 § i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (26/2011). Bestämmelsen är ny, men motsvarar vedertagen tillämpningspraxis. För många är ett barns födsel en viktig orsak att ta ett gemensamt efternamn för familjen. Ändringen främjar likabehandlingen av barn och genomförandet av ett barns namngemenskap i förhållande till barnets båda föräldrar.

I 4 punkten är det fråga om att komma överens om rätten att använda efternamnet. Ett särskilt skäl till att ta ett efternamn som redan används kan anses vara att det efternamn som avses används av sökandens barn eller syskon och sökande får samtycke av alla de som enligt befolk-

ningsdatasystemet bär det aktuella efternamnet. Samtycke ska fås av alla som har fyllt 15 år och som bär det efternamn som avses. Åldersgränsen motsvarar den åldersgräns som också i övrigt tagits in i lagen som åldersgräns för självständig rätt att föra talan. Samtycke för den som är under 15 år ges av vårdnadshavaren. Den situation som avses i punkten kan bli aktuell t.ex. mellan myndiga syskon när ett syskon har antagit ett nybildat namn och hans eller hennes syskon vill ha samma namn. Det är krångligt att få samtycke av en stor grupp personer, så bestämmelsen kommer sannolikt att tillämpas närmast i situationer där det namn som avses är ovanligt, t.ex. ett nybildat namn. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar tillämpningspraxis enligt den gällande lagen.

I 5 punkten finns en specialbestämmelse för situationer där det, med fosterföräldrarnas samtycke, ansöks om det efternamn som fosterföräldern använder. Det föreslås att bestämmelsen tas i lagen, eftersom i synnerhet i fall där ett barns placering i familjen varat länge kan möjligheten att bilda en namngemenskap med fosterföräldern vara motiverad och förenlig med barnets bästa. Tillämpningen av bestämmelsen är beroende av prövning från fall till fall med fokus på barnets bästa. När ett barns namn ändras till en fosterförälders namn ska bestämmelserna om rätt att föra talan och minderårigas självbestämmanderätt i denna lag beaktas. De förfarandemässiga förutsättningarna för avgörande av ett omhändertaget barns namnående framförs närmare i motiveringen till 27 §. Bestämmelsen gör en namnändring möjlig också efter att barnet har blivit myndigt. Bestämmelsen motsvarar nuvarande tillämpningspraxis, men för tydlighetens skull har den kompletterats med kravet på fosterföräldrarnas samtycke.

Enligt 6 punkten är ett undantag från efternamnsskyddet möjligt också om antagandet av det efternamn som sökanden föreslår annars måste betraktas som särskilt motiverat på grund av förändringar i familjeförhållandena eller av något annat synnerligen vägande skäl. Detta är ett undantag till huvudregeln och ska tolkas snävt. Om orsaken är förändringar i familjeförhållandena ska sökanden dels påvisa denna förändring i familjeförhållandena samt dels förhållandet till det namn som föreslås. Ett ytterligare villkor är också att det ska anses finnas vägande skäl till namnändringen.

Som ett exempel på förändringar i familjeförhållandena kan anses vara en situation där ett barn flyttar för att bo hos den ena föräldern och vårdnadshavarna anser att det är motiverat att barnets efternamn ändras så att det är samma som den förälders efternamn där barnet bor, trots att ett helsyskon som vårdnadshavarna har gemensam vårdnad om fortfarande behåller det andra namnet. Som ett annat exempel kan nämnas en situation där man vill ändra barnets efternamn i enlighet med barnets bästa så att det motsvarar barnets verkliga familjeförhållanden. En sådan situation kan uppstå t.ex. när barnet fötts till ett par av samma kön, och för barnets vårdnad och uppfostran ansvarar utöver de juridiska föräldrarna också barnets sociala förälder, vars namn man vill ge barnet. Detta kan vara förenligt med barnets bästa t.ex. när namngemenskapen för de barn som bor i familjen anses vara avgörande. Vid bedömningen av om namnet kan godkännas ska därmed i första hand barnets bästa beaktas. Syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt att anpassa tillämpningen av lagen till eventuella ändringar i samhället i och med att mångfalden inom familjeförhållandena ökar.

Som ett annat synnerligen vägande skäl kan anses en situation där sökanden av säkerhetsskäl behöver ett sådant efternamn som används som gör att personen inte skiljer sig från mängden. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget. Användningsområdet för bestämmelsen har dock avgränsats till sådana situationer där antagandet av namnet dessutom ska betraktas som synnerligen motiverat. Bestämmelsen gör det möjligt att bevara lagens tidsenlighet i situationer som inte varit möjliga att förutse vid beredningen av lagen.

17 §. Absoluta krav på nybildade efternamn. Enligt paragrafen kan som ett nybildat efternamn endast godkännas ett namn som inte kan väcka anstöt eller medföra olägenhet eller är uppenbart olämpligt som efternamn.

Huruvida ett efternamn väcker anstöt bedöms på samma sätt som i fråga om förnamn. Till denna del hänvisas till det som har framförts i detaljmotiveringen för 1 § 3 mom.

På samma sätt som när det gäller förnamn, kan som efternamn godkännas endast namn som inte kan medföra uppenbar olägenhet. Utgångspunkten är att bedömningen av den olägenhet som ett efternamn medför görs av sökanden själv eller av hans eller hennes lagliga företrädare. I sista hand bedöms olägenheten dock av namnmyndigheten, i synnerhet när det gäller ansökan om efternamn för ett barn eller en myndig person vars fattningsförmåga är väsentligt nedsatt. På grund av den allmänna strävan efter en namngemenskap för familjemedlemmar ska det vid bedömningen av efternamn, till skillnad från förnamn, beaktas olägenhet också för andra personer än för den som ansöker om namnet. Detta framhävs i synnerhet i situationer där de som ansöker om efternamnet förutom sökanden är sökandes minderåriga barn. En minderårigs egen åsikt ska i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå beaktas när barnets bästa bedöms med beaktande av bestämmelserna om minderårigas egen rätt att föra talan. Utgångspunkten är att en minderårig som har fyllt 15 år anses själv ha förmåga att bedöma den olägenhet som namnet medför för honom eller henne.

Ett efternamn är uppenbart olämpligt som efternamn t.ex. om ansökan gäller en siffra som efternamn, eller en betydelselös, enskild bokstav eller kombination av bokstäver eller ett namn som hänvisar till en titel, offentlig institution eller ett ämbetsverk. Kravet motsvarar i hög grad det som framförts i fråga om krav när det gäller olämplighet i fråga om förnamn. Till skillnad från förnamn är ett namn som hänvisar till ett yrke som utgångspunkt inte ett hinder för godkännande. Skillnaden beror på att många efternamn av tradition har bildats utifrån yrkesbeteckningar.

De absoluta kraven på efternamn som räknas upp i paragrafen motsvarar i huvudsak den gällande regleringen, men innehållet i bestämmelsen har gjorts tydligare.

18 §. Krav på nybildade efternamn som kan godkännas efter prövning. I paragrafen föreskrivs det om kraven på nybildade efternamn som kan godkännas efter prövning. Enligt 1 punkten kan som nybildat efternamn endast godkännas namn som i fråga om form, innehåll och skrivsätt motsvarar efternamnsskicket i Finland. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen. Med efternamnsskicket i Finland avses efternamnsbeståndet på finska, svenska och samiska samt det efternamnsbestånd som romerna använder i Finland. Syftet med bestämmelsen är att trygga en kontrollerad utveckling av den nationella namnkulturen och efternamnsbeståndets historiska värde i Finland. Bildandet av efternamn är mer kulturbundet än bildandet av förnamn. När förnamnsbeståndet utvecklas lånas namn lättare ur andra namn- och språkkulturer. Till sin karaktär går efternamnsbeståndet i arv och är därför mer bestående. En av efternamnets uppgifter är att visa att en person hör till en viss släkt. I motsats till när det gäller förnamn kan jämförelseobjektet för det föreslagna efternamnet inte utvidgas till att utöver namnskicket i Finland omfatta alla efternamn som används i landet, eftersom de efternamn som används i Finland är skyddade i enlighet med 16 §. Vid jämförelsen i fråga om förnamn kan de förnamn som antecknats i befolkningsdatasystemet användas som grund, eftersom ett etablerat förnamn i princip är tillåtet för alla. Också i många andra namnkulturer finns det egna bestämmelser om efternamnsskydd och hur efternamn går i arv. Det som anförts ovan innebär att man i fråga om efternamn inte har frångått kravet på att efternamn ska motsvara namnskicket i Finland.

Ett nybildat efternamn motsvarar inte till sin form eller sitt innehåll namnskicket i Finland när det uppenbart inte påminner om ett efternamn. Detta innebär att vilka ord som helst med tanke på sin innebörd inte är lämpliga som efternamn. Däremot följer många allmänna ortnamn eller gårdsnamn som hänvisar till naturen namnskicket i Finland, dvs. de påminner uppenbart om efternamn och är därför i regel lämpliga som nybildade efternamn. Bildandet av efternamn kan på olika språk dock till vissa delar skilja sig från varandra.

Kravet på skrivsättet i fråga om nybildade efternamn bedöms på samma sätt som i fråga om förnamn. Till denna del hänvisas till det som framförs i detaljmotiveringen för 2 § 1 mom. 1 punkten.

Syftet med bestämmelsen är dock inte att hindra en naturlig utveckling av efternamnsbeståndet. Detta innebär att tolkningen i fråga om namn enligt namnskicket i Finland till följd av utvecklingen av namnskicket och språket kan komma att ändra.

Enligt 2 punkten kan som ett nybildat efternamn endast godkännas namn som inte är vedertagna i en viss allmänt känd och historiskt betydande inhemsk eller utländsk släkt. Bestämmelsen blir tillämplig när namnet inte längre används, men det kan anses vara så pass vedertaget i en viss allmänt känd och historiskt betydande släkt att namnet fortfarande behöver skyddas efter att den sista personen som bar namnet har dött. Definitionen av ett efternamn i en historiskt betydande släkt blir i sista hand en fråga för tillämpningspraxis. Kraven motsvarar till sitt innehåll den gällande lagstiftningen.

Enligt 3 punkten kan som ett nybildat efternamn endast godkännas namn som inte uppenbart påminner om ett förnamn. Ordalydelsen i bestämmelsen har förenhetligats så att den motsvarar kraven på förnamn i 2 § 1 mom. 3 punkten. Till skillnad från nuläget föreslås att det avgörande ska vara namnets uppenbara förnamnskaraktär, inte om namnet i allmänhet används som förnamn. Vägledning vid tolkningen av definitionen av förnamnskaraktär kan man fortfarande få ur uppgifterna i befolkningsdatasystemet, men enbart att det namn som föreslås förekommer allmänt som förnamn kan inte anses vara avgörande.

Enligt 4 punkten kan utan särskilda skäl som ett nybildat efternamn endast godkännas ett namn som inte består av två eller flera särskrivna namn eller namndelar. Detta innebär att ett nybildat efternamn inte kan innehålla prefixet *af*, *von*, *van*, *zu* eller *de* som används i adelsnamn. Bestämmelsen hindrar inte att en efternamnskombination bestående av två separata nybildade efternamn bildas på det sätt som det föreskrivs i 5 §. Begränsningen är behövlig med tanke på efternamnens användbarhet, i synnerhet med beaktande av tillåtelsen för efternamnskombinationer. Bestämmelsen är ny, men motsvarar tillämpningspraxis för nybildade efternamn.

19 §. Skyddade kännetecken. Paragrafen innehåller bestämmelser om skyddade kännetecken. I bestämmelserna är det fråga om begränsningar som skyddar bärarens enskilda intresse i de fall som räknas upp i bestämmelserna. Syftet med bestämmelsen är att i synnerhet säkerställa ekonomiska aktörers urskiljbarhet och individualisering. Bestämmelsens huvudsakliga användningsområde har begränsats i enlighet med detta syfte. Trots att bestämmelsen i huvudsak motsvarar de gällande bestämmelserna, har innehållet i bestämmelsen och begreppen i den bearbetats med beaktande av den gällande firmalagen (128/1979) och de begrepp som används i tillämpningspraxis för den lagen.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan utan särskilda skäl som nybildat efternamn endast godkännas namn som inte kan förväxlas med en rikskänd stiftelses, förenings eller annan sammanslutnings namn. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget, men innehållet i den har precisrats. Den föreslagna ändringen avgränsar skyddet endast till de situationer där sammanslut-

ningens namn är rikskänt och på så sätt ger en uppfattning om sammanslutningens namn. Om en förening, stiftelse eller någon annan sammanslutning som inte är rikskänd utövar näringsverksamhet och är registrerad i handelsregistret, får en sådan sammanslutning dock skydd som registrerad firma med stöd av 2 punkten i momentet. Med andra sammanslutningar avses t.ex. registrerade religionssamfund och handelskamrar.

Enligt 2 punkten kan som nybildat efternamn endast godkännas namn som inte kan förväxlas med en registrerad firma eller ett registrerat varumärke eller något annat i näringsverksamhet använt skyddat kännetecken. De rättsliga funktionerna i fråga om efternamn, varumärke och firma skiljer sig i någon mån från varandra. Av konkurrensrättsliga skäl är det förståeligt att varumärke och firma måste kunna skiljas från varandra utan risk för sammanblandning. Ett likadant behov att skilja ett verksamt bolag eller företag från en fysisk person finns däremot inte alltid. Att efternamnet ingår som en del av firman förhindrar i allmänhet inte en annan näringsidkare från att i sin egen firma använda samma efternamn, om det är fråga om personens eget efternamn. Detta innebär att om man kunde anta ett skyddat kännetecken som nybildat efternamn så kunde det leda till att en person som sitt nybildade efternamn kan använda också en del av ett konkurrerande skyddat kännetecken. Med något annat i näringsverksamhet använt skyddat kännetecken avses t.ex. bifirma och parallellfirma.

Enligt 3 punkten utgör i regel också ett konstnärsnamn som är allmänt känt nationellt eller internationellt hinder för att godkänna ett nybildat efternamn. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget, men det hinder som utgörs av en signatur enligt den gällande lagen har slopats. Ett konstnärsnamn är ett genom kulturellt arbete etablerat namn som används i stället för det officiella namnet. I konstnärsnamnet kan också en signatur ingå. Om det som konstnärsnamn används ett efternamn som redan är i bruk, omfattas konstnärsnamnet av skyddet med stöd av 16 § 1 mom.

Enligt 2 mom. tillämpas inte det som föreskrivs i 2 mom. 1 punkten på bostadsaktiebolags firma. Det finns många bostadsaktiebolag, men de är ofta endast lokalt kända och ett bostadsaktiebolags namn har i allmänhet inte någon sådan berömdhet eller sådant kommersiellt värde som skulle göra det ändamålsenligt att skydda det. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar tillämpningspraxis för den gällande lagen.

I 3 mom. föreskrivs om undantag i fråga om ett allmänt ortnamn eller ett ord i allmänspråket. Ett allmänt ortnamn eller ett ord i allmänspråket kan inte på det sätt som avses i bestämmelsen förväxlas med ett enskilt skyddat kännetecken. Med skyddat kännetecken hänvisas till 1 mom. 1—3 punkten. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar tillämpningspraxis för den gällande lagen. Bestämmelsen stämmer dessutom överens med tillämpningspraxis för firmalagen, enligt vilken innehavaren av firman inte kan få ensamrätt till ett ord med dubbel betydelse eller ett allmänt ortnamn, om man genom namnet inte kan åtskilja företag eller deras varor eller tjänster. Som exempel på en sådan firma som inte innehåller ett ortnamn eller ord i allmänspråket är firman *Valmet*. Detta innebär att *Valmet* som förslag till nybildat efternamn kan sammanblandas med den registrerade firman. Som exempel på ett allmänt ortnamn som däremot inte utgör något hinder för registrering av ett nybildat efternamn, trots att det används som namn på ett skyddat kännetecken, kan nämnas *Karhuvuori*.

20 §. Särskilda skäl för att godkänna nybildade efternamn. I paragrafens 1 mom. räknas de skäl upp med stöd av vilka undantag från de krav som kan godkännas efter prövning i 18 § kan göras.

Enligt 1 punkten i momentet är det ett särskilt skäl för att godkänna ett namn, om sökanden visar att det efternamn som ansökan gäller har burits av sökanden eller av en förfader i högst femte generationen från sökanden, sökandens generation medräknad. Ett efternamn godkänns

dock inte om det är fråga om ett föråldrat skrivsätt för namnet som representerar sin egen tids vacklande rättskrivning. Exempelvis förekommer efternamnet *Nikkanen* i gamla kyrkböcker skrivet som *Nickain*. Punkten motsvarar till sitt innehåll och sin ordalydelse 16 § 1 punkten. Till denna del hänvisas till det som framförts tidigare i anknytning till punkten i fråga.

Bestämmelsen i 2 punkten gäller en situation där det är fråga om att ändra eller förkorta skrivsättet av ett efternamn av främmande ursprung så att det blir lättare att använda, trots att resultatet är ett efternamn som inte är helt språkriktigt. Detta innebär att resultatet kan vara ett namn som inte längre representerar namntraditionen i sökandens ursprungsland och inte heller motsvarar efternamnsskicket i Finland. Tillämpningsområdet för bestämmelsen innefattar de exempel på situationer som framförts i motiveringen till 16 § 2 punkten. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis.

Enligt 3 punkten kan ett efternamn som står i strid med bestämmelserna i 18 § också godkännas om sökanden på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det nya efternamn som sökanden föreslår motsvarar efternamnsskicket i den staten. De nämnda jämförbara omständigheterna ska tolkas snävt. Därmed innebär inte vilken anknytning som helst till en stat, t.ex. avsikt att flytta utomlands eller arbeta utomlands, ännu som sådan det som i lagen avses med anknytning till en främmande stat. Bestämmelsen motsvarar nuläget och behövs fortfarande för beaktande av behoven för den ökande internationella delen av befolkningen med bakgrund i andra namnkulturer. Som efternamn kan godkännas t.ex. en förälders, far- eller morförälders eller makes förnamn eller en namnkombination bildad av dessa, om detta är förenligt med namnkulturen i fråga.

Enligt 4 punkten kan ett efternamn som strider mot kraven på nybildade efternamn som kan godkännas efter prövning också godkännas om efternamnet med fog påvisas motsvara sökandens religiösa sed. Detta kan gälla t.ex. att sökanden har konverterat till en religion där det är brukligt att anta ett nytt efternamn. Bestämmelsen är ny men behövlig för främjande av religionsfriheten.

Enligt 5 punkten är det möjligt att avvika från kraven på efternamn enligt 18 § också om antagandet av det nybildade efternamn som sökanden föreslår annars bör anses särskilt motiverat. Bestämmelsen motsvarar nuläget och är fortfarande behövlig. Som andra särskilt motiverade orsaker kan anses t.ex. att sökanden har använt efternamnet som sitt etablerade konstnärsnamn och i sitt yrke blivit vitt känd under namnet i fråga.

Trots det som föreskrivs i 19 § kan namnet i ett skyddat kännetecken i enlighet med 2 mom. godkännas som efternamn för det första om namnet i fråga har burits som efternamn av sökanden eller en förfader på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten. Dessutom föreligger det en särskild orsak om sökanden får samtycke till namnändringen av den eller dem som innehar det skyddade kännetecknet. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar vedertagen tillämpningspraxis för den gällande lagstiftningen. Bestämmelsen behövs för att säkerställa att tillämpningsområdet för 19 § inte blir ett alltför omfattande hinder för godkännande av namn i situationer där den som innehar ett skyddat kännetecken inte upplever att registreringen av det nybildade namnet kränker innehavarens rätt till namnet i det skyddade kännetecknet eller har fått en ömsesidigt överenskommen ersättning för detta.

3 kap. Namnmyndigheter och förfarandebestämmelser

21 §. Namnmyndigheter. I paragrafen föreslås bestämmelser om myndigheter för behandling av namnären. Enligt 1 mom. avgörs ärenden som gäller för- och efternamn av den magistrat inom vars verksamhetsområde sökanden har sin hemkommun eller folkbokföringskom-

mun. Ansökan kan lämnas in till vilken magistrat som helst. Magistraternas uppgifter har centraliserats för att effektivisera verksamheten. För underhållet av det regionala nätet av magistrater kan det dock finnas behov av att överföra arbetsuppgifter magistraterna emellan. Så gör man också för närvarande. I paragrafen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning så att uppgifter ska kunna överföras på ett smidigt sätt. Enligt bemyndigandet att utfärda förordning får bestämmelser om hur behörigheten ska fördelas mellan magistraterna utfärdas genom förordning av finansministeriet.

I landskapet Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland ärenden som gäller namnändring i stället för magistraten. I 1 mom. ingår därför en bestämmelse enligt vilken de bestämmelser som gäller magistraten i landskapet Åland gäller Statens ämbetsverk på Åland.

Enligt 2 mom. kan domstolen i samband med fastställande av adoption fatta beslut om ett minderårigt adoptivbarns efternamn. Bestämmelser om bestämmande av minderårigas efternamn på grund av adoption finns i 8 §.

Särskild sakkunnigmyndighet i frågor som gäller tillämpningen av lagen är enligt 3 mom. nämnden för namnändring, som tillsätts av justitieministeriet. Nämnden för namnändring inrättades 1985 för att trygga en enhetlig tillämpningspraxis av den dåvarande släktnamnslagen och lagen om förnamn samt att i tillräcklig omfattning förse andra myndigheter med sakkunnighet inom språkvetenskap och namnforskning samt i fråga om befolkningsdatasystemet. Utöver de nämnda expertområdena företräds i nämnden för namnändring också expertisen inom släktnamnslagen. Enligt bemyndigandet att utfärda förordning i paragrafen utfärdas bestämmelser om nämndens sammansättning och uppgifter genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet får det dessutom utfärdas bestämmelser om det förfarande som ska tillämpas vid behandlingen av utlåtanden. Bestämmelsen motsvarar nuläget med den skillnaden att det föreslås att den aktör som tillsätter nämnden för namnändring föreskrivs i lagen. Bemyndigandet att utfärda förordning föreslås dessutom bli preciserat så att en förordning utfärdas av statsrådet och att den genom förordning också får utfärdas bestämmelser om det förfarande som ska tillämpas vid behandlingen av utlåtanden.

22 §. Anmälan om förnamn. I paragrafen föreslås bestämmelser om förfarandet för att uppfylla förnamnsplikten i situationer när personen inte tidigare har getts ett förnamn.

Enligt 1 mom. ska vårdnadshavaren anmäla barnets förnamn till magistraten inom tre månader från barnets födelse. Enligt den gällande lagstiftningen ska barnets namn anmälas inom två månader från barnets födelse. Tidsfristen föreslås bli förlängd till tre månader. Det är motiverat att förlänga tidsfristen eftersom det har konstaterats att det i praktiken har varit svårt att uppfylla förnamnsplikten inom den föreskrivna tidsfristen två månader. Enligt en utredning från Befolkningsregistercentralen hade endast ca 62 procent av barnen i Finland fått ett förnamn inom 60 dygn efter födseln under tiden mellan 2011 och 2016. Procenttalet stiger till nästan 92 när det har förflutit 90 dagar från barnets födelse. Enligt uppgifter från magistraterna och församlingarna har bl.a. tidsfristerna för fastställande av faderskap lett till att namngivningen fördröjts. Trots att myndighetsbesluten i anknytning till fastställande av faderskap närmast gäller bestämmande av efternamn, anmäls barnets förnamn samtidigt med efternamnet. Detta innebär att bestämningsgrunden för efternamnet har ett direkt orsakssamband också med anmälningstidpunkten för förnamnet.

Även praxisen i de övriga nordiska länderna talar för att tidsfristen för att anmäla namn förlängs. I Sverige är tidsfristen för att uppfylla namnplikten tre månader. I Norge, Danmark och Island är tidsfristen sex månader.

Enligt det föreslagna 1 mom. kan anmälan fortfarande göras också till den församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller i den ortodoxa kyrkan där barnet är medlem. Förslaget motsvarar den gällande lagstiftningen. Det är motiverat att bevara församlingarnas ställning som mottagare av namnanmälningar. För detta talar i synnerhet att det är smidigt för befolkningen och att myndigheternas resurser används effektivt.

Den som tar emot en namnanmälan ska utreda att namnet är lagenligt. Bestämmelsen har preciserats så att både magistraten och församlingen har skyldighet att utreda lagenligheten för namnet. Bestämmelsen motsvarar gällande tillämpningspraxis. I praktiken har det ibland varit oklart huruvida förnamnets lagenlighet har utretts eller hur församlingens personal ska förfara när förnamnets lagenlighet är ifrågasatt. Av denna orsak föreslås i 1 mom. en bestämmelse enligt vilken församlingen utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande om det finns skäl att befara att namnet strider mot lag, om namnet inte används från tidigare eller om det inte kan godkännas. Överföringsförfarandet är motiverat för att trygga ett enhetligt tillämpningsförfarande i fråga om de absoluta kraven på förnamn eller kraven på förnamn som kan godkännas efter prövning. Överföringsförfarandet är motiverat också på grund av att en församling inte är en sådan i 21 § avsedd namnmyndighet som kan fatta ett överklagbart beslut i ett namnärende.

Om det inte finns något skäl att betvivla namnets lagenlighet, ska församlingen registrera det anmälda namnet i befolkningsdatasystemet på samma sätt som i dagsläget. Registreringsskyldigheten grundar sig på 25 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster så den specifika bestämmelsen om registreringskyldighet kan slopas i denna lag.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om tidsfristen för förnamnsplikten i andra fall än de som avses i 1 mom. Om en person inte har något förnamn när personen antecknas i befolkningsdatasystemet, ska namnet meddelas inom sex månader från det att anteckningen i befolkningsdatasystemet gjordes. Rätt att föra talan för en minderårig har enligt 43 § den minderårigas vårdnadshavare, men en minderårig som har fyllt 15 år får självständigt meddela sitt namn med stöd av 44 §. I praktiken blir en sådan situation aktuell t.ex. när en sådans person varaktigt flyttar till Finland i vars namnkultur i ursprungslandet det inte används förnamn eller när ett barn vid en internationell adoption inte ännu har fått namn i den stat varifrån barnet kommer till Finland. Bestämmelsen är ny men behövligt med tanke på de ökade internationella flyttningsrörelserna. Tidsfristen föreslås vara sex månader av den orsak att personerna i de fall som i praktiken omfattas av tillämpningsområdet ofta nyligen har kommit till landet och de har många gånger ingen uppfattning om namnskicket i den finländska kulturen. Därför är det ändamålsenligt att reservera tillräckligt med tid för namnvalet. Av särskilda skäl finns det dessutom möjlighet till flexibilitet i fråga om tidsfristen. Ett särskilt skäl kan vara t.ex. att en person har kommit till Finland under sådana förhållanden att han eller hon innan tidsfristen har löpt ut inte ens kan antas ha kunnat tänka över valet av förnamn på ett tillräckligt sätt. Namnanmälan kan i de situationer som avses i 2 mom. enligt förslaget endast göras till magistraten.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om åtgärder som magistraten kan vidta om skyldigheten att anmäla en minderårigs förnamn inte har uppfyllts inom den utsatta tiden. Magistraten ska då sända en uppmaning till det minderåriga barnets vårdnadshavare att uppfylla anmälningsplikten. Om anmälningsplikten inte har uppfyllts inom skälig tid från det att uppmaningen gavs, är magistraten skyldig att anmäla saken till det organ som ansvarar för socialvården i den kommun inom vars område barnet bor. Det organ som ansvarar för socialvården i kommunen ska därefter i samverkan med barnets vårdnadshavare se till att anmälningsplikten uppfylls. Anmälningsplikten är motiverad med tanke på tillgodoseendet av barnets bästa.

I den föreslagna bestämmelsen finns ingen exakt tidsfrist för uppfyllandet av anmälningsplikten efter det att uppmaningen har sänts. Magistraten får t.ex. utifrån de uppgifter den fått av uppmaningens mottagare bedöma när den meddelar vidare om underlåtelse att uppfylla namnplikten. I uppmaningen ska dock anges en tidpunkt efter vilken meddelande till kommunens socialväsande om underlåtelse att uppfylla namnplikten görs för att åtgärder ska vidtas.

De alternativa åtgärder som kommunen kan använda sig av nämns inte heller i bestämmelsen. Det organ som ansvarar för socialvården i kommunen har ofta en närmare kontakt till familjen än vad magistraten har och därför också en bättre möjlighet att genom förhandlingar nå ett bra resultat i namnärendet. Om förhandlingskontakten bryts har kommunen möjlighet att hos domstolen ansöka om att en ställföreträdare för intressebevakaren utses för barnets namngivning. Detta sistahandsalternativ används redan i dagsläget och grundar sig på den i 11 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) föreskrivna möjligheten att förordna en ställföreträdare för intressebevakaren i vissa situationer. Magistratens anmälningsskyldighet till socialväsandet är motiverad också på grund av att underlåtelse att uppfylla namnplikten kan vara ett tecken på att familjen behöver mer omfattande stöd.

23 §. Anmälan om efternamn. I paragrafen föreslås bestämmelser om ett förfarande för att uppfylla efternamnsplikten i situationer när en person inte tidigare har ett förnamn.

Bestämmelserna som gäller uppfyllande av namnplikten i 1 mom. motsvarar i huvudsak bestämmelserna i 22 §. Till denna del hänvisas till det som konstateras i detaljmotiveringen till den paragrafen. Församlingars skyldighet att överföra en efternamnsanmälan till magistraten har dock formulerats annorlunda än i fråga om förnamn. Enligt 1 mom. har församlingen skyldighet att utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande om det finns skäl att befara att det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen strider mot lag, om det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen inte kan godkännas eller om det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen baserar sig på 6 § 5 mom. Enligt den bestämmelse som det hänvisas till kan i avvikelse från huvudregeln som efternamn för barnet väljas ett efternamn som bildats av en förälders eller en mor- eller farförälders namn eller av både föräldrarnas och mor- eller farföräldrarnas namn, om föräldrarna på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det efternamn som föräldrarna anmält motsvarar namnskicket i den staten.

Möjligheten att direkt få ett efternamn i enlighet med en främmande namnkultur är jämfört med den gällande lagstiftningen ny. Samma sakkunnighet om främmande namnkulturer som den som har samlats hos magistraterna kan dock inte förutsättas av församlingarna. Av denna orsak anses det motiverat att de namnanmälningar där det som barnets efternamn uppges ett efternamn i enlighet med en främmande namnkultur alltid ska överföras till magistraten för avgörande. Det föreslås också att de namnanmälningar överförs till magistraten för avgörande där församlingen av andra orsaker misstänker lagenligheten för det anmälda namnet eller anser att efternamnet inte kan godkännas. Dessa grunder för överföring beskrivs i motiveringen till 22 §.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om tidsfristen för bestämmande av efternamn och efternamnsplikten i andra fall än de som avses i 1 mom. Den föreslagna tidsfristen finns i motiveringen till 22 § 2 mom. På bestämmande av efternamn tillämpas i dessa fall dessutom det som föreskrivs om bestämmande av efternamn i 6 och 7 §.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om bestämmande av efternamn i situationer då skyldigheten att anmäla en minderårigs förnamn inte har uppfyllts inom den utsatta tiden. Om det inte gjorts någon anmälan om en minderårigs efternamn inom utsatt tid, ska magistraten sända en uppma-

ning till vårdnadshavaren att uppfylla anmälningsplikten. Om anmälningsplikten inte har uppfyllts inom skälig tid från det att uppmaningen gavs, antecknas för det minderåriga barnet samma efternamn som den förälder som har fött barnet eller, om denna inte är känd, den andra förälderns efternamn. Om ingendera förälderns efternamn är känt, är magistraten skyldig att anmäla saken till det organ som ansvarar för socialvården i den kommun inom vars område barnet bor. Det organ som ansvarar för socialvården i kommunen ska därefter i samverkan med barnets vårdnadshavare se till att anmälningsplikten uppfylls. Anmälningsplikten är motiverad med tanke på tillgodoseendet av barnets bästa. Genom bestämmande av efternamn på basis av ett familjeförhållande kan uppfyllandet av barnets namnplikt främjas utan socialvårdens myndighetsåtgärder. I sådana sällsynta fall där ingendera av barnets föräldrar är känd, är det dock nödvändigt att kontakta de myndigheter som ansvarar för socialvården i kommunen där barnet är bosatt för att namnplikten ska uppfyllas. En närmare redogörelse för anmälningsplikten finns i motiveringen till 22 § 3 mom.

24 §. Ändring av efternamn i samband med vigsel. I paragrafen föreslås bestämmelser om ändring av efternamnet i samband med vigsel.

Enligt 1 mom. ska blivande makar som har beslutat att de vid ingående av äktenskap antar ett efternamn eller en efternamnskombination enligt 10—13 §, anmäla valet av efternamn när de begär hindersprövning. Bestämmelsen tidigare lägger de blivande makarnas namnval jämfört med den gällande lagstiftningen. Också enligt den gällande lagen ska valet av efternamn dock anmälas till vigselförrättaren före vigseln.

En tidigare läggning av anmälan om valet av efternamn behövs, eftersom det i och med att antalet efternamnsalternativ ökar är mer problematiskt att kontrollera lagenligheten än tidigare. Av denna orsak föreslås att det i 1 mom. föreskrivs att om hindersprövning begärs hos en församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller den ortodoxa kyrkan och om det finns skäl att befara att det anmälda namnet strider mot lag eller namnet inte kan godkännas, ska församlingen utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande. Det föreslagna överföringsförfarandet är konsekvent med överföringsförfarandet i fråga om bestämmande av barns namn.

Till kontrollen av efternamns lagenlighet anknyter också 2 mom., enligt vilket intyget över hindersprövning förutom de uppgifter som avses i 13 § i äktenskapslagen även ska innehålla ett konstaterande om att det valda efternamnet är lagenligt. Av 18 § 2 mom. i äktenskapslagen följer att vigselförrättaren har skyldighet att förvissa sig om att hindersprövning har utförts. I praktiken sker detta genom uppvisande av ett intyg över hindersprövning. Samtidigt får vigselförrättaren en försäkran om att efternamnet är lagenligt.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om att vardera maken vid vigseln också kan behålla sitt eget efternamn oberoende av att han eller hon i samband med hindersprövningen har anmält ett annat namnval. Bestämmelsen är behövlig med tanke på situationer där en blivande make ändrar uppfattning om sitt namnval efter hindersprövningen eller där det efter att intyget har lämnats konstateras att det valda efternamnet inte är möjligt enligt lagen. Också i en sådan situation kan vigseln förrättas, men den som vigs behåller då sitt eget efternamn vid vigseln. Om felet eller bristen upptäcks i så god tid att den som gör hindersprövningen har möjlighet att ge ett nytt intyg före vigseln, ska bristen eller felet naturligtvis korrigeras. Ett fel som gjorts av den som gör hindersprövningen ska då anses vara ett sådant vägande skäl att ett nytt intyg kan utfärdas också inom kortare tid än den tidsfrist på sju dagar efter det att hindersprövningen begärdes som föreskrivs i 13 § 2 mom. i äktenskapslagen.

25 §. Ändring av för- eller efternamn. I paragrafen föreslås bestämmelser om förfarandet för ändring av för- eller efternamn. Enligt paragrafen kan ett namn ändras endast på ansökan, om

namnärendet inte gäller för- eller efternamn som bestäms enligt anmälan eller ändring av en makes namn i samband med vigsel. Bestämmelser om dessa sätt för bestämmande av namn finns i 22—24 §. Bestämmelsen skiljer sig från den gällande lagen till den delen att genom den begränsas användningen av anmälningsförfarandet jämfört med nuläget.

Ändringen är motiverad för att en part i framtiden ska kunna inleda ett namnändringsärende utan att han eller hon av flera blanketter ska kunna välja den som är lämplig i fallet. Alla namnändringsärenden, förutom de som gäller vigslar, ska i framtiden kunna inledas med en enda blankett i elektronisk form eller pappersform. Behovet av att övergå till en modell med en enda blankett betonas i synnerhet vid övergången till elektroniska blanketter.

26 §. Anmälan och ansökan. I 1 mom. föreslås bestämmelser om formen för en anmälan och en ansökan som gäller för- eller efternamn. Ett namnärende görs anhängigt skriftligen oberoende av om det är en anmälan eller en ansökan om ett namn. I bestämmelsen begränsas inte skötseln av ärendet på något annat sätt. Bestämmelsen gör det möjligt att sköta ärenden både elektroniskt och personligen.

I momentet föreslås bestämmelser också om innehållet i en anmälan eller ansökan som gäller namn. I en anmälan eller ansökan ska det önskade för- eller efternamnet anges. I ansökan ska dessutom grunderna för det nya förnamnet eller efternamnet anges. Omfattningen av de grunder som krävs i praktiken beror på arten av den grund som berättigar till att få anta namnet och på hur ovanligt namnet är. Det är dock uppenbart onödigt att lägga fram grunder för ansökan t.ex. när namnändringen grundar sig på en sådan ändring i familjeförhållandena som kan konstateras i uppgifterna i befolkningsdatasystemet eller som myndigheten annars känner till, om inte barnets bästa föranleder något annat. Det är också uppenbart onödigt att lägga fram grunder när ansökan gäller ett förnamn som allmänt används av personer av samma kön som sökanden.

I 2 mom. föreslås det dessutom bestämmelser om när en gemensam namnansökan kan göras. Utgångspunkten är att en ansökan om namnändring är personlig. Detta innebär att med en ansökan kan man i regel ändra endast en persons namn. En namnändring är dock inte en på samma sätt en betonad personlig rättshandling som t.ex. erkännande av faderskap eller ingående av äktenskap. Därför kan en vårdnadshavare eller intressebevakare göra ansökan för den person som denna företräder. I sådana fall tillämpas bestämmelserna om en minderårigs rätt att föra talan och självbestämmanderätt i 43 och 44 §.

En gemensam ansökan kan i enlighet med bestämmelsen göras av makar eller sådana sambor som avses i lagen. En gemensam ansökan kan dessutom göras av en förälder tillsammans med sitt minderåriga barn, om de bor i samma hushåll. Enligt bestämmelsen kan en gemensam ansökan gälla endast en situation där familjen ansöker om samma efternamn eller efternamnskombination.

27 §. Avgörande av namnärende som gäller ett omhändertaget barn. I paragrafen föreslås bestämmelser om särskilda krav som ska uppfyllas om man vill ändra ett omhändertaget barns för- eller efternamn under tiden för omhändertagandet.

Enligt bestämmelsen ska magistraten innan ett ärende som gäller för- eller efternamn för ett omhändertaget barn avgörs begära utlåtande om förutsättningarna för ändring av namn av det organ som ansvarar för socialvården i den kommun där barnet omhändertagits. Kravet gäller ändring av både barnets för- och efternamn. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen. Syftet med bestämmelsen är att beslutsfattandet i varje enskilt fall sker i enlighet med barnets bästa.

När ett barn omhändertas med stöd av barnskyddslagen (417/2007) övergår beslutsrätten i flera frågor som gäller vården av barnet med stöd av 45 § i den lagen till det organ som ansvarar för socialvården. Rätten att fatta beslut om barnets namn övergår dock inte, eftersom denna sakkategori inte särskilt nämns i bestämmelsen. I motiveringen till 45 § i barnskyddslagen konstateras uttryckligen (RP 252/2006 rd, s. 175) att beslut om barnets namn hör enbart till barnets vårdnadshavare. Av detta och de allmänna bestämmelserna om rätt att föra talan i 43 § i denna lag följer att det för ändring av ett omhändertaget barns namn utöver ett utlåtande från organet som ansvarar för socialvården dessutom krävs aktivitet av barnets vårdnadshavare. En ansökan om att barnets namn ska ändras görs i enlighet med bestämmelsen om rätt att föra talan av barnets vårdnadshavare. Bestämmelsen om en minderårigs självbestämmanderätt i 44 § i denna lag innebär dock att om en minderårig som har fyllt 15 år och vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare är av olika åsikt, är den minderårigas egen åsikt avgörande. En minderårigs egen åsikt ska i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå beaktas när barnets bästa bedöms med beaktande av bestämmelserna om minderårigas egen rätt att föra talan. Om det för ett omhändertaget barn ansöks om efternamnet för en fosterförälder ska det, utöver det som nämns ovan, på det sätt som avses i den föreslagna 16 § 5 punkten också fås fosterförälderns samtycke till namnändringen.

28 §. Avgiftsfrihet för anmälningar och ansökningar. I paragrafen föreslås bestämmelser om de anmälningar och ansökningar för vilka det inte tas ut någon avgift. Enligt huvudregeln i 1 mom. tas ingen avgift ut för behandling av en anmälan. I regel tas en avgift ut för ett beslut med anledning av en ansökan. Bestämmelser om avgiftens storlek finns i lagen om grunderna för avgifter till staten och i de författningar på lägre nivå som utfärdats med stöd av den.

I 2 mom. föreslås en förteckning över de typer av ansökningar för vilkas beslut det i regel inte tas ut någon avgift. I förteckningen ingår alla de typer av ansökningar som enligt den gällande lagstiftningen kan behandlas som anmälningsärenden utan avgift. Syftet är att behandlingen av dessa typer av ansökningar ska vara så besvärsfri som möjligt och att den behandlingstid som krävs för dem åtminstone inte ska bli längre. En gemensam nämnare för ansökningstyperna i förteckningen är att man genom dem strävar efter ett sakläge som är förknippat också med ett offentligt intresse.

Enligt 1 punkten i momentet ska de ansökningar behandlas avgiftsfritt som gäller att ett minderårigt barn får ett efternamn eller en efternamnskombination som bärs av bägge föräldrarna. Grunden för avgiftsfriheten är att göra det möjligt att skapa en namngemenskap för familjen eller att bevara den.

Syftet med avgiftsfriheten för ansökan enligt 2 punkten är att trygga valfriheten för föräldrarna i fråga om ett minderårigt barns efternamn i en situation då en ena förälderns föräldraskap efter barnets födelse inte ännu var fastställt när namnet skulle anmälas och det därför inte var möjligt att välja den förälderns efternamn.

Syftet med avgiftsfriheten för ansökan enligt 3 punkten är att trygga möjligheten att ge ett barn adoptivföräldrarnas eller adoptivförälderns efternamn eller efternamnskombination i en situation när adoptionen har fastställts av domstolen men domstolen i det sammanhanget inte har fattat beslut om ändring av barnets efternamn. Bestämmelsen är motiverad med tanke på upprättandet av en namngemenskap mellan barnet och barnets förälder.

I 4 punkten har beaktats en situation där ett minderårigt barn eller barnets vårdnadshavare vill ändra barnets efternamn så att det motsvarar den rättsliga familjesamhörigheten efter att faderskapet har upphävts. Bestämmelser om en sådan situation finns i den gällande lagstiftningen i bestämmelserna om förlust av släktnamn. Som förfarande har domstolsförfarande valts. Det föreslås att bestämmelsen upphävs av de orsaker som framförs i detaljmotiveringen till 33 §. I

stället föreslås en möjlighet att avgiftsfritt i magistraten ändra barnets efternamn på barnets eller dess vårdnadshavares eget initiativ i enlighet med det som magistraten anser vara ändamålsenligt för det minderåriga barnet.

I 5 punkten har beaktats en situation där föräldern till ett minderårigt barn har ingått äktenskap eller ett registrerat partnerskap och av denna orsak tagit ett efternamn eller efternamnskombination som är gemensam för båda makarna. I det fallet kan ett barn som bor i samma familj ha ett annat efternamn än sin förälder och föräldrarnas nya partner. För trygghet av familjens namngemenskap föreslås det en möjlighet att i en sådan situation utan avgift med den andra makens samtycke ändra det minderåriga barnets efternamn till det efternamn som båda makarna bär. Om maken till barnets förälder inte är barnets andra vårdnadshavare, kräver bestämmelsen om förande av barnets talan i 43 § dessutom att samtycke till ändring av barnets efternamn också fås från barnets andra vårdnadshavare.

I 6 punkten föreslås en möjlighet för en minderårig som fyllt 15 år att utan avgift avstå från det ena namnet i en efternamnskombination. Det kan inte antas att ett minderårigt barn under 15 år själv ska kunna besluta om sitt val av efternamn och barnet kan när det växer upp uppleva att den efternamnskombination som föräldrarna valt är besvärlig att använda. En minderårig får vid sidan av sina vårdnadshavare rätt att självständigt föra sin talan när han eller hon fyller 15 år. Bestämmelser om rätt att föra talan i namnären och minderårigas självbestämmanderätt finns i 43 och 44 §. Genom den föreslagna bestämmelsen ges den som fyllt 15 år möjlighet att avgiftsfritt avstå från det ena namnet i sin efternamnskombination. Barnets möjlighet att avstå från det ena namnet i sin efternamnskombination ska vara i kraft endast under en viss tid. Efter att barnet har blivit myndigt ska han eller hon enligt förslaget betala samma ansökningsavgift som det föreskrivs för magistratens prestationer i övrigt.

I 7 punkten föreslås avgiftsfri behandling av en ansökan om ändring av förnamn, genom vilken sökanden vill att hans eller hennes förnamn ska motsvara den könstillhörighet som fastställts för sökanden enligt lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster. En ansökan om förnamn ska göras i samband med ansökan om fastställande av könstillhörighet eller efter det för att ansökan ska vara avgiftsfri. Möjligheten stöder bevarandet av förnamns könsbundenhet. Om sökanden önskar få sitt namn ändrat före ansökan om fastställande av könstillhörighet, måste undantaget från förnamns könsbundenhet avgöras separat i varje enskilt fall. I sådana fall är det motiverat att betala en normal ansökningsavgift. En normal ansökningsavgift tas också ut när sökanden ansöker om ett nytt förnamn efter det att han eller hon redan en gång har ändrat sitt namn så att det motsvarar sökandens kön.

29 §. Kungörelse om ett ansökt nybildat efternamn samt framställande av anmärkning. I paragrafen föreslås bestämmelser om magistratens skyldighet att före godkännandet kungöra ett nybildat efternamn samt möjligheten att framställa en anmärkning. Enligt 1 mom. ska magistraten kungöra ett sådant ansökt nybildat efternamn på sin webbplats som magistraten anser att det inte finns några hinder för att godkänna. Ett ansökt nybildat efternamn kan godkännas först då 30 dagar har förflutit efter att namnet kungjordes på magistratens webbplats.

Enligt 2 mom. får en anmärkning framställas mot ett nybildat efternamn som magistraten har kungjort. Rätt att framställa en anmärkning har den som anser att sökandens nybildade efternamn står i strid med bestämmelserna i 18 § 2 punkten eller 19 § och att ett godkännande av ansökan kränker hans eller hennes rätt. I punkterna hänvisas till efternamn som är vedertagna i en viss allmänt känd och historiskt betydande inhemsk eller utländsk släkt eller som kan förväxlas med ett skyddat kännetecken. Ett sådant nybildat efternamn kan inte godkännas annat än med stöd av ett sådant särskilt skäl som avses i 20 §.

Enligt 3 mom. ska en anmärkning framställas skriftligen till magistraten inom 30 dagar från den dag då ansökan kungjordes genom publicering på magistratens webbplats. Den föreslagna tidsfristen är inte ovillkorlig. En anmärkning som framställts efter att tidsfristen har löpt ut kan enligt förslaget beaktas, om ärendet ännu inte har avgjorts.

Bestämmelsen motsvarar delvis den gällande lagstiftningen. Rätten att framställa anmärkning enligt den gällande lagstiftningen är dock avsevärt mer omfattande och täcker utöver nybildade efternamn också alla befintliga efternamn om vilka det har begärts utlåtande från nämnden för namnären. En så omfattande informationsskyldighet kan inte längre anses vara ändamålsenlig med beaktande av att det enligt uppgifter från magistraterna ytterst sällan görs anmärkningar och en framställning av en anmärkning hindrar inte nödvändigtvis att efternamnet godkänns, om de krav som ställs i lagen uppfylls. Möjligheten till anmärkning försenar godkännandet av ett efternamn med minst 30 dygn och genomförandet av den ökar också kostnaderna för namnansökningarna, eftersom namnansökningar i dagsläget kungörs i Officiella tidningen och kostnaderna för kungörelsen tas ut hos sökanden. I den modell som nu föreslås inskränks kungörelseplikten till nybildade efternamn och kanalen för kungörelse överförs till magistraternas webbplats. Kostnaderna för kungörelserna kan fortfarande med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten kanaliseras till ansökningsavgifterna, men kostnaderna för dem bedöms som mer måttliga jämfört med den nuvarande kanalen för kungörelser. I enlighet med bemyndigandet i momentet kan det genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om innehållet i meddelanden som publiceras på webbplatsen.

30 §. Utlåtande av nämnden för namnären. I paragrafen föreslås bestämmelser om de typer av ansökningar för vilkas del magistraten ska begära utlåtande av nämnden för namnären. Skyldigheten att begära utlåtande av nämnden för namnären begränsar sig dock endast till de ansökningar som inte ska överföras till en annan myndighet, lämnas utan prövning eller omedelbart avslås. Det ska alltså inte begäras något utlåtande av nämnden för namnären i fråga om ansökningar som lämnats till fel myndighet eller där de fel och brister, som inte korrigerats, är så uppenbara att ansökan omedelbart lämnas utan prövning eller förkastas. På överföring och komplettering av en handling tillämpas kompletterande bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003). Syftet med paragrafen är begränsa antalet namnansökningar som sänds till nämnden för namnären till de ansökningar där den sakkunnighet som nämnden tillhandahåller mest effektivt kommer till användning. Syftet med begränsningen är också att undvika onödigt överlappande myndighetsarbete och att förkorta den genomsnittliga behandlingstiden för namnansökningar.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska magistraten begära ett utlåtande av nämnden för namnären om ansökan gäller ett förnamn, om det finns grundad anledning att befara att namnet inte uppfyller de krav som anges i 1—3 §. Det är då fråga om ett förnamn vars godkännande är ifrågasatt på grund av att det inte uppfyller de krav som ställs i lagen. Om magistraten anser att en namnansökan ska förkastas på förfaringsmässiga grunder, finns det ingen skyldighet att begära utlåtande. En orsak att förkasta en namnansökan på förfaringsmässiga grunder är t.ex. att namnansökan förkastas på grund av att samtycke av den andra vårdnadshavaren till en ansökan om förnamn för en minderårig saknas. I fråga om namnansökningar som magistraten godkänner har den ingen skyldighet att begära utlåtande, om den inte själv anser att det finns särskilda skäl i enlighet med 2 mom. till detta.

Enligt 2 punkten ska magistraten begära ett utlåtande av nämnden för namnären också om ansökan gäller ett nybildat efternamn som sökanden inte har burit tidigare. En sökande har i praktiken alltid rätt att återgå till ett efternamn som han eller hon har använt tidigare. Av denna orsak är det inte ändamålsenligt att begära utlåtande om ansökan av nämnden för namnären.

Enligt 3 punkten ska magistraten begära ett utlåtande av nämnden för namnären den om ansökan gäller ett efternamn som sökandens förfäder har burit och i fråga om vilket senaste anteckning i en handling har gjorts före 1900. Avsikten är att magistraterna självständigt ska kunna fatta beslut genom att förlita sig på anteckningar som gjorts 1900 och senare i befolkningsdatasystemet eller kyrkliga register. Bedömningen av etableringen och rättstävningen av namn på basis av äldre anteckningar än dessa är inte entydig. Därför har det ansetts som ändamålsenligt att i fråga om sådana ansökningar alltid begära utlåtande av nämnden för namnären den.

Enligt 2 mom. ska magistraten begära utlåtande av nämnden för namnären den i ett ärende som gäller för- eller efternamn också om magistraten själv anser att det finns särskilda skäl till det. Bestämmelsen begränsar inte möjligheten att begära utlåtande endast till ansökningsärenden, utan utlåtande kan också begäras för anmälningsärenden, om magistraten anser att det finns något särskilt skäl till detta. Den nuvarande begränsade möjligheten att begära utlåtande har upplevts som en brist i magistraterna och syftet är korrigera detta genom den föreslagna bestämmelsen.

När magistraten begär utlåtande av nämnden för namnären den ska naturligtvis förvaltningslagens bestämmelser om hörande av en part iakttas när ärendet avgörs. Enligt 34 § i förvaltningslagen ska en part innan ett ärende avgörs ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Magistraten ska därmed innan ärendet avgörs höra parten, om nämnden för namnären den inte ger ett bifallande utlåtande i ärendet.

I 3 mom. föreslås dessutom att det genom förordning av statsrådet kan utfärdas bestämmelser om att utlåtande av nämnden för namnären den inte ska begäras om de ansökningar som närmare anges i förordningen. Bemyndigandet att utfärda förordning är behövligt så att innehållet i begäran om utlåtande och det totala antalet begäran som sänds till nämnden för namnären den i ett senare skede kan preciseras för undvikande av överlappande utträttande och behandling av ärenden hos myndigheter. Det är möjligt att i ett senare skede slopa utlåtandeförfarandet för nämnden för namnären den, om en tillämpningspraxis har etablerats och ärenden som gäller ändring av namn upplevs så enkla att avgöra att skyldigheten för nämnden för namnären den att ge utlåtande anses förlänga behandlingen av namnären den i onödan. En motsvarande möjlighet finns också i den gällande lagstiftningen.

31 §. Avgörande av namnären den. I 1 mom. föreslås bestämmelser om avgörande av ärenden som baserar sig på anmälan. Ett namnären den anses avgjort den dag som magistraten eller en i 22—24 § avsedd församling har fört in namnet i befolkningsdatasystemet.

Enligt 2 mom. avgör magistraten ett namnären den som baserar sig på en sådan anmälan om namn som inte kan antecknas i enlighet med anmälan utan har överförts till magistraten för avgörande. Kan inte magistraten bifalla det anmälda namnet fattar den beslut i saken. Ett namnären den som baserar sig på ansökan avgörs av magistraten, oberoende av om beslutet är positivt eller negativt.

Enligt 2 mom. ska om ingen anmärkning har framställts mot ansökan, det godkända namnet utan dröjsmål införas i befolkningsdatasystemet. Namnet förs alltså in i registret före beslutet har vunnit laga kraft. Undantag från detta är naturligtvis en situation där en anmärkning har framställts. Om inte någon anmärkning har gjorts, så har ingen behov av rättsskydd i anledning av det bifallande beslutet, vilket innebär att ett beslut som inte har vunnit laga kraft inte utgör något hinder för registeranteckningen.

I 3 mom. föreskrivs att magistratens avgörande ska ges till nämnden för namnären den för kännedom. Bestämmelser om detta finns i nuläget på förordningsnivå. Det har ansetts som mer ändamålsenligt att föreskriva om saken i lag. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak den gällande regleringen, men användningsområdet har preciserats. Enligt förslaget begränsas informationsskyldigheten till endast de avgöranden om namn där ett utlåtande har begärts av nämnden för namnären den. Den föreslagna begränsningen behövs för undvikande av överlappande myndighetsarbete. Enligt förslaget ska informationsskyldigheten däremot också gälla de anmälningssärenden där ett utlåtande har begärts före ärendets avgörande. Skyldigheten är därmed inte beroende av om något beslut slutligen fattas i ärendet. Kravet på en kopia har slopats i förslaget och informationssättet har lämnats öppet att avgöras i tillämpningspraxis. Informationssättet kan utöver en kopia vara t.ex. en elektronisk länk.

Bestämmelserna i paragrafen kompletterar bestämmelserna i förvaltningslagen, som ska tillämpas som allmän lag, när det gäller förfaranden som ska tillämpas vid behandlingen och avgörandet av ett förvaltningsärende.

32 §. Rättelse av uppgifter och sökande av ändring. I 1 mom. föreslås en informativ hänvisning till lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster. I 76 § i den lagen finns bestämmelser om rättelse av uppgifter i fråga om registeranteckningar i befolkningsdatasystemet. I det fall att det gäller en rättelse av ett beslut som gäller ett namn ska till denna del förvaltningslagen tillämpas.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om sökande av ändring i beslut fattade av magistraten. Magistratens beslut får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ändring kan sökas endast i ärenden som avgjorts genom beslut. Eftersom bifallande beslut i ärenden som grundar sig på anmälan görs genom en registeranteckning uppstår inte något överklagbart förvaltningsbeslut i fråga om dem. Något omprövningsförfarande införs inte. Ärendet har övervägts individuellt redan när förvaltningsbeslutet fattades och en fas med begäran om omprövning kunde grundlöst förlänga den totala behandlingstiden. Magistraten har dessutom i oklara fall skyldighet att begära utlåtande av nämnden för namnären den.

Vem som har rätt att söka ändring bestäms enligt förvaltningslagen. Rätt att överklaga har därmed de aktörer som direkt berörs av beslutet. Ätminstone den som gör en anmälan, en ansökan eller framställer en anmärkning om ett namn har rätt att överklaga. Rätt att söka ändring har på samma sätt andra aktörer som direkt anknyter till ärendet, t.ex. den som ger sitt samtycke i ärenden som kräver samtycke och ett barns båda vårdnadshavare. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. De föreslagna bestämmelserna om ändringssökande motsvarar det rådande rättsläget. Hänvisningen till lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster är dock ny.

I 2 mom. föreslås dessutom att förvaltningsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens beslut i ett namnären de ska sändas till nämnden för namnären den för kännedom. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar i huvudsak bestämmelsen i samma sak i den gällande namnförordningen. På samma sätt som i fråga om magistratens informationsskyldighet när det gäller avgöranden föreslås det också att förvaltningsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens informationsskyldighet föreskrivs i lagen. Kravet på kopia av beslutet har dock slopats. Till denna del hänvisas till det som har framförts i detaljmotiveringen för 31 § 3 mom.

33 §. Förlust av efternamn. I paragrafen föreslås bestämmelser om en situation där den rätt till ett nytt efternamn som beviljats en person i så pass väsentlig grad kränker en annan persons rätt till skydd av ett namn eller kännetecken att det är befogat att i tingsrätten väcka talan om

att efternamnet ska förklaras förverkat. En ändring av efternamnet i efterhand mot bäraren av efternamnets vilja innebär mer olägenhet än att avslå det vid ansökningsförfarandet. Av denna orsak kan en förlust av efternamn bli aktuell endast när en annan persons rätt till skydd av ett namn eller ett kännetecken kränks i väsentlig grad. Vid bedömningen av graden av väsentlighet kan uppmärksamhet fästas vid t.ex. den ekonomiska förlust som kränkningen orsakar eller vid hur ovanligt efternamnet är.

Rätten för innehavaren av namnet eller kännetecknet att föra talan i fråga om förlust av efternamn anses behövlig i synnerhet med tanke på att det i förvaltningsärenden som gäller ändring av efternamn inte är möjligt att grundligt utreda skyddet för sådana rättsinnehavare. Trots att den som bär ett skyddat namn har möjlighet att framställa en anmärkning i fråga om ett nybildat efternamn, innefattar denna möjlighet inte de namn som används redan sedan tidigare. Möjligheten att framställa en anmärkning är också mycket tidsbegränsad, så enbart omständigheten att rättsinnehavaren inte har framställt en anmärkning hindrar inte att talan väcks.

Tidsfristen för väckande av talan om förverkande av efternamn är fem år. Tidsfristen börjar löpa från det att det nya efternamnet har antecknats i befolkningsdatasystemet. Talan förs i den tingsrätt som föreskrivs i 10 kap. i rättegångsbalken.

Bestämmelsen om förlust av efternamn är begränsad till att endast reglera frågan huruvida den som sitt efternamn fått ett skyddat namn eller kännetecken kan förpliktas att inom en viss tid ta tillbaka sitt tidigare efternamn. Vid rättegången avgörs t.ex. inte om den person som fått det skyddade namnet eller kännetecknet får använda sitt nya efternamn som firma eller varumärke i näringsverksamhet eller som konstnärsnamn i litterär eller konstnärlig verksamhet.

Möjligheten att väcka talan i fråga om att efternamnet ska förklaras förverkat motsvarar den gällande lagstiftningen. I förslaget har däremot bestämmelsen i den gällande lagstiftningen slopats i fråga om att det är möjligt att väcka talan om förlust av släktnamn också i en situation där faderskapet till ett barn har upphävts och mannen i domstolen kräver att barnets släktnamn ska förverkas till följd av att faderskapet har upphävts. Den bestämmelsen anses inte längre med tanke på genomförandet av mannens och barnets rättigheter motsvara den nuvarande uppfattningen om proportionalitet eller ändamålsenlighet vid förfaranden i namnärenden.

4 kap. **Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område**

34 §. Bestämmande av namn. Med bestämmande av efternamn avses i den föreslagna bestämmelsen att namn fås eller ändras på grund av familjeförhållanden. Som uttryckliga exempel nämns födelse, ingående eller upplösning av äktenskap, fastställande eller upphävande av föräldraskap och adoption. Enligt paragrafen är det fråga om bestämmande av efternamn när erhållandet eller ändringen direkt grundar sig på en bestämmelse i lag eller när namnet fås eller ändras på grund av en anmälan till en behörig myndighet.

Det är fråga om sådant bestämmande av namn som avses i paragrafen t.ex. när ett barn med stöd av 6 § får föräldrarnas gemensamma efternamn eller samma efternamn som barnets helsyskon har. Sett ur synvinkeln för den internationella privaträtten är det fråga om bestämmande av efternamn också när en make vid ingående av äktenskap tar sin makes efternamn eller bildar en efternamnskombination av sitt eget och makens efternamn.

Ett sådant bestämmande av namn som avses i paragrafen innefattar också de fall där ett efternamn som fås eller ändras inte är fast anknutet till ändringar i den familjerättsliga ställningen, utan har lämnats beroende av personens eller hans eller hennes rättsliga företrädarens vilja till den delen att det i lagen föreskrivs en möjlighet välja efternamn inom ramarna för de i lagen föreskrivna alternativen eller att besluta att efternamnet inte ändras, trots att det sker föränd-

ringar i familjeförhållandena. Ett bestämmande av efternamn av det slaget är t.ex. att föräldrarna har möjlighet att välja barnets efternamn om de när de anmäler barnets efternamn har olika efternamn, eller när blivande makar har möjlighet att genom anmälan som gemensamt efternamn anta den enas efternamn eller genom anmälan behålla sina egna efternamn. Det väsentliga är då att valet eller ändringen av efternamnet görs genom en anmälan till myndigheten utan att myndigheten meddelar något rättsligt bindande beslut i ärendet.

Som ett sådant bestämmande av efternamn som avses i bestämmelsen kan betraktas också ett oförändrat och bestående efternamn som fått i ett *common law*-land på basis av eller trots förändringar i familjeförhållandena. Trots att användningen av efternamn i dessa länder snarare anses som en sedvänja än en rättslig företeelse, är bestämmelserna om bestämmande av efternamn eller ändring av det vid förändrade familjeförhållanden så pass etablerade, att de kan jämföras med rättsregler. I det fallet att det har ansökts om bekräftelse av registermyndigheten eller domstolen, jämföras situationen med ett myndighetsbeslut.

Paragrafen motsvarar den gällande regleringen med undantag av att den föreslagna ordalydelsen nu innefattar både för- och efternamn. Samma ändring har gjorts i alla bestämmelser i detta kapitel. De begrepp som används i paragrafen har också moderniserats.

35 §. Tillämplig lag vid bestämmande av namn. Enligt 1 mom. ska finsk lag tillämpas på bestämmande av namn om den vars namn ska bestämmas är bosatt i Finland när grunden för bestämmandet av namnet uppkommer eller när anmälan om namn görs. Enligt 2 mom. ska på motsvarande sätt i fråga om en person som är bosatt utomlands på bestämmande av personens namn tillämpas lagen i den stat där personen är bosatt. I det senare fallet visar bestämmelsen dock inte på den tillämpliga materiella lagen, utan detta är beroende av de internationellt privaträttsliga bestämmelserna i den stat där personen är bosatt: den stats lag ska tillämpas som myndigheten i staten i fråga skulle tillämpa i det aktuella fallet. Om lagvalsreglerna i den stat där personen är bosatt utgår från principen om bostadsort, ska denna stats materiella bestämmelser om namn tillämpas. I det fallet att man i den stat där personen är bosatt iakttar medborgarskapsprincipen, ska det också vid avgörandet i Finland av bestämmandet av namn tillämpas de materiella bestämmelserna i det land vars medborgare personen är.

I bestämmelsen har som anknytning valts personens bostadsort i stället för hemvist, som används i den gällande lagen. Det är motiverat att ändra anknytningen eftersom numera används bostadsort mer allmänt än hemvist som internationell privaträttslig anknytning i person- och familjerätten i Finland samt i internationella författningar. Ändringen förverkligar den allmänna strävan att harmonisera de anknytningar som används. Som begrepp inom den internationella privaträtten står hemvist och bostadsort mycket nära varandra. Ändringen bedöms inte medföra några stora förändringar jämfört med nuläget. Skillnaden är närmast den att vid bedömningen av i vilket stat personen har bostadsort beaktas det inte om personen har haft för avsikt att stadigvarande vara bosatt i landet, utan bedömningen görs utifrån ren fakta. Strävan är då att hitta den stat där personen i fråga de facto har sin huvudsakliga livsmiljö.

Vid tillämpningen av 1 och 2 mom. ska som den avgörande tidpunkten betraktas den tidpunkt när grunden för att få namnet eller ändra det uppstod. Om det för att få eller ändra namnet krävs en anmälan till en myndighet, ska på motsvarande sätt den sökandes bostadsort när anmälan görs vara det avgörande. En person som vid den avgörande tidpunkten med tanke på bestämmandet av namnet har haft bostadsort i en främmande stat lyder därmed inte retroaktivt under finsk lag när han eller hon flyttar till Finland.

Enligt 3 mom. har finska medborgare som är bosatta i en annan stat rätt att yrka att finsk lag ska tillämpas på bestämmandet av namn. Yrkandet kan framföras t.ex. i samband med ansökan om pass eller när en finsk medborgare som varaktigt bott utomlands flyttar tillbaka till

Finland. Enligt bemyndigandet i momentet utfärdas bestämmelser om den myndighet som yrkandet ska riktas till genom förordning av statsrådet.

I Finland, Norge, Sverige och Danmark tillämpas i namnären den principen om bostadsort eller hemvist i stället för medborgarskapsprincipen. Av denna orsak och eftersom det av praktiska skäl i de nordiska relationerna är viktigt att i så stor omfattning som möjligt sträva efter erkännande av det rättsläge som grundar sig på lagarna i ett annat nordiskt land, anses det inte som ändamålsenligt att valmöjligheterna för finska medborgare ska gälla de situationer när personen i fråga har bostadsort i Norge, Sverige eller Danmark. Exempelvis bedöms bestämmandet av namn för en finsk medborgare som är bosatt i Sverige alltid enligt svensk lag.

En isländsk medborgare har med stöd av de internationellt privaträttsliga bestämmelserna i den gällande namnlagen haft rätt att kräva att hans eller hennes namn ska bestämmas i enlighet med det isländska namnsystemet. Det är möjligt att slopa den särskilda regleringen i och med att de materiellrättsliga bestämmelserna i Finland föreslås bli ändrade så att de i större omfattning än tidigare beaktar personens anknytning till en främmande stat och till det namnskick som iakttas där.

När en domstol i Finland fastställer en adoption, bestäms i enlighet med 4 mom. ett minderårigt barns efternamn enligt finsk lag. I dessa situationer tillämpas finsk lag oberoende av var barnet har sin bostadsort.

I 5 mom. finns en bestämmelse med tanke på en situation där en person vid den tidpunkt som har betydelse för bestämmandet av namnet inte har bostadsort någonstans alls. I ett sådant fall ska lagen i den stat tillämpas som den som saken gäller, med beaktande av alla omständigheter, har den närmaste anknytningen till. Bestämmelsen blir tillämplig t.ex. när en asylsökande endera gifter sig i Finland eller får ett barn här, men ursprungslandet inte längre kan anses vara personens bostadsort och inte heller kan man anse att hans eller hennes bostadsort har flyttats till Finland. I det fallet bestäms den tillämpliga lagen vid bestämmandet av namn utifrån lagen i den stat som personen i det enskilda fallet har närmast anknytning till.

Med undantag för de ändringar som gäller anknytningen till bostadsort, den tillämpliga lagen för personer utan bostadsort och den differentierade behandlingen av isländska medborgare motsvarar bestämmelserna den gällande lagstiftningen. Dock har de använda begreppen och bemyndigandet att utfärda förordning uppdaterats.

36 §. Finsk myndighets behörighet i namnären. I 1 mom. föreslås bestämmelser om en finsk myndighets behörighet i ärenden som gäller ändring av namn. Behörigheten för en finsk domstol att pröva ärenden som gäller ett yrkande på förlust av efternamn föreskrivs i 2 mom. och i 3 mom. finns bestämmelser om den allmänna behörigheten i fråga om barnets namn när en adoption fastställs. I 4 mom. finns bestämmelser om behörighet grundad på nära anknytning, s.k. *forum necessitatis*.

Enligt huvudregeln i 1 mom. har en finsk myndighet behörighet i ärenden som gäller ändring av ett namn, om personen är bosatt i Finland. I bestämmelsen har som anknytning valts personens bostadsort i stället för hemvist, som används i den gällande lagen. Valet har motiverats i detaljmotiveringen till 35 §.

I fråga om finska medborgare har behörigheten dessutom utvidgats till förmån för medborgarskapsprincipen så att ärenden som gäller ändring av namn kan utredas här, trots att personen inte har sin bostadsort i Finland, om personen är finsk medborgare och har bostadsort i någon annan stat än Danmark, Norge eller Sverige.

En finsk medborgare med bostadsort i Danmark, Norge eller Sverige kan inte få sitt namnändringsärende utrett i Finland, utan personen måste ansöka om ändringen i den stat han eller hon är bosatt. Detta beror på att ett avgörande som har meddelats i Finland inte betraktas som giltigt i de nämnda staterna. Bestämmelsen uttrycker dessutom det mer allmänna nordiska strävandet efter att myndigheterna i endast ett nordiskt land har den allmänna behörigheten. Eftersom den gällande namnlagstiftningen i Island skiljer sig från lagstiftningen i de övriga nordiska länderna, kan enligt 1 mom. ett namnändringsärende som gäller en finsk medborgare som stadigvarande bor i Island behandlas i Finland.

I fråga om finska medborgare har bemyndigandet utvidgats i förhållande till den gällande lagen. Enligt den gällande lagen är finska myndigheters behörighet i ärenden som gäller en finsk medborgare beroende av om ett beslut meddelat i Finland erkänns av den stat där personen har bostadsort. Det har ofta visat sig vara svårt att få redogörelser över innehållet i lagen och bestämmelser om erkännande av beslut om namn, i synnerhet i fråga om mer avlägsna länder. Av denna orsak har finska myndigheter inte alltid kunnat utreda finska medborgares ansökan om ändring av namn. Det har varit särskilt svårt i situationer där medborgarskapsprincipen iakttas i lagstiftningen på sökandens bostadsort och därmed har myndigheterna i den stat sökanden är bosatt inte heller kunnat utreda namnändringsärendet. Genom en utvidgning av grunden för behörighet utifrån medborgarskap är syftet att tillhandahålla bättre tjänster för finska medborgare också i situationer där medborgaren bor i en främmande stat utanför de nordiska länderna.

Med talan om förverkande av namn avses den i 33 § 2 mom. avsedda talan om att ett efternamn ska förklaras förverkat i det fall att någon har fått ett efternamn som vid användningen i väsentlig grad kränker rätten till ett skyddat namn eller kännetecken. I ett sådant fall är en finsk domstol behörig endast om svaranden har bostadsort i Finland.

När en adoption fastställs i Finland, kan domstolen fatta beslut om ett minderårigt barns efternamn. I överensstämmelse med bestämmelserna om bestämmande av efternamn i samband med adoption föreslås det i 3 mom. att en finsk domstol i samband med fastställelsen av en adoption ska ha behörighet att fatta beslut om ett minderårigt barns efternamn trots att barnet inte har bostadsort här.

I paragrafens 4 mom. föreslås en bestämmelse om behörighet grundad på nära anknytning, s.k. *forum necessitatis*. Förutom i de situationer som anges i 1—3 mom. ska en finsk myndighet enligt förslaget ha befogenhet att behandla ett namnärende, om ärendet inte kan avgöras i den främmande stat där sökanden är bosatt och det finns ett synnerligen vägande skäl till att ärendet ska avgöras i Finland. Detta kan bli aktuellt om staten där sökanden har sin bostadsort är i ett kaotiskt tillstånd.

Med undantag av anknytningen till bostadsort och det nya 4 mom. motsvarar bestämmelserna den gällande lagstiftningen. Ett beslut meddelat i Finland erkänns som giltigt i den stat där personen har sin bostadsort. Ett beslut meddelat i Finland kan anses som giltigt i den stat där personen är bosatt bl.a. av den orsak att medborgarskapsprincipen iakttas där. Om utgångspunkten är att principen om bostadsort iakttas i den stat där personen bor, men det beslut som meddelats i Finland ändå anses giltigt på grund av medborgarskapsanknytningen, finns det inte heller något hinder för att i Finland utreda ett namnändringsärende för en finsk medborgare. Eftersom en finsk myndighet är skyldig att på tjänstens vägnar utreda om den är behörig i saken, kan myndigheten i den aktuella situationen vara tvungen att skaffa en utredning över innehållet i den främmande statens lagstiftning.

37 §. Ärenden som är anhängiga utomlands. I paragrafen finns en bestämmelse i fråga om inverkan i Finland av ärenden som är anhängiga utomlands, s.k. litispendens. Med detta avses

huruvida myndighetsbehandlingen av ett namnärende här påverkas av att det i samband med behandlingen har kommit fram att samma ärende redan tidigare har blivit anhängigt i en annan stat. Myndigheten har dock ingen aktiv skyldighet att utreda om ärendet är anhängigt i en annan stat.

Enligt bestämmelsen uppstår litispendens om det är uppenbart att beslutet i ärendet kommer att erkännas i Finland. Om detta kan anses uppenbart, ska de finska myndigheterna avbryta behandlingen av samma ärende som senare gjorts anhängigt här tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland. Om beslutet erkänns, förfaller ärendets behandling här. Bestämmelsen motsvarar de allmänna principer som tillämpas i vår internationella processrätt.

Kan man däremot inte anse det som uppenbart att det beslut som meddelas i en främmande stat erkänns i Finland, kan behandlingen av ärendet fortsätta i Finland trots det förfarande som är anhängigt i den främmande staten. En sådan situation kan uppstå i synnerhet på grund av att myndighetens behörighet i den främmande staten som sådan grundar sig på en omständighet som enligt 39 § inte i Finland anses utgöra en godtagbar grund för behörigheten eller att det i förfarandet ingår ett sådant fel eller en sådan brist som enligt den paragrafen utgör en grund för att inte erkänna det utländska beslutet.

Man kan dock inte hänvisa till litispendens i fall där det medför oskäligt dröjsmål att vänta på det utländska beslutet jämfört med att ärendet avgörs i Finland. Enligt 2 mom. kan finska myndigheter i en sådan situation antingen låta bli att avbryta behandlingen av ett ärende eller besluta att en avbruten behandling ska fortsätta. För en fortsatt behandling ska det visas på de omständigheter på grund av vilka det med beaktande av omständigheterna inte går att få ett avgörande av den utländska myndigheten inom en rimlig tid.

Jämfört med nuläget är denna bestämmelse ny, men den anses på ett allmänt plan som behövt för att undvika överlappande myndighetsarbete vid myndigheterna i två olika stater under den tid behandlingen av ärendet pågår.

38 §. Tillämplig lag i namnärenaden. När en finsk myndighet enligt 36 § är behörig att utreda en ansökan eller ett käromål som gäller ett namn, ska saken avgöras i enlighet med finsk lag. Bestämmelsen motsvarar nuläget.

39 §. Giltigheten i Finland av att nytt namn tagits i bruk. Bestämmelser om bestämmande av namn med familjeförhållanden som grund finns i 35 § och om ändring eller förlust av namn på grund av erkännande av ett beslut som fattats i en främmande stat i 40 §. Om en person i någon annat fall än de som avses i 35 och 40 § de facto har tagit ett nytt namn i användning i en främmande stat, kan namnet med stöd av 39 § betraktas som ett giltigt namn också i Finland. Förutsättningen är då att det var tillåtet att ta namnet i användning i den stat där den berörda personen hade sin bostadsort vid den tidpunkt när namnet togs i användning.

Exempelvis i vissa *common law*-länder är en persons namn inte en rättslig utan en faktisk fråga. Som en persons namn betraktas det namn under vilket personen vedertaget är känd. Om t.ex. en finsk medborgare bor stadigvarande i Storbritannien och där har tagit ett nytt namn, kan det antagna efternamnet i enlighet med den föreslagna bestämmelsen godkännas som giltigt i Finland, trots att personen i det pass som utfärdades före namnändringen fortfarande bär sitt tidigare namn. Förutsättningen är att personen lägger fram en tillräcklig utredning över att han eller hon under tiden som han eller hon bodde i Storbritannien stadigvarande tagit det andra namnet i användning. Bestämmelsen motsvarar nuläget med den skillnaden att hänvisningen till hemvist har ändrats till bostadsort.

40 §. Erkännande av utländska beslut. Det föreslås att det i fråga om erkännandet av utländska beslut om namn föreskrivs att utgångspunkten är principen om bostadsort, men att också ett beslut meddelat i den stat där en person har hemvist eller är medborgare är giltigt i Finland. Enligt paragrafen erkänns ett i en främmande stat meddelat laga kraft vunnet beslut genom vilket ett efternamn har ändrats eller förklarats förverkat som giltigt i Finland om något av följande villkor uppfyllts när beslutet meddelades:

- 1) beslutet har meddelats av en myndighet i den stat där personen är bosatt (1 mom.),
- 2) beslutet har meddelats av en myndighet i den stat där personen har sin hemvist (1 mom.),
- 3) beslutet har fattats av en myndighet i en annan stat, men det erkänns som giltigt av den stat där den som saken gäller är bosatt eller har hemvist (1 mom.), eller
- 4) beslutet har meddelats av en myndighet i den stat vars medborgare personen är (2 mom.).

Beslut meddelade i andra stater än den där personen har sin bostadsort, hemvist eller vars medborgare han eller hon är, är med stöd av de villkor som nämns i 3 punkten giltiga t.ex. när den stat där personen har sin bostadsort eller hemvist med stöd av ett internationellt fördrag erkänner beslutet i staten i fråga som giltigt oberoende av personlig anknytning.

I paragrafen avses beslut av både domstolar och av administrativa myndigheter. I enlighet med de allmänna principerna erkänns endast beslut som vunnit laga kraft, dvs. beslut i vilka ändring inte får sökas genom ordinära rättsmedel. Ett villkor för erkännande är att beslutet har vunnit laga kraft i ursprungsstaten. Om beslutet inte har vunnit laga kraft i ursprungsstaten t.ex. eftersom ändring har sökts i beslutet, det har upphävts eller ersatts med ett beslut som meddelats i ursprungsstaten eller som erkänts av ursprungsstaten, erkänns beslutet inte heller i Finland.

Enligt paragrafen erkänns ett beslut om ett namn som meddelats i en främmande stat endast om ett namn har ändrats till ett annat eller förklarats förverkat genom beslutet. Ett avgörande genom vilket en ansökan om en namnändring eller ett yrkande på att ett namn ska förklaras förverkat har förkastats erkänns däremot inte i Finland. Det är en annan sak att t.ex. ett avgörande genom vilket en ansökan om namnändring har förkastats i ett namnämmande i Finland kan utgöra bevis vid bedömning av t.ex. skyddet för en utländsk släkts efternamn.

Bestämmelserna motsvarar nuläget med den skillnaden att i de situationer som avses i 1 mom. ska utöver en anknytning genom hemvist eller medborgarskap också en anknytning genom bostadsort betraktas som en tillräcklig anknytning.

41 §. Vägran att erkänna utländska beslut. I paragrafen anges vilka omständigheter som utgör hinder för att ett beslut som meddelats i en främmande stat erkänns i Finland, trots att de villkor som föreskrivs i 38 § föreligger. I paragrafen avses beslut både av domstolar och av administrativa myndigheter. Det är meningen att förteckningen över grunderna för vägran ska vara uttömmande.

I 1 punkten ingår en bestämmelse om s.k. indirekt behörighet. Enligt den erkänns ett namnbeslut inte, om den utländska myndighetens behörighet inte var grundad på en parts bostadsort eller hemvist, medborgarskap eller någon annan sådan anknytning som hade gett myndigheten grundad anledning att ta upp ärendet. Den föreslagna bestämmelsen, som ger den som tillämpar den prövningsrätt, bygger på den allmänna principen om att man inte kan kräva att svaren går i svaromål i domstolen i ett land som inte har någon rimlig anknytning till saken. På

motsvarande sätt ska ett namnbeslut som har meddelats i en stat som inte har någon rimlig anknytning till saken, inte erkännas som giltigt.

Enligt 2 punkten är en vägran att erkänna ett beslut också möjlig om behandlingen av samma ärende är anhängig i Finland och ärendet har anhängiggjorts här före det förfarande som ledde till det utländska beslutet. Litispendens och principen om tidsprioritet medför att myndigheten i den främmande staten borde ha avbrutit behandlingen av ärendet och inväntat beslutet från Finland före den meddelar sitt avgörande, eftersom behandlingen av ärendet först blev anhängig i Finland.

En vägran att erkänna ett beslut är enligt 3 punkten också möjlig om beslutet strider mot ett finskt beslut i samma ärende och ärendet har anhängiggjorts här före det förfarande som ledde till det utländska beslutet. Grunden för att vägra erkänna beslutet föreligger därmed om det utländska beslutet har meddelats utan vetskap om det tidigare finska beslutet eller utan att ta hänsyn till det. Bestämmelsen gäller däremot inte en situation där ett beslut som har meddelats i Finland har ändrats i en främmande stat. Ett sådant beslut som har fattas med avsikt att ändra det i Finland meddelade beslutet står inte på det sätt som här avses i strid med det beslut som meddelats här.

I 4 punkten finns en bestämmelse om vägran att erkänna beslutet om det strider mot ett tidigare utländskt beslut som har meddelats i samma namn ärende och som erkänns som giltigt i Finland. Frågan om när besluten ska anses strida mot varandra ska betraktas på samma sätt som i en sådan situation som det redogjorts för i fråga om 3 punkten.

Enligt 5 punkten erkänns beslutet inte heller om det har meddelats i ett förfarande som strider mot grunderna för Finlands rättsordning eller om erkännande av beslutet skulle leda till ett resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning. På denna grund kan man vägra att godkänna ett beslut som grovt avviker från de värdegrunder som Finlands namnlagstiftning bygger på. Frågan huruvida ett beslut på denna grund inte ska godkännas ska bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall och med beaktande av vad en vägran att erkänna beslutet leder till. Enligt vedertagen uppfattning ska dessa s.k. *ordre public*-klausuler tolkas snävt. Det är inte möjligt att exakt avgränsa vad som anses höra till grunderna för Finlands rättsordning. Som exempel på ett sådant förfaringsmässigt fel som avses i 5 punkten kan nämnas att svaren inte har getts möjlighet att svara på talan. Ett beslut som strider mot den rådande moraluppfattningen hos oss är också ett beslut i strid med *ordre public*-principen. Enbart en sådan omständighet att man i en främmande stat kommit fram till ett annat resultat än vad en myndighet i Finlands skulle göra, innebär inte att det utländska beslutet får anses strida mot *ordre public*-principen.

Genom de föreslagna bestämmelserna förenhetligas bestämmelserna om vägran att erkänna utländska beslut med de bestämmelser som mer allmänt tillämpas inom person- och familjerätten. Bestämmelsen om indirekt behörighet i 1 punkten är ny och bestämmelserna i 2—4 punkten har ändrats så att jämförelsen vid en konflikt görs mellan tidpunkterna för när namnärendena blev anhängiga och inte snett mellan tidpunkterna för anhängiggörande och för beslut som det görs i den gällande lagen. Paragrafens 5 punkt motsvarar den gällande lagstiftningen.

42 §. Vägran att tillämpa lagen i främmande stat. I paragrafen är det fråga om att genomföra *ordre public*-principen vid tillämpningen av 35 § 2 mom. och 39 §. Vid bedömningen av om tillämpningen av en bestämmelse i en främmande stats lagstiftning leder till ett resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning, ska det som framförts i motiveringen till 39 § beaktas. Bestämmelsen motsvarar nuläget.

5 kap. Särskilda bestämmelser

43 §. Talan i namnären den. I paragrafen föreslås bestämmelser om talan i situationer där det är fråga om ett ärende som gäller en minderårigs namn. I paragrafen finns också en bestämmelse med tanke på situationer då en myndig person inte kan förstå ärendets betydelse eller uttrycka sin vilja.

Enligt 1 mom. förs talan i ett ärende som gäller en minderårigs namn av barnets vårdnadshavare eller av någon annan laglig företrädare för barnet. Förslaget motsvarar nuläget. Om barnet är i gemensam vårdnad, krävs det båda vårdnadshavarnas samtycke i enlighet med bestämmelserna om samarbetsskyldighet i 5 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Är föräldrarna tillsammans inte gemensamt vårdnadshavare för barnet, har vårdnadshavaren beslutanderätt i situationer då det uppstår oenighet, om inte domstolens beslut i fråga om vårdnaden medför något annat.

I 2 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse till 29 § 2 mom. i lagen om förmyndarverksamhet, där det föreskrivs om en intressebevakarens rätt att företräda sin huvudman i ärenden som gäller huvudmannens person. Detta innebär att om en myndig person som ansöker om ett namn inte kan förstå namnarendets betydelse eller uttrycka sin vilja, förs personens talan i namnarendet av en intressebevakare. I bestämmelsen har ordalydelsen preciserats och hänvisningsbestämmelsen har uppdaterats, men bestämmelsen motsvarar i sak nuläget.

44 §. Minderårigas självbestämmanderätt. I paragrafen finns bestämmelser om minderårigas självbestämmanderätt. Bestämmelsen kompletterar bestämmelsen om rätt att föra talan i 43 §. Bestämmelserna kompletterar dessutom bestämmelserna om rätt att föra talan och att bli hörd i förvaltningslagen, som tillämpas som allmän lag. Eftersom ett namn i hög grad är en del av ett barns egen identitet och dagliga liv, ska barnets åsikt beaktas i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå.

Enligt 1 mom. får en minderårig som har fyllt 15 år vid sidan av sina vårdnadshavare självständigt föra sin talan i ett namnärende. Detta innebär att en minderårig som har fyllt 15 år om han eller hon vill har möjlighet att på eget initiativ ansöka om en ändring av namnet. Ger vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare inte sitt samtycke till ändringen av namnet för en minderårig som har fyllt 15 år, är den minderåriges åsikt avgörande. Vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare för en minderårig som har fyllt 15 år ska höras, men att vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare inte har hörts hindrar inte att ärendet avgörs i en situation där vårdnadshavarens vistelseort är okänd eller han eller hon inte kan nås. Om vårdnadshavaren inte svarar på det brev som namnmyndigheten sänder till honom eller henne, ska det anses att vårdnadshavaren har getts tillfälle att bli hörd i saken. Förslaget motsvarar gällande tillämpningspraxis, men ordalydelsen i bestämmelsen har preciserats när det gäller en namnansökan för en minderårig som har fyllt 15 år.

I 2 mom. föreskrivs om samtycke av en minderårig i ett namnärende som gäller den minderåriga själv. En ändring av en minderårigs namn kan inte utan dennes skriftliga samtycke godkännas, om den minderåriga har fyllt 12 år. Detta innebär att en minderårig som har fyllt 12 år har rätt att motsätta sig en ändring av sitt eget namn och han eller hon behöver inte motivera sitt motsättande. Samtycke behövs dock inte om den minderåriga t.ex. på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak, t.ex. medvetlöshet, inte förstår namnarendets betydelse eller inte kan uttrycka sin vilja. Med att inte kunna uttrycka sig avses att förmågan fortgående saknas och inte något kortvarigt och övergående tillstånd. Det bör dock beaktas att ett barns allvarliga sjukdom eller funktionsnedsättning inte per automatik betyder att barnet inte kan uttrycka sin vilja.

Den föreslagna åldersgränsen 12 år motsvarar den ålder som föreskrivs i den gällande lagen, dvs. 12 år. Den är också konsekvent i förhållande till den åldersgräns för barns självbestämmanderätt som allmänt används i annan lagstiftning. Syftet med bestämmelsen är dock inte att den kategoriskt ska begränsa utredningen av samtycket till de som är 12 år och äldre. I en situation där ett barn ännu inte har fyllt 12 år, men närmar sig den åldern, behöver man ofta utreda åsikten också för den som är under 12 år, eftersom barnets namn inte längre kan ändras utan barnets samtycke efter det att barnet har fyllt 12 år. Av denna orsak kan en namnändring inte heller godkännas mot ett yngre barns vilja, om barnet är så utvecklat att avseende kan fästas vid hans eller hennes vilja. Bestämmelsen motsvarar nuläget.

Utöver detta bör det i fråga om bestämmelserna för självbestämmanderätt för minderåriga i denna lag, att vårdnadshavaren i enlighet med 4 § 2 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt innan han fattar beslut i barnets personliga angelägenheter, ska samtala om saken med barnet, om det med beaktande av barnets ålder och utveckling samt frågans natur är möjligt. Vårdnadshavaren ska ta hänsyn till barnets åsikter och önskemål när han eller hon fattar beslutet. Skyldigheten att beakta barnets åsikter är enligt den nämnda lagen inte knuten till någon viss åldersgräns. Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt tillämpas kompletterande utöver denna lag.

45 §. Begränsningar i ändring av en minderårigs namn. I paragrafen föreskrivs om begränsningarna i fråga om ändringar av en minderårigs namn. Undantag kan av särskilda skäl göras från begränsningarna i 1 och 2 mom.

Enligt 1 mom. kan en ändring av en minderårigs namn inte utan särskilda skäl godkännas, om barnets för- eller efternamn har ändrats tre gånger innan han eller hon fyller 12 år. Begränsningen gäller det sammanlagda antalet ändringar av för- och efternamn och i begränsningen i fråga om antalet gånger räknas inte in de första för- och efternamn som anmäls för barnet.

Den föreslagna begränsningen på tre gånger gör sådana allmänna namnändringssituationer möjliga som är en följd av förändringar i barnets familjeförhållanden, t.ex. att föräldrarna ingår äktenskap. Den föreslagna bestämmelsen är dock motiverad med tanke på barnets bästa i situationer där barnets namn ändras upprepade gången. Upprepade namnändringar stöder inte barnets rätt att behålla sitt namn i enlighet med artikel 8 i konventionen om barnets rättigheter. Å andra sidan kan det uppstå situationer där ett undantag av något särskilt skäl behöver göras från den begränsning i fråga om antal ändringar som föreslås i momentet. Som ett särskilt skäl för att ändra namnet, trots begränsningen i fråga om antal gånger, kan anses vara t.ex. en situation där barnets namngemenskap med en förälder har avbrutits på grund av en namnändring som föräldern själv har gjort och den namnändring som nu önskas återställer namngemenskapen mellan barnet och föräldern. Namnändringen ska dessutom anses vara till barnets bästa. Barnets bästa ska bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall och med beaktande av situationen som helhet. Bestämmelsen har begränsats till minderåriga under 12 år, eftersom i och med att barnets självbestämmanderätt ökar, ökar också barnets verkliga möjligheter att effektivt motsätta sig en ändring av sitt namn.

Enligt 2 mom. kan inte en ändring av ett barns efternamn utan särskilda skäl godkännas, om ändringen skulle leda till att barnets namngemenskap med båda föräldrarna bryts. En namnändring kan inte heller, enligt samma moment, godkännas, om den skulle leda till att de minderåriga helsyskonen i familjen skulle ha olika efternamn. Det är logiskt att det i vid en namnändring för ett minderårigt barn i regel tillämpas samma principer som vid bestämmande av barns efternamn. Den föreslagna bestämmelsen tillåter dock att särskilda omständigheter beaktas i större utsträckning än i 6 § 1 och 2 mom. Ju yngre barn det är fråga om, desto viktigare är barnets namngemenskap med en förälder och med barnets helsyskon. På motsvarande sätt minskar betydelsen av namngemenskapen när barnets självbestämmanderätt ökar.

Av särskilda skäl kan undantag göras från de begränsningar i 2 mom. som betonar namngemenskapen. Som ett särskilt skäl kan anses t.ex. en situation som avses i 16 § 5 mom. då det för ett omhändertaget barn ansöks om en fosterförälders efternamn trots att barnets namngemenskap med en juridisk förälder eller ett helsyskon bryts. Som ett särskilt skäl för att bryta namngemenskapen mellan helsyskon kan också anses t.ex. en situation där barnet flyttar för att bo hos den ena föräldern och man vill att barnets efternamn motsvarar namnet på den förälder hos vilken barnet bor. Det är fråga om prövningsrätt från fall till fall med fokus på barnets bästa. Bestämmelsen är ny, men motsvarar vedertagen tillämpningspraxis. Den är motiverad för att göra en gemensam namngemenskap möjlig inom familjen och för att främja likabehandlingen av helsyskon.

Enligt 3 mom. är det möjligt att ändra ett barns efternamn till en förälders efternamn efter barnets död endast om föräldraskapet har fastställts på basis av erkännande först efter det att barnet har avlidit. Barnets föräldrar kan av mänskliga skäl anse det som viktigt att barnets efternamn kan ändras till den andra förälderns efternamn ännu efter barnets död. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget, men dess ordalydelse föreslås bli uppdaterad så att det används ”förälder” och ”föräldraskap” i stället för fader och faderskap. Därmed täcker bestämmelsen också de eventuella situationer när föräldraskapet för en person av kvinnligt kön fastställs utifrån erkännande. Det bör noteras att detta inte är möjligt i Finland enligt den gällande lagstiftningen.

46 §. Närmare bestämmelser. I bestämmelsen finns ett bemyndigande att utfärda förordning om de blanketter som behövs i namnären den och den myndighet vars uppgift det är att fastställa blanketterna. Blanketterna innefattar också de blanketter som används i det elektroniska systemet. Nuvarande namnförordning har utfärdats med stöd av namnlagen. Enligt det föreslagna 47 § 2 mom. upphävs den gällande namnlagen. Samtidigt upphävs de författningar på lägre nivå som har utfärdats med stöd av namnlagen. Av denna orsak krävs ett bemyndigande att utfärda förordning för närmare bestämmelser. Det har med beaktande av tidpunkten för lagens ikraftträdande inte ansetts ändamålsenligt att ännu i detta skede utarbeta ett utkast till statsrådsförordning.

6 kap. **Ikraftträdande**

47 §. Ikraftträdande. I paragrafens 1 mom. ingår en ikraftträdandebestämmelse. Avsikten är att lagen ska träda i kraft cirka ett år efter det att den har antagits och blivit stadfäst. För genomförandet av lagen ska tillräckligt med tid reserveras, i synnerhet för att göra de nödvändiga ändringar som på grund av den nya lagen krävs i befolkningsdatasystemet och för att skapa nya elektroniska hanteringssystem. En lång övergångstid behövs också för planeringen av nya rutiner samt för tillräcklig information och utbildning.

Genom bestämmelsen i 2 mom. upphävs den nuvarande namnlagen. För att undvika förväxlingar hänvisas till den gällande namnlagen som den upphävda lagen.

48 §. Tillämpning av lagen. I 1 mom. konstateras huvudregeln enligt vilken den nya lagen inte har några retroaktiva konsekvenser. Den nya lagen tillämpas i princip endast på namnären den som har gjorts anhängiga den dag lagen trädde i kraft eller senare. Vid ändringssökande i fråga om namnären den är det likaså avgörande när ärendet ursprungligen blev anhängigt och inte när ärendet som gäller ändringssökande blev anhängigt. Övergångsbestämmelsen gäller både de materiella villkor som ska tillämpas i namnären den och de förfarandebestämmelser som ska tillämpas i namnären den. Vid behandlingen av och ansökan om ändring i namnären den tillämpas ofta kompletterande också t.ex. bestämmelserna i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen. Av denna orsak hänvisas det inte endast till den upphävda lagen i paragrafen. Bestämmelsen hindrar inte att ett ärende som avgjorts då den gällande lagen var i kraft

behandlas på nytt med stöd av den nya lagen, om sökanden gör en ny ansökan anhängig efter det att den nya lagen har trätt i kraft. I det fallet att domstolen i samband med ändringssökandet har återförvisat ärendet till magistraten för behandling, tillämpas dessutom bestämmelserna i den nya lagen på det av domstolen återförvisade ärendet.

Utgångspunkten är att genom den nya lagen ändras i princip inte ett namn i fråga om vilket ärendet har avgjorts eller som har registrerats i befolkningsdatasystemet före lagens ikraftträdande. I 49 och 50 § föreslås dock bestämmelser om undantag från detta. De föreslagna undantagen gäller uppfyllandet av namnplikten och den nya lagens inverkan på sådana efternamn i personligt bruk som avses i 7 § 3 mom. i den upphävda lagen. Det redogörs närmare för undantagen i motiveringen till paragraferna i fråga.

Den nya lagen tillhandahåller en betydligt bredare möjlighet för dem som ska ingå äktenskap att ändra sitt efternamn i samband med vigseln. Samtidigt föreslås det att lagenligheten för ett namn som ändras när ett äktenskap ingås ska utredas före vigseln i samband med hindersprövningen. Av denna orsak kan bestämmelserna om makens namn i den nya lagen bli tillämpliga först i de situationer där hindersprövning har begärts efter det att den nya lagen har trätt i kraft. Om hindersprövningen har begärts före ikraftträdandet av lagen, tillämpas i enlighet med 2 mom. den upphävda lagen på ändring av efternamn i samband med vigsel. På ändring av efternamn under äktenskapet tillämpas med stöd av 1 mom. den nya lagen, om ansökan har gjorts efter det att den nya lagen har trätt i kraft. Därmed får makar som vid vigseln inte kunde använda sig av de efternamnsalternativ som den nya lagen för med sig denna möjlighet via ansökningsförfarandet.

49 §. Uppfyllande av namnplikt. Enligt paragrafen ska bestämmelserna om namnplikt i den nya lagen tillämpas retroaktivt. Undantaget är motiverat, eftersom de gällande bestämmelserna om uppfyllande av namnplikten delvis är bristfälliga. Syftet är att med bestämmelserna trygga barnets bästa och barnets rätt till ett namn. Om ett barn har fötts före ikraftträdandet av den nya lagen, tillämpas den upphävda lagen på den tidsfrist som gäller uppfyllande av namnplikt. Om uppfyllandet av namnplikt inte grundar sig på barnets födsel, utan på t.ex. att det i det finska befolkningsdatasystemet före ikraftträdandet av den nya lagen har införts en person som flyttat till Finland från ett främmande land och som inte har för- eller efternamn, så räknas tidsfristen enligt den föreslagna bestämmelsen från ikraftträdandedagen för den nya lagen.

50 §. Efternamn i personlig användning. I 7 § 3 mom. i den upphävda lagen föreskrivs om möjligheten att framför det gemensamma släktnamnet personligen använda det släktnamn som en person senast hade som ogift eller det släktnamn som han eller hon har vid äktenskapets ingående. Enligt den upphävda lagen går inte ett namn i personlig användning i arv och endast den ena maken kan ta ett namn i personlig användning. I 5 § i den nya lagen föreskrivs om efternamnskombinationer. En efternamnskombination kan gå i arv till ett barn och båda makarna kan om de så önskar anta en efternamnskombination.

I paragrafen föreslås att en kombination bestående av ett gemensamt efternamn och ett efternamn i personlig användning som avses i 7 § 3 mom. i den upphävda lagen efter ikraftträdandet av den nya lagen utan separat ansökan betraktas som en efternamnskombination enligt 5 § i den nya lagen. Avsikten är att det elektroniska befolkningsdatasystemet ska reformeras så att den föreslagna ändringen blir tekniskt genomförbar. Det föreslagna arrangemanget är till fördel för både namnbäraren och myndigheterna. Namnbäraren ska enligt föreslaget inte behöva göra någon separat ansökan om att kombinationen av namnet i personlig användning och det gemensamma namnet ska ändras till en i 5 § avsedd namnkombination. Eftersom efternamn som antagits genom äktenskap fortfarande inte kan överföras till en ny make och man inte kan anta makens efternamn utan dennes samtycke, beräknas ändringen av namnkombinationens rättsliga natur inte medföra olägenhet för tredje man eller för maken själv. Arrangemanget un-

derlättar också myndigheternas arbete. Förvaltningen av två olika namnsystem skulle bli för komplicerad och för dyr. Två olika parallella namnsystem skulle dessutom lätt drabbas av fel.

51 §. Mandattid för medlemmarna i nämnden för namnären. I paragrafen finns en övergångsbestämmelse som gäller mandattiden för den nuvarande nämnden för namnären. Enligt bestämmelsen fortsätter medlemmarna i nämnden för namnären i sitt uppdrag för den tid för vilken de har valts. Mandattiden för den nuvarande nämnden för namnären fortsätter till utgången av 2019.

52 §. Bestämmelser om internationell privaträtt. I paragrafen ingår en övergångsbestämmelse som gäller bestämmelser inom området för internationell privaträtt. Enligt den föreslagna paragrafen tillämpas bestämmelserna i 6 kap. i den upphävda lagen om grunden för bestämmande av namn har uppkommit, anmälan har gjorts eller ärendet har blivit anhängigt före ikraftträdandet av denna lag.

53 §. Hänvisningar till tidigare lag. Paragrafen innehåller en rättsregel med tanke på de situationer när det i en lag eller förordning hänvisas till ett lagrum som ersatts av en bestämmelse i denna lag. Den nya lagen ska då tillämpas i stället för den upphävda lagen.

1.2 Lagen om registrerat partnerskap

8 §. Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändas så att där införs en förtydligande bestämmelse för de situationer där ett registrerat partnerskap omvandlas till äktenskap på det sätt som avses i 1 a § i äktenskapslagen. Enligt bestämmelsen tillämpas då på parterna i ett registrerat partnerskap vad som föreskrivs i namnlagen om personer som ämnar ingå äktenskap. Enligt bestämmelsen ska anmälningarna om namn lämnas in till magistraten samtidigt som anmälan om omvandling av registrerat partnerskap till äktenskap.

Parterna i ett registrerat partnerskap har kunnat omvandla sitt parförhållande till äktenskap från och med den 1 mars 2017. Samtidigt har de t.ex. kunnat anta ett gemensamt efternamn, eftersom namnlagens tillämpningsbegränsning i fråga om registrerade partnerskap inte gäller makar. Genom bestämmelsen förtydligas författningsgrunden för den nämnda tillämpningspraxisen.

9 §. Det föreslås att 1 mom. i paragrafen uppdateras så att det författningssamlingsnummer som nämns motsvarar den gällande faderskapslagen (11/2015).

I 2 mom. föreslås bli ändrad så att den begränsning enligt vilken namnlagens bestämmelser om en makes efternamn inte tillämpas på parterna i ett registrerat partnerskap stryks. Det är inte längre motiverat att hålla kvar begränsningen i en situation där ett par av samma kön kan ingå äktenskap och få ett gemensamt efternamn på grund av äktenskapet de ingått. Ett par som registrerat sitt partnerskap kan dessutom få ett gemensamt efternamn via ett ansökningsförfarande också utan att ingå äktenskap. Samtidigt uppdateras laghänvisningen i momentet och den terminologi som används ändras så att den motsvarar den gällande adoptionslagen (22/2012).

Det föreslås att hänvisningen till religionsfrihetslagen (453/2003) i 3 mom. stryks. Hänvisningen är onödig i och med den ändring (253/2016) av 3 § i religionsfrihetslagen som trädde i kraft den 1 mars 2017. Det föreslås samtidigt att den terminologi som används i momentet uppdateras så att den motsvarar den gällande adoptionslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Det föreslås att lagen om ändring av lagen om registrerat partnerskap ska träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit

stadfäst, dock senast vid ingången av 2018. För ett snabbt ikraftträdande talar att den ändring som föreslås i 8 § behövs för förtydligandet av författningsgrunden och för styrningen av magistraternas tillämpningspraxis. De föreslagna ändringarna kräver inga ändringar i befolkningsdatasystemet.

Enligt övergångsbestämmelsen ska på en ansökan om ändring av efternamn för en part i ett partnerskap som är anhängig när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2 Närmare bestämmelser

I lagens 21 § mom. finns ett bemyndigande för finansministeriet att utfärda en förordning med bestämmelser om hur behörigheten ska fördelas mellan magistraterna. Bemyndigandet att utfärda förordning behövs, eftersom den gällande namnlagen, där ett bemyndigande att utfärda förordning ingår, föreslås bli upphävd i propositionen. Förslaget motsvarar i huvudsak den gällande lagstiftningen. Den gällande finansministeriets förordning om behöriga myndigheter i vissa uppgifter som hör till magistraten och regionförvaltningsverket behöver inte ändras i detta sammanhang.

I den föreslagna lagen om för- och efternamn finns ett bemyndigande att utfärda en statsrådsförordning om sammansättningen av och uppgifterna för nämnden för namnären. Genom förordning av statsrådet får det dessutom utfärdas bestämmelser om det förfarande som ska tillämpas vid behandlingen av utlåtanden. Bemyndigandet behövs, eftersom den gällande namnlagen, där bemyndigandet att utfärda förordning ingår, föreslås bli upphävd i propositionen.

I 29 § 2 mom. finns ett bemyndigande att utfärda en statsrådsförordning om innehållet i meddelanden som publiceras på magistraternas webbplats. Syftet med meddelandena är att göra det möjligt att framställa en anmärkning i fråga om en namnansökan innan en ansökan om ett nybildat efternamn godkänns. I meddelandet ska de som har rätt att framställa en sådan anmärkning som avses i paragrafen uppmannas att göra det inom 30 dagar från det att meddelandet offentliggjordes. I meddelandet ska dessutom uppges datum för offentliggörandet, från vilket tidsfristen räknas. I 7 § i den namnförordning som föreslås bli upphävd ingår en bestämmelse som delvis motsvarar den föreslagna. En bestämmelse som utfärdas på förordningsnivå kompletterar bestämmelserna om förfarandet för behandling av namnansökningar i lagen om för- och efternamn.

I 30 § 3 mom. finns ytterligare ett bemyndigande att utfärda en statsrådsförordning med bestämmelser om undantag från den i 1 mom. föreskrivna skyldigheten att begära utlåtande av nämnden för namnären. Skyldigheten att begära utlåtande från nämnden för namnären har i avsevärd utsträckning begränsats i lagförslaget i förhållande till den gällande lagstiftningen. Bemyndigandet att utfärda förordning behövs, så att innehållet i och det totala antalet begäran om utlåtande som sänds till nämnden för namnären senare fortsättningsvis kan kontrolleras för att undvika överlappande myndighetsarbete. En motsvarande möjlighet till arrangemang, som konstaterats vara ändamålsenlig, finns också i den gällande lagstiftningen. Bemyndigandet behövs, eftersom den gällande namnlagen, där bemyndigandet att utfärda förordning ingår, föreslås bli upphävd i propositionen.

I 35 § 3 mom. finns ett bemyndigande att utfärda statsrådsförordning med bestämmelser om den myndighet till vilken ett yrkande om att finsk lag ska tillämpas framställs i en situation när en finsk medborgare med bostadsort i en främmande stat vill att det på bestämmandet av namnet i stället för bostadsortens lagstiftning ska tillämpas finsk lag. Bestämmelsen om den behöriga myndigheten ingår för närvarande i 10 § i den namnförordning som ska upphävas.

Det är ändamålsenligt att på förordningsnivå fortfarande föreskriva om fördelningen av behörigheten mellan magistraterna, Befolkningsregistercentralen och beskickningarna med beaktande också av de pågående organisationsförändringarna för Befolkningsregistercentralen och magistraterna.

I 46 § ingår ett bemyndigande att utfärda statsrådsförordning om de handlingar som behövs i namnären och som lämnas in på en blankett som fastställts för ändamålet. Bestämmelser om de behövliga blanketterna, som enligt den gällande namnförordningen uppgörs enligt ett formulär som Befolkningsregistercentralen har fastställt, finns i 4 § i den namnförordning som ska upphävas. I 46 § finns det dessutom ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet föreskriva om den myndighet som fastställer blanketterna. Det är ändamålsenligt att fortfarande på förordningsnivå föreskriva om blanketterna och den myndighet som fastställer blanketterna med beaktande också av de pågående organisationsförändringarna för Befolkningsregistercentralen och magistraterna.

Med beaktande av den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet av lagen om för- och efternamn och de konstaterade pågående organisationsförändringarna har det inte ansetts som ändamålsenligt att ännu i detta skede bereda utkasten till de nämnda förordningarna.

3 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen om för- och efternamn träder i kraft ca ett år efter att den fastställs. Ändringarna i lagen om registrerat partnerskap föreslås träda i kraft så fort som möjligt.

En tidsfrist på ca ett år mellan det att den föreslagna lagen om för- och efternamn stadfästs och träder i kraft är nödvändig med beaktande av behovet att avsätta tid för de åtgärder som genomförandet av lagen kräver. Genomförandeåtgärderna kräver bl.a. att två statsrådsförordningar utarbetas. De mest omfattande åtgärderna för genomförandet anknyter dock till de ändringar i befolkningsdatasystemet som förslaget innebär, i synnerhet i fråga om den planering och det genomförande av nättjänsterna som bereds av Befolkningsregistercentralen i samarbete med magistraterna. Med hjälp av nättjänsterna är det meningen att i det inledande skedet genomföra behandlingen av ansökningar om namnändring och därefter utvidga nättjänsterna till att omfatta också anmälningar om namn. Enligt information från befolkningsregistercentralen och magistraterna är det möjligt att genomföra båda servicesystemen före utgången av 2018.

Vid sidan av nättjänsterna behövs det också i fortsättningen blanketter som fylls i på papper eller elektroniskt, eftersom de tjänster som gäller anmälan om och ändring av namn ska vara tillgängliga för alla oberoende av nätförbindelser. Därför behöver blanketterna för namnären uppdateras i samband med genomförandet och göras lätta att använda.

Övergångstiden på ett år behövs också för planeringen av nya rutiner samt för tillräcklig information och utbildning. Genomförandet av lagreformen kräver dessutom utbildning och anvisningar för både myndighetsaktörerna och för den personal som tar emot anmälningar om för- och efternamn vid församlingarna. Befolkningen är också mycket intresserad av frågor som gäller att ge och ändra namn, så i lagens genomförandeskede ska det i samarbete med Befolkningsregistercentralen och magistraterna fästas uppmärksamhet också vid informationen till allmänheten.

Det föreslås att lagen om ändring av lagen om registrerat partnerskap ska träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst, dock senast vid ingången av 2018. För ett snabbt ikraftträdande av den lagen talar att den ändring som föreslås i 8 § behövs för förtydligande av författningsgrunden och för styrningen av magistraternas tillämpningspraxis.

De föreslagna ändringarna kräver enligt Befolkningsregistercentralen inte några ändringar i befolkningsdatasystemet.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen om för- och efternamn och förslaget att ändra lagen om registrerat partnerskap har många positiva anknytningspunkter till de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet till den jämlikhet som tryggas i 6 § i grundlagen och skyddet för privatlivet som tryggas i lagens 10 §. I den föreslagna lagen om för- och efternamn har också religions- och samvetsfriheten enligt 11 § samt rätten till eget språk och egen kultur enligt 17 § i grundlagen beaktats. Förslagen har utarbetats med beaktande av den rätt till rättsskydd som tryggas i 21 § i grundlagen.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Denna allmänna bestämmelse kompletterar förbudet mot diskriminering i 2 mom., som förbjuder att någon utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av bl.a. kön och ursprung. Enligt 3 mom. ska barn bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Enligt 4 mom. främjas jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet.

Genom regeringspropositionen främjas likabehandling på många olika sätt. Förslaget att tillåta efternamnskombinationer främjar jämställdheten mellan könen genom att det samtidigt görs möjligt att stärka barnets namngemenskap i förhållande till båda sina föräldrar i en situation där barnets föräldrar inte har gemensamt efternamn. Förslaget om bestämmande av ett barns efternamn i enlighet med namnkulturen i en främmande stat utan någon separat ansökan främjar likabehandlingen av invandrabefolkningen och deras rätt till eget språk och egen kultur. Möjligheten till ett gemensamt efternamn i samboförhållanden och registrerade partnerskap främjar likabehandlingen av de barn och andra familjemedlemmar som bor i dessa familjer, oberoende av familjeform och sexuell läggning.

I propositionen föreslås inte att könsbundenheten vid förnamn slopas. Även om främjande av jämställdheten mellan könen eventuellt kunde anses tala för avskaffande av könssegregering, utgör könsindelningen åtminstone ännu för närvarande en betydande del av möjligheten att identifiera en person vid socialt umgänge och en del av sättet att skapa en personbeteckning. Av personbeteckningen framgår individens kön, och det är naturligt att denna lösning återspeglar sig också i namnsystemet. Det är fråga om ett sådant avgörande med inverkan på samhällets framtid och värderingar som kan anses rymmas inom den prövningsbehörighet som lagstiftaren har (jmf. GrUU 1/2017 rd, GrUU 15/2011 rd). Att vissa förnamn tillåts endast för det ena könet kan inte heller anses försätta det andra könet i en sämre ställning jämfört med det ena könet, eftersom namn som är etablerade för olika kön inte kan anses ha olika ställning sinsemellan.

Behovet av att slopa könsbundenheten vid förnamn minskas ytterligare av att det finns flera förnamn som är etablerade för båda könen och därför är könsneutrala. Också alla nya förnamn är i regel könsneutrala innan användningen av dem blir etablerad. Ett förnamn som är etablerat för det motsatta könet kan man enligt förslaget fortfarande få på särskilda skäl genom ansökan, t.ex. av orsaker i anknytning till sökandens könsidentitet. Det föreslås att en ansökan om ett för det motsatta könet etablerat förnamn som görs i samband med en ansökan om fastställande av könsidentitet eller efter den ska få göras avgiftsfritt en gång.

Förslaget främjar skyddet för privatlivet genom att utvidga valfriheten för individen och föräldrar i fråga om sitt eget och sitt barns namn. Det maximala antalet förnamn har i förslaget ökats från tre till fyra och valet av ett sådant förnamn som avviker från namnskicket i Finland

har underlättats. I fråga om främjandet av valfriheten är det viktigaste förslaget för efternamnens del att efternamnskombinationer blir tillåtna. Efternamnskombinationer ska vara tillåtna förutom vid namngivning av barn på familjegrunder och i vid ingående av äktenskap också vid ansökan om t.ex. ett nybildat namn.

Genom förslaget stärks rätten till eget språk och egen kultur i och med att invandrarbefolkningens behov vid namngivning av barn särskilt beaktas. Enligt artikel 24.2 i FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och artikel 7.1 i konventionen om barnets rättigheter har barnet från födelsen rätt till ett namn. Konventionsstaterna åtar sig dessutom att respektera barnets rätt att behålla sitt namn utan olagligt ingripande (artikel 8 i konventionen om barnets rättigheter). Syftet med förslaget är att trygga att barnet får ett för- och efternamn i enlighet med barnets egen namnkultur som avses vara permanent så fort som möjligt efter barnets födelse utan att familjen behöver göra någon separat ansökan för att barnet ska få namnet. Rätten för barn som adopteras att behålla sitt eget efternamn betonas kraftigare än tidigare. Den rätt till medinflytande för barn i enlighet med sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva som föreskrivs i 6 § 3 mom. i grundlagen och i artikel 12 i konventionen om barnets rättigheter har beaktats i bestämmelserna om minderårigas rätt att föra talan och självbestämmanderätt.

Ett av de viktigaste syftena med förslaget är att gallra bort överlappande myndighetsfunktioner och förkorta de genomsnittliga behandlingstiderna för namnansökningar. För att detta mål ska nås föreslås att de typer av ansökningar där det behövs utlåtande av nämnden för namnären den märkbart minskas. Också de typer av ansökningar där det är behövligt att informera allmänheten före godkännandet av ett namn föreslås bli färre. De föreslagna ändringarna har beretts med beaktande av de krav på rättsskydd som avses i 21 § i grundlagen.

I rättspraxis för Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har en persons namn ansetts som ett av de viktigaste elementen inom skyddet av privat- och familjelivet (bl.a. *Losonci Rose och Rose v. Schweiz*, 9.11.2010). I namnären den har konventionsstaterna dock enligt rättspraxis för Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna en omfattande prövning marginal och domstolen har i sin rättspraxis i stället för bedömning koncentrerat sig på att ta ställning till hur namnmyndigheterna har använt sin prövningsrätt inom ramarna för lagstiftningen (*Stjerna v. Finland*, 25.11.1994, *Garnaga v. Ukraina*, 16.5.2013). Europeiska människorättsdomstolen har tagit ställning till flera klagomål om brott mot de mänskliga rättigheterna i fråga om namn för barn och vuxna.

Regeringen anser inte att propositionen står i strid med grundlagen eller Finlands internationella förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna. Lagförslaget kan enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om för- och efternamn

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Förnamn

1 §

Förnamnsplikt och absoluta krav på förnamn

Var och en ska ha ett förnamn.

Förnamnen får vara högst fyra till antalet.

Som förnamn kan endast godkännas sådana namn eller helheter bestående av flera förnamn som inte

- 1) kan väcka anstöt,
- 2) kan medföra olägenhet,
- 3) är uppenbart olämpliga som förnamn.

2 §

Krav på förnamn som kan godkännas efter prövning

Som förnamn kan endast godkännas namn som

- 1) i fråga om form, innehåll och skrivsätt motsvarar etablerat förnamnsskick,
- 2) är etablerade bland personer av samma kön,
- 3) inte uppenbart påminner om efternamn.

Endast av särskilda skäl kan som första förnamn för ett minderårigt barn godkännas ett namn som utgör första namn för ett levande syskon eller halvsyskon eller ett namn som är bildat med tillägg av ändelsen -son eller -dotter eller som är bildat på motsvarande sätt.

3 §

Grunder för undantag

Ett förnamn som inte uppfyller kraven i 2 § 1 mom. kan dock godkännas

1) om namnet enligt uppgifter i befolkningsdatasystemet redan bärs av fem levande personer av samma kön som personen i fråga,

2) om personen på grund av sitt medborgarskap, sina familjeförhållanden eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det föreslagna förnamnet motsvarar det etablerade förnamnskicket i den staten,

3) på grund av en religiös sed,

4) om något annat särskilt skäl provas föreligga.

2 kap.

Efternamn

4 §

Efternamnsplikt samt ändring och kombinerings av efternamn

Var och en ska ha ett efternamn.

Ett efternamn kan ändras till ett efternamn som inte är i bruk (*nybildat efternamn*) eller till ett annat befintligt efternamn eller kombineras med ett annat efternamn. Bestämmelser om ändring och kombination av efternamn finns nedan.

5 §

Efternamnskombination

Av två olika efternamn, som en person enligt denna lag har rätt att använda, kan bildas en efternamnskombination. Fler än två efternamn kan inte kombineras. Efternamnen förenas med ett bindestreck eller särskrivs. Ordningsföljden mellan efternamnen och användningen av bindestreck ska väljas när kombinationen bildas.

6 §

Bestämmande av barns efternamn

Om föräldrarna när de anmäler barnets namn har gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination, får barnet detta efternamn eller denna efternamnskombination.

Om föräldrarna inte har ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination, får barnet samma efternamn eller efternamnskombination som ett helsyskon som föräldrarna gemensamt har vårdnaden om.

Om barnet när hans eller hennes efternamn anmäls har en förälder, får barnet förälderns efternamn eller efternamnskombination.

I andra fall än de som avses i 1—3 mom. kan som efternamn för barnet väljas antingen någondera förälderns namn eller en efternamnskombination som bildats av föräldrarnas efternamn.

Trots bestämmelserna i 1—4 mom. kan som efternamn för barnet väljas ett efternamn eller en efternamnskombination som bildats av en förälders eller en mor- eller farförälders namn eller av både förälderns och mor- eller farförälderns namn, om föräldern på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det efternamn som föräldrarna anmält motsvarar namnskicket i den staten.

7 §

Överföring av förälders efternamnskombination till barnet

Om en förälder har en efternamnskombination, kan barnet i de fall som avses i 6 § 4 mom. ges

- 1) förälderns efternamnskombination som sådan,
- 2) det ena efternamnet i förälderns efternamnskombination som sådant eller kombinerat med den andra förälderns efternamn eller med det ena efternamnet i den andra förälderns efternamnskombination.

8 §

Bestämmande av minderårigas efternamn på grund av adoption

På bestämmande av ett adoptivbarns efternamn tillämpas vad som i 6 och 7 § föreskrivs om bestämmande av ett barns efternamn.

Ett adoptivbarn får dock behålla sitt eget efternamn som sådant eller som ett av efternamnen i en efternamnskombination. Adoptivbarnets syskon kan inte få det efternamn som adoptivbarnet behållit.

9 §

Bevarande av efternamn vid vigsel

Vardera maken behåller vid vigseln det efternamn eller den efternamnskombination som denne hade när äktenskapet ingicks, om inte makarna kommer överens om något annat.

10 §

Makars gemensamma efternamn och efternamnskombination

Blivande makar kan gemensamt besluta att de vid vigseln antar ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination. Som gemensamt efternamn eller som en del i en gemensam efternamnskombination kan det efternamn antas som någondera av dem har vid begäran om hindersprövning eller senast hade som ogift.

Som gemensamt efternamn kan också det ena efternamnet i någondera makens efternamnskombination antas. Som gemensam efternamnskombination kan också någondera makens efternamnskombination antas som sådan.

11 §

Antagande av makes efternamn eller det ena efternamnet i makes efternamnskombination

Om blivande makar inte antar ett gemensamt efternamn eller en gemensam efternamnskombination enligt 10 §, kan vardera maken med samtycke av den andra maken bilda en efternamnskombination av sitt eget efternamn eller ett av efternamnen i sin efternamnskombination och den andra makens efternamn eller ett av efternamnen i den andra makens efternamnskombination. Vardera maken kan med samtycke av den andra maken som sitt efternamn även anta ett av efternamnen i den andra makens efternamnskombination.

12 §

Förutsättningar för överföring av makes efternamn

Ett efternamn som på i 11 § avsett sätt överförs till en make som efternamn eller som det ena efternamnet i en efternamnskombination, ska bäras av den andra maken när begäran om hindersprövning framställs eller när denne senast var ogift och denne ska behålla det eller ta det i bruk när äktenskapet ingås.

13 §

Efternamn från tidigare make

Ett efternamn från en tidigare make kan inte överföras till en ny make som efternamn eller som det ena efternamnet i en efternamnskombination. Inte heller en efternamnskombination från en tidigare make kan överföras till en ny make.

14 §

Antagande av gemensamt efternamn eller makes efternamn under äktenskapet

Vid ändring av efternamn under äktenskapet tillämpas vad som i 10—13 § föreskrivs om namnalternativ för blivande makar.

En make som har ändrat sitt efternamn efter hindersprövningen kan till sin make överföra endast det namn eller den efternamnskombination som han eller hon bär när den ansökan som avses i 1 mom. görs.

15 §

Avstående från efternamnskombination

Den som bär en efternamnskombination får avstå från det ena av de efternamn som ingår i kombinationen.

16 §

Ändring av efternamn till befintligt efternamn

Ett efternamn kan ändras till ett annat efternamn som enligt befolkningsdatasystemet används av en levande person endast om

1) sökanden visar att det efternamn som ansökan gäller har burits av sökanden eller av en förfader i högst femte generationen från sökanden, sökandens generation medräknad,

2) det är fråga om att ändra eller förkorta skrivsättet av ett efternamn av främmande ursprung som sökanden använder och på så sätt göra namnet lättare att använda,

3) det efternamn som ansökan gäller används av sökandens sambo med vilken sökanden har bott i gemensamt hushåll i minst fem år eller med vilken sökanden har eller har haft ett gemensamt barn eller har eller har haft gemensam vårdnad om ett barn och sambon ger sitt samtycke till att namnet antas,

4) det efternamn som ansökan gäller används av sökandens barn eller syskon, och alla de som enligt befolkningsdatasystemet bär efternamnet ger sökanden sitt samtycke,

5) det efternamn som ansökan gäller används av sökandens fosterförälder och fosterföräldern ger sitt samtycke till att namnet antas,

6) antagande av det efternamn som sökanden föreslår annars ska betraktas som särskilt motiverat på grund av förändringar i familjeförhållandena eller av något annat synnerligen vägande skäl.

17 §

Absoluta krav på nybildade efternamn

Som nybildat efternamn kan endast godkännas ett namn som inte

- 1) kan väcka anstöt,
- 2) kan medföra olägenhet,
- 3) är uppenbart olämpligt som efternamn.

18 §

Krav på nybildade efternamn som kan godkännas efter prövning

Utan särskilda skäl kan som nybildat efternamn endast godkännas namn som

- 1) i fråga om form, innehåll och skrivsätt motsvarar efternamnsskicket i Finland,
- 2) inte är vedertagna i en viss allmänt känd och historiskt betydande inhemsk eller utländsk släkt,
- 3) inte uppenbart påminner om ett förnamn,
- 4) inte består av två eller flera särskrivna namn eller namndelar.

19 §

Skyddade kännetecken

Utan särskilda skäl kan som nybildat efternamn endast godkännas namn som inte kan förväxlas med

- 1) en rikskänd stiftelses eller en förenings eller annan sammanslutnings namn,
- 2) en registrerad firma eller ett registrerat varumärke eller något annat i näringsverksamhet använt skyddat kännetecken,
- 3) ett konstnärnamn som är allmänt känt nationellt eller internationellt.

Vad som föreskrivs i 1 mom. 2 punkten tillämpas inte på bostadsaktiebolags firma.

Ett allmänt ortnamn eller ett ord i allmänspråket betraktas inte som skyddat kännetecken när godtagbarheten av ett nybildat efternamn bedöms.

20 §

Särskilda skäl för att godkänna nybildade efternamn

Även om de krav som anges i 18 § inte uppfylls kan ett nybildat efternamn av särskilda skäl godkännas om

- 1) sökanden visar att det efternamn som ansökan gäller har burits av sökanden eller av en förfader i högst femte generationen från sökanden, sökandens generation medräknad,
- 2) det är fråga om att ändra eller förkorta skrivsättet av ett efternamn av främmande ursprung som sökanden använder och på så sätt göra namnet lättare att använda,
- 3) sökanden på grund av sitt medborgarskap, äktenskap eller någon annan därmed jämförbar omständighet har anknytning till en främmande stat och det nya efternamn som sökanden föreslår motsvarar namnskicket i den staten,

- 4) det är motiverat på grund av en religiös sed,
5) antagande av det nybildade efternamn som sökanden föreslår annars ska betraktas som särskilt motiverat.

Ett nybildat efternamn kan godkännas också av ett sådant särskilt skäl som avses i 1 mom. 1 punkten, även om de krav som anges i 19 § inte uppfylls. Ett särskilt skäl för godkännande av ett namn föreligger dessutom om sökanden får ett samtycke till namnändringen från bäraren av det skyddade kännetecknet.

3 kap.

Namnmyndigheter och förfarandebestämmelser

21 §

Namnmyndigheter

Ärenden som gäller för- och efternamn avgörs av den magistrat inom vars verksamhetsområde sökanden har sin hemkommun eller folkbokföringskommun. En anmälan eller ansökan kan lämnas till vilken magistrat som helst. Vad som i denna lag föreskrivs om magistraten gäller i landskapet Åland Statens ämbetsverk på Åland. Bestämmelser som annan fördelning av behörigheten mellan magistraterna än vad som föreskrivs ovan får utfärdas genom förordning av finansministeriet.

Domstolen kan i samband med fastställande av adoption fatta beslut om ett minderårigt adoptivbarns efternamn.

Särskild sakkunnigmyndighet i frågor som gäller tillämpningen av lagen är nämnden för namnärenden, som tillsätts av justitieministeriet. Bestämmelser om nämndens sammansättning och uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet får det dessutom utfärdas bestämmelser om det förfarande som ska tillämpas vid behandlingen av utlåtanden.

22 §

Anmälan om förnamn

Vårdnadshavaren ska anmäla barnets förnamn till magistraten inom tre månader från barnets födelse. Anmälan kan också göras till den församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller i den ortodoxa kyrkan där barnet är medlem. Den som tar emot anmälan ska utreda att de anmälda förnamnen är lagenliga. Om det finns skäl att befara att något av namnen strider mot lag, om namnet inte används från tidigare eller om det inte kan godkännas, ska församlingen utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande.

Om en person i andra fall än vad som avses i 1 mom. saknar förnamn när han eller hon införs i befolkningsdatasystemet i Finland, ska personen eller hans eller hennes vårdnadshavare inom sex månader från anteckningen i befolkningsdatasystemet meddela magistraten personens förnamn, om inget annat följer av särskilda skäl.

Om det inte gjorts någon anmälan om en minderårigs förnamn inom utsatt tid, sänder magistraten en uppmaning till vårdnadshavaren att uppfylla anmälningsplikten. Om anmälningsplikten inte har uppfyllts inom skälig tid från det att uppmaningen gavs, är magistraten trots sekretessbestämmelserna skyldig att anmäla saken till det organ som ansvarar för socialvården i den kommun inom vars område barnet bor och som ska sörja för att anmälningsplikten uppfylls.

23 §

Anmälan om efternamn

Vårdnadshavaren ska anmäla barnets efternamn till magistraten inom tre månader från barnets födelse. Anmälan kan också göras till den församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller i den ortodoxa kyrkan där barnet är medlem. Den som tar emot anmälan ska utreda att namnet är lagenligt. Om det finns skäl att befara att det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen strider mot lag, om det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen inte kan godkännas eller om det anmälda efternamnet eller den anmälda efternamnskombinationen är ett namn eller en kombination som avses i 6 § 5 mom., ska församlingen utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande.

Om en person i andra fall än vad som avses i 1 mom. saknar efternamn när han eller hon införs i befolkningsdatasystemet i Finland, ska personen eller hans eller hennes vårdnadshavare inom sex månader från anteckningen i befolkningsdatasystemet meddela magistraten vilket efternamn eller vilken efternamnskombination han eller hon antar, om inget annat följer av särskilda skäl. På efternamn och efternamnskombinationer tillämpas i sådana fall 6 och 7 §.

Om det inte gjorts någon anmälan om en minderårigs efternamn inom utsatt tid, sänder magistraten en uppmaning till vårdnadshavaren att uppfylla anmälningsplikten. Om anmälningsplikten inte har uppfyllts inom skälig tid från det att uppmaningen gavs, får den minderårige samma efternamn som den förälder som har fött barnet eller, om denna inte är känd, den andra förälderns efternamn. Om ingendera förälderns efternamn är känt, är magistraten trots sekretessbestämmelserna skyldig att anmäla saken till det organ som ansvarar för socialvården i den kommun inom vars område den minderårige bor och som ska sörja för att anmälningsplikten uppfylls.

24 §

Ändring av efternamn i samband med vigsel

Om blivande makar har beslutat att de vid ingående av äktenskap antar ett efternamn eller en efternamnskombination enligt 10—13 §, ska de anmäla valet av efternamn när de begär hindersprövning. Om hindersprövning begärs hos en församling i den evangelisk-lutherska kyrkan eller den ortodoxa kyrkan och om det finns skäl att befara att det anmälda namnet strider mot lag eller namnet inte kan godkännas, ska församlingen utan dröjsmål överföra ärendet till magistraten för avgörande.

Ett intyg över hindersprövning ska förutom de uppgifter som avses i 13 § i äktenskapslagen (234/1929) även innehålla ett konstaterande om att det valda efternamnet är lagenligt.

Vardera maken får vid vigseln behålla sitt eget efternamn oberoende av vilket namn som valts i samband med hindersprövningen.

25 §

Ändring av för- eller efternamn

Om ett namnäreende inte gäller för- eller efternamn som med stöd av 22—24 § kan antas genom ett anmälningsförfarande, kan en ansökan om ändring av för- eller efternamnet göras till magistraten.

26 §

Anmälan och ansökan

En anmälan och en ansökan som gäller för- eller efternamn ska göras skriftligen. I anmälan och ansökan ska det önskade för- eller efternamnet anges. I ansökan ska grunderna för det nya för- eller efternamnet anges, om det inte är uppenbart onödigt.

En ansökan om ändring av namn är personlig. En gemensam ansökan kan dock göras för samma efternamn eller efternamnskombination, om de sökande är makar eller i 16 § 1 mom. 3 punkten avsedda sambor. En gemensam ansökan kan dessutom göras av en förälder tillsammans med sitt minderåriga barn, om de bor i samma hushåll.

27 §

Avgörande av namnärende som gäller ett omhändertaget barn

Innan ett ärende som gäller för- eller efternamn för ett omhändertaget barn avgörs ska magistraten begära utlåtande om förutsättningarna för ändring av namnet av det organ som ansvarar för socialvården i den kommun där barnet omhändertagits.

28 §

Avgiftsfrihet för anmälningar och ansökningar

Bestämmelser om de allmänna grunderna för när magistratens prestationer enligt denna lag är avgiftsbelagda och om de allmänna grunderna för storleken på avgifterna finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Ingen avgift tas ut för behandling av en anmälan.

Avgift tas inte heller ut för ett beslut som fattas på ansökan och vars syfte är att

1) ett minderårigt barn får ett efternamn eller en efternamnskombination som bärs av båda föräldrarna,

2) ett minderårigt barn får den förälderns efternamn eller efternamnskombination för vilken föräldraskapet inte var fastställt när barnets namn anmälades efter barnets födelse,

3) ett minderårigt barn efter att adoptionen fastställts får sin adoptivförälders efternamn eller efternamnskombination,

4) ett minderårigt barn efter att faderskapet upphävts får den andra förälderns efternamn eller efternamnskombination,

5) ett minderårigt barn får det efternamn eller den efternamnskombination som den ena föräldern antagit på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap och som båda makarna bär och maken ger sitt samtycke till att namnet antas,

6) ett minderårigt barn efter fyllda 15 år avstår från det ena efternamnet i sin efternamnskombination,

7) sökanden i samband med fastställande av könstillhörighet eller efter det ändrar sitt förnamn för att motsvara den könstillhörighet som denne antecknats enligt i befolkningsdatasystemet i enlighet med lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009).

29 §

Kungörelse om ett ansökt nybildat efternamn samt framställande av anmärkning

Om magistraten anser att det inte finns något hinder för godkännande av ett nybildat efternamn, ska den före godkännandet av namnet kungöra det ansökt nybildade efternamnet genom publicering på sin webbplats.

Den som anser att ett nybildat efternamn står i strid med bestämmelserna i 18 § 2 punkten eller 19 § och att ett godkännande av en ansökan om det namnet skulle kränka hans eller hennes rätt, får framställa en anmärkning mot ansökan.

En anmärkning ska framställas skriftligen till magistraten inom 30 dagar från den dag då det nybildade efternamn som ansökan gäller kungjordes. En anmärkning som framställts efter att tidsfristen har löpt ut kan dock beaktas, om ärendet ännu inte har avgjorts. Bestämmelser om innehållet i meddelanden som publiceras på magistratens webbplats kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

30 §

Utlåtande av nämnden för namnärenden

Om ansökan inte ska överföras till en annan myndighet, lämnas utan prövning eller omedelbart avslås, ska magistraten begära ett utlåtande av nämnden för namnärenden, om ansökan gäller

- 1) ett förnamn och det finns grundad anledning att befara att namnet inte uppfyller de krav som anges i 1—3 §,
- 2) ett nybildat efternamn som sökanden inte har burit tidigare, eller
- 3) ett efternamn som sökandens förfäder har burit och i fråga om vilket senaste anteckning i en handling har gjorts före 1900.

Magistraten ska begära utlåtande av nämnden för namnärenden i ärenden som gäller för- eller efternamn också annars om den anser att det finns särskilda skäl till det.

Bestämmelser om att utlåtande av nämnden för namnärenden inte ska begäras om ansökningar som närmare anges i förordningen kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

31 §

Avgörande av namnärenden

Ett på anmälan grundat namnärke, som inte har avgjorts genom ett beslut, anses ha avgjorts den dag då magistraten eller församlingen har fört in namnet i befolkningsdatasystemet.

Ett på ansökan grundat namnärke och en sådan anmälan om namn som inte kan bifallas avgörs genom beslut av magistraten. Om ingen anmärkning har framställts mot ansökan, ska det godkända namnet utan dröjsmål införas i befolkningsdatasystemet.

Om det i ett ärende har begärts ett utlåtande av nämnden för namnärenden, ska magistratens avgörande sändas till nämnden för namnärenden för kännedom.

32 §

Rättelse av uppgifter och sökande av ändring

Bestämmelser om magistratens skyldighet att rätta en felaktig uppgift i befolkningsdatasystemet finns i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster.

Magistratens beslut får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Förvaltningsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens beslut i namnärenden ska sändas till nämnden för namnärenden för kännedom.

33 §

Förlust av efternamn

Om någon på ansökan har fått ett nytt efternamn och användningen av namnet i väsentlig grad kränker rätten till skydd av ett sådant namn eller kännetecken som avses i 16 §, 18 § 2 punkten eller 19 §, kan bäraren av namnet eller innehavaren av kännetecknet i tingsrätten väcka talan om att efternamnet ska förklaras förverkat. Talan ska väckas inom fem år från den dag då efternamnet blev infört i befolkningsdatasystemet.

Den vars rätt till efternamnet med stöd av 1 mom. har förklarats förverkad är skyldig att återta sitt tidigare efternamn.

4 kap.

Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

34 §

Bestämmande av namn

Med bestämmande av namn avses i detta kapitel att ett namn bestäms eller ändras på grund av födelse, ingående eller upplösning av äktenskap, fastställande eller upphävande av föräldraskap eller på grund av adoption eller annars på grund av familjeförhållanden, när bestämmandet eller ändringen direkt grundar sig på en bestämmelse i lag eller på anmälan till en behörig myndighet och ärendet har anknytning till en främmande stat.

35 §

Tillämplig lag vid bestämmande av namn

Om den vars namn ska bestämmas är bosatt i Finland när grunden för bestämmandet av namn uppkommer eller när anmälan om namn görs, ska finsk lag tillämpas när namnet bestäms.

Om den vars namn ska bestämmas inte är bosatt i Finland vid den tidpunkt som avses i 1 mom., bestäms namnet enligt den lag som ska tillämpas av den behöriga myndigheten i den stat där den som saken gäller är bosatt vid tidpunkten i fråga.

Finska medborgare som är bosatta i en annan stat än Finland, Danmark, Norge eller Sverige har trots bestämmelsen i 2 mom. rätt att yrka att finsk lag tillämpas när namnet bestäms. Bestämmelser om den myndighet som yrkandet ska riktas till utfärdas genom förordning av statsrådet.

När finsk domstol fastställer en adoption, bestäms ett minderårigt barns namn enligt finsk lag.

Om bestämmelserna i 1—4 mom. inte kan tillämpas, ska vid bestämmandet av namn lagen i den stat tillämpas som den som saken gäller, med beaktande av alla omständigheter, har den närmaste anknytningen till.

36 §

Finsk myndighets behörighet i namnärenden

Ett namn kan i Finland ändras till ett annat genom beslut av en finsk myndighet, om personen är bosatt i Finland. Ett ärende som gäller ändring av namn kan prövas i Finland också om

personen inte är bosatt i Finland, men är finsk medborgare och är bosatt i någon annan stat än Danmark, Norge eller Sverige.

Talan om förverkande av namn kan prövas av en finsk domstol, om svaranden är bosatt här.

När en finsk domstol fastställer en adoption, kan den fatta beslut om ett minderårigt barns efternamn.

Förutom i de situationer som avses i 1—3 mom. kan ett namn i Finland på ansökan ändras till ett annat genom beslut av en finsk myndighet, om ärendet inte kan avgöras i den främmande stat där sökanden är bosatt och det finns ett synnerligen vägande skäl till att ärendet ska avgöras i Finland.

37 §

Ärenden som är anhängiga utomlands

Om ett namnärende är anhängigt hos myndigheterna i en främmande stat och det är uppenbart att deras beslut i ärendet kommer att erkännas i Finland, ska de finska myndigheterna, om samma ärende har inletts senare här i landet, avbryta behandlingen tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland.

Finska myndigheter får dock antingen låta bli att avbryta behandlingen eller fortsätta behandlingen av ett avbrutet ärende, om det kan visas att ett avgörande annars kommer att bli oskäligt försenat.

38 §

Tillämplig lag i namnärenaden

I ärenden som gäller ändring av namn, förverkande av namn eller efternamn i samband med fastställande av adoption ska finsk lag tillämpas.

39 §

Giltigheten i Finland av att nytt namn tagits i bruk

Om ett nytt namn har tagits i bruk i en främmande stat utan beslut av en myndighet, kan i bruktagandet godkännas som giltigt i Finland, om det var tillåtet i den stat där den som saken gäller var bosatt vid den tidpunkt då namnet togs i bruk.

40 §

Erkännande av utländska beslut

Ett i en främmande stat meddelat laga kraft vunnet beslut, genom vilket ett namn har ändrats till ett annat eller förklarats förverkat, erkänns utan särskilt fastställande som giltigt i Finland, om beslutet har fattats av en myndighet i den stat där den som saken gäller var bosatt eller hade hemvist vid tidpunkten för beslutet, eller om beslutet erkänns som giltigt i den staten.

Ett beslut erkänns som giltigt i Finland också när det har meddelats av en myndighet i den stat vars medborgare den som saken gäller var vid tidpunkten för beslutet.

41 §

Vägran att erkänna utländska beslut

Ett beslut om namn som meddelats i en främmande stat erkänns dock inte som giltigt i Finland, om

1) den utländska myndighetens behörighet inte var grundad på en parts bostadsort eller hemvist, medborgarskap eller någon annan sådan anknytning som hade gett myndigheten grundad anledning av ta upp ärendet,

2) behandlingen av samma ärende är anhängig i Finland och ärendet har anhängiggjorts i Finland före det förfarande som ledde till det utländska beslutet,

3) beslutet strider mot ett finskt beslut i samma ärende och ärendet har anhängiggjorts i Finland före det förfarande som ledde till det utländska beslutet,

4) beslutet strider mot ett utländskt beslut som har meddelats i samma ärende i ett tidigare anhängiggjort förfarande och som erkänns som giltigt i Finland, eller

5) beslutet har meddelats i ett förfarande som strider mot grunderna för Finlands rättsordning eller ett erkännande av beslutet skulle leda till ett resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning.

42 §

Vägran att tillämpa lagen i främmande stat

En främmande stats lag i fråga om bestämmande av namn eller ibruktagande av ett nytt namn utan att en myndighet fattar beslut om saken tillämpas inte, om tillämpningen av lagen skulle leda till ett resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

43 §

Talan i namnärenden

Talan i ett ärende som gäller en minderårigs namn förs av barnets vårdnadshavare eller av någon annan laglig företrädare för barnet.

Om en person som uppnått myndighetsåldern inte kan förstå namnärendets betydelse eller uttrycka sin vilja, förs personens talan i namnärendet av en intressebevakare som avses 29 § 2 mom. i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

44 §

Minderårigas självbestämmanderätt

En minderårig som har fyllt 15 år får vid sidan av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare självständigt föra sin talan. Om en minderårig som har fyllt 15 år och vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare är av olika åsikt, är den minderåriges åsikt avgörande. Ett ärende kan avgöras på initiativ av en minderårig som har fyllt 15 år utan att vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare hörs, om denne inte kan nås.

En minderårigs för- eller efternamn kan inte utan dennes skriftliga samtycke ändras, om den minderåriga har fyllt 12 år. Samtycke behövs dock inte om den minderåriga på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak inte förstår sa-

kens betydelse eller inte kan uttrycka sin vilja. För- eller efternamn för en minderårig som är yngre än 12 år kan inte heller ändras mot barnets vilja, om barnet är så utvecklat att avseende kan fästas vid hans eller hennes vilja.

45 §

Begränsningar i ändring av en minderårigs namn

Ändring av en minderårigs namn kan inte utan särskilda skäl godkännas, om barnets för- eller efternamn har ändrats tre gånger innan han eller hon fyller 12 år.

Ändring av ett barns efternamn kan inte utan särskilda skäl godkännas, om ändringen skulle leda till att barnets namngemenskap med båda föräldrarna bryts eller att de minderåriga helsyskonen i familjen skulle ha olika efternamn.

Ett barns efternamn kan ändras till en förälders efternamn efter barnets död endast om föräldrskapet har fastställts på basis av erkännande först efter det att barnet har avlidit.

46 §

Närmare bestämmelser

Bestämmelser om de handlingar som behövs i namnären den och lämnas in på en för ändamålet fastställd blankett utfärdas av genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet utfärdas det dessutom bestämmelser om den myndighet som fastställer blanketterna.

6 kap.

Ikraftträdande

47 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs namnlagen (694/1985), nedan *den upphävda lagen*.

48 §

Tillämpning av lagen

Om inte något annat föreskrivs nedan, tillämpas på namnären den som har anhängiggjorts före ikraftträdandet av denna lag de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På ett ärende som domstolen har återförvisat till magistraten för ny behandling tillämpas dock bestämmelserna i denna lag.

På ändring av efternamn i samband med vigsel tillämpas den upphävda lagen, om hindersprövning har begärts före ikraftträdandet av denna lag.

49 §

Uppfyllande av namnplikt

Bestämmelserna om uppfyllande av namnplikt i denna lag tillämpas också när grunden för namnplikt har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag. Den tidsfrist som avses i 22 § 2 mom. och i 23 § 2 mom. i denna lag räknas då från ikraftträdandedagen. Om ett barn har

fötts före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas den upphävda lagen på den tidsfrist som gäller uppfyllande av namnplikt.

50 §

Efternamn i personlig användning

En kombination bestående av ett gemensamt efternamn och ett efternamn i personlig användning enligt 7 § 3 mom. i den upphävda lagen betraktas efter ikraftträdandet av lagen som en efternamnskombination enligt 5 § i denna lag.

51 §

Mandattid för medlemmarna i nämnden för namnärenden

Mandattiden för de personer som är medlemmar i nämnden för namnärenden när denna lag träder i kraft fortgår tills den tid för vilken de har valts löper ut.

52 §

Bestämmelser om internationell privaträtt

De internationellt privaträttsliga bestämmelserna i 6 kap. i den upphävda lagen i fråga om förvärv av namn och erkännande av beslut som meddelats i en främmande stat tillämpas om grunden för bestämmande av namn har uppkommit, anmälan har gjorts eller ärendet har blivit anhängigt före ikraftträdandet av denna lag.

53 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den lag som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska denna lag tillämpas i stället för den lagen.

2.

Lag

om ändring av 8 och 9 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 8 § 4 mom. och 9 §, av dem 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag 250/2016 och 9 § sådan den lyder i lag 391/2009, som följer

8 §

En bestämmelse om make i en lag eller en förordning tillämpas också på en part i ett partnerskap som avses i denna lag, om inte något annat föreskrivs. Vad som i namnlagen (694/1985) föreskrivs om personer som har för avsikt att ingå äktenskap tillämpas också på parterna i ett partnerskap som har registrerats i Finland när de omvandlar sitt partnerskap till äktenskap. Anmälningar om namn lämnas in till magistraten samtidigt som en anmälan om omvandling av registrerat partnerskap till äktenskap.

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i faderskapslagen (11/2015) som gäller konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av dennes kön.

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte bestämmelserna i adoptionslagen (22/2012) om makes rätt att adoptera. En part i ett partnerskap får dock adoptera sin partners barn. På dessa adoptioner tillämpas adoptionslagens bestämmelser om förutsättningar för adoption och adoptionens rättsverkningar i de fall där den som ska adopteras är barn till adoptionssökandens make.

På en part i ett registrerat partnerskap som ensam adopterat sin partners barn under det registrerade partnerskapet tillämpas inte vad som föreskrivs om modern och fadern i 6 a § i lagen om hemkommun (201/1994).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en ansökan om ändring av efternamn för en part i ett partnerskap som är anhängig när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 19 september 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

2.

Lag

om ändring av 8 och 9 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 8 § 4 mom. och 9 §, av dem 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag 250/2016 och 9 § sådan den lyder i lag 391/2009, som följer

Gällande lydelse

8 §

En bestämmelse om make i en lag eller en förordning tillämpas också på en part i ett partnerskap som avses i denna lag, om inte något annat föreskrivs.

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i lagen om faderskap (700/1975) som gäller konstaterande av faderskap på grund av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av dennes kön.

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte bestämmelserna i *namnlagen* (694/1985) om *makes släktnamn* och inte heller bestämmelserna i adoptionslagen (153/1985) om *makes rätt att adoptera*. En partner i ett *registrerat* partnerskap får dock adoptera sin partners barn. På dessa adoptioner tillämpas adopt-

Föreslagen lydelse

8 §

En bestämmelse om make i en lag eller en förordning tillämpas också på en part i ett partnerskap som avses i denna lag, om inte något annat föreskrivs. *Vad som i namnlagen (694/1985) föreskrivs om personer som har för avsikt att ingå äktenskap tillämpas också på parterna i ett partnerskap som har registrerats i Finland när de omvandlar sitt partnerskap till äktenskap. Anmälningar om namn lämnas in till magistraten samtidigt som en anmälan om omvandling av registrerat partnerskap till äktenskap.*

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i *faderskapslagen* (11/2015) som gäller konstaterande av faderskap på *grundval* av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av dennes kön.

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte bestämmelserna i adoptionslagen (22/2012) om *makes rätt att adoptera*. En *part* i ett partnerskap får dock adoptera sin partners barn. På dessa adoptioner tillämpas adoptionslagens bestämmelser om *förutsättningar för adoption och adoptionens rättsverkningar* i

Gällande lydelse

ionslagens bestämmelser om villkoren för och rättsverkningarna av en adoption i de fall där den som adopteras är barn till adoptantens make.

På en partner i ett registrerat partnerskap som ensam adopterat sin partners barn under det registrerade partnerskapet tillämpas inte vad som *bestäms om barnets mor i 3 § i religionsfrihetslagen (453/2003) och inte heller vad som bestäms om modern och fadern i 6 a § i lagen om hemkommun (201/1994).*

Föreslagen lydelse

de fall där den som *ska* adopteras är barn till *adoptionssökandens* make.

På en *part* i ett registrerat partnerskap som ensam adopterat sin partners barn under det registrerade partnerskapet tillämpas inte vad som *föreskrivs* om modern och fadern i 6 a § i lagen om hemkommun (201/1994).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en ansökan om ändring av efternamn för en part i ett partnerskap som är anhängig när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.
